

Володимир Пилипович

СПАДОК

DOMI

Володимир Пилипович

Спадок

Присвячується
175-ій річниці смерті
Владика Івана Снігурського

Володимир Пилипович

Спадок

Статті і матеріали
до історії української культури Надсяння

Видавництво «DOMI»

Перемишль 2022

Проект обкладинки:
ВІПКалямус

На обкладинці меццотінта Олени Кульчицької *Перемиськ вночі*, 1920.

Комп'ютерна верстка:
Мацей Журавські

ISBN 978-83-945415-1-4

Видавництво «DOMI»
e-mail: domi.vydav@gmail.com

Наклад: 50 примірників

№

© Володимир Пилипович, 2022

© Ростислав Паранько, переклади з латинської мови, 2022

Зміст

<i>Передслово</i>	7
1. Барокові літературні miscellanea з Надсяння	9
2. Українські назви місяців у календарній традиції Перемишльської єпархії на прикладі Типікону з Лежахова (XVI ст.) та календаря-альманаху «Перемишлянин» (1850-1864 pp.), й особливий календар о. Грегора Команецького з 1725 року.	35
3. Бідермаєрівські літературні miscellanea з Надсяння.	69
4. Панегірик о. Йосифа Левицького і хорова композиція Алоїза Нанке, присвячені владиці Іванові Снігурському	89
5. Дві пісні о. Івана Лаврівського на слова перемишльських поетів Константина Антонія з-над Солокії та о. Антонія Лужецького	122
6. Епідемія холери в Перемишлі 1831 року в листуванні, документах і спогадах сучасників	161
7. Перемишльські некрологи-афіші (клепсидри) XIX – початку XX століття	187
Показчик імен, цитованих праць і географічних назв	215

Предслово

Презентоване видання, це книжковий підсумок моїх зацікавлень останніх років, що може вважатися продовженням двох збірників з текстами і матеріалами до культурної історії Перемишля і Надсяння – *КультУрна територія* (Перемишль 2011), та *Надсянський «ліс речей»* (Перемишль 2020). Відповідаючи Тадеєві Карабовичу на листа, в якому похвалялася ним *КультУрна територія*, я впевнено констатував, що *справді так і є, – це моя UA-територія! Я її собі завоював і освоїв, я настільки її вподобав, що тепер поза нею не міг би жити. І тут не йдеться про «тілесність» Перемишля, вона часто мене дратує, але саме про його українську духовність* (лист від 25 травня 2011 р.). Досліджуючи виникнення слов'янської ідеї серед галицьких українців, віденський професор Міхаель Мозер зауважив, що *в першій половині XIX ст. саме з Перемишля виходили вельми істотні імпульси для розвитку української літературної мови нового типу в її галицькому варіанті та для збереження української культури взагалі, хоча в сучасній україністиці, як здається, цього наразі не взято до уваги достатньою мірою*¹. Отже спадок цей, цінний і неповторний, потребує більшої уваги, що і є моєю метою, тож, дорогий Читачу, скажу словами перемиського віршувальника отця Йосифа Левицького: *цією книжкою «до тебе з міста прибігаємо» (к тобі із града притекаєм).*

Факсимільні відтворення фрагментів рукописів та друкованих видань, про які йде мова у цій збірці, скопійовано із загаль-

¹ Michael Mozer, *Слов'янська ідея в середовищі галицьких русинів (українців) перемиської єпархії (1830-1848/49 pp.)*. *Amoenitates vel Lepores Philologiae*. Pod red. Romana Laskowskiego, Romana Mazurkiewicza. Kraków: Wydawnictwo LEXIS, 2007. С. 417.

нодоступних інтернетних ресурсів, таких як портал Polona й вебсайт Державного архіву в Перемишлі, деякі з них отримано на спеціальне замовлення із Львівської національної наукової бібліотеки України ім. В. Стефаника. Вибрані сторінки з альманаху *Лірвак з-над Сяна* (Перемишль 1852), взяті з примірника, подарованого мені пані Марією Лесів, вдовою по професорі Михайлові Лесеву, після смерті вченого у 2016 році, а професору книжка дісталася 1995 від редакції мюнхенської газети «Християнський голос».

Латиномовні тексти, що стосуються справ епідемії холери в Перемишлі 1831 року, спеціально набрав і переклав українською викладач УКУ у Львові пан Ростислав Паранько.

На обкладинці книжки приміщена картина Олени Кульчицької *Перемишль вночі*, створена художницею у 1920 році з вікон помешкання, в якому тоді вона жила. У центрі зображена двоповерхова кам'яниця Ерліхів, що в 1941 році згоріла внаслідок воєнних дій Німеччини проти Советського Союзу. У цьому будинку містилася перемиська філія Музичного інституту ім. Миколи Лисенка, тоді теж і пропала цінна музична бібліотека Інституту. За удоступнення світлина з картиною Олени Кульчицької дякую Дирекції Національного музею у Львові ім. Андрея Шептицького.

За електронну верстку книжки і творчі ініціативи щодо її художнього оформлення сердечно дякую моєму перемиському другові Мацейові Журавському. За поліграфічно якісне видання книжки вдячний перемиському друкареві пану Юзефові Радимському.

Перемишль, 24 квітня, Великдень 2022 року, третього місяця війни

Володимир Пилипович

Барокові літературні miscellanea з Надсяння

Здавна приробирую приклади різних нестандартних проявів українського письменства з теренів Надсяння. Увазі читачів пропоную цікаві приклади творчості анонімних авторів XVII століття, на які вдалося мені натрапити в рукописах з колекції бібліотеки греко-католицької капітули у Перемишлі. Зараз ці рукописи зберігаються у Бібліотеці народо́вій у Варшаві й в оцифрованій формі доступні на порталі Polona. Ці тексти написані «простою мовою» – одною з літературних мов, якими послуговувалися русини-українці в ранньомодерну добу.

17 березня 1688 року, з доручення «уроженого» Павла сина Івана Тимочкова, укладено Пом'яник церкви святого великомученика Никити села Вітошинці біля Перемишля, в якому записано духовну пісню, яка починається інципітом *Не спавъ же я цѣлу ноцъ* (арк. 57 зв.). На початку XIX ст. рукопис став власністю перемиського владики Івана Снігурського (1784-1847), й відтак переданий був ним у 1833 р. до бібліотеки перемиської капітули. У 1947 р. більшість рукописів цієї бібліотеки

була вивезена до Варшави і передана Бібліотеці народо́вій. Вітошинський Пом'яник зберігається там під сигнатурою Rps 12254 I (стара сигнатура Акс. 2573), 58 арк., 18x15,5 см.

Уперше цей Пом'яник описав о. Антін Петрушевич (1821-1913) у складеному ним каталозі рукописів і документів бібліотеки перемиської капітули – *Помяникъ Церкви Св. Никити села Витошинець 1688. 42 л. XV С.г. полууставом*¹. Згадку про Пом'яник знаходимо у каталозі перемиського історика-василіянина о. Бориса Івана Балика (1913-1989) – *Рукописи Перемиської греко-католицької капітули в Народовій бібліотеці у Варшаві*, що була надрукована у двох випусках римського журналу «Богословія»². Описи вітошинського Пом'яника знайшлися теж у каталогах сучасних польських дослідників кирилических рукописів – Александра Наумова³ та Анджея Кашлея⁴.

Пісню з інципітом *Не сплю же а цѣлу ночь* помістили теж у своїм співанику Іван і Михайло Левицькі (батько і син) – поповичі з Хоценя на Надсянні. Має вона заголовок *Пѣснь страстем Христовымъ*. Рукопис цей складався ними протягом 50-ти років – з 1777 по 1831 р. Вперше цю пісню з дещо відмінним закінченням опублікував Володимир Гнатюк⁵, а згодом також Михайло Возняк під заголовком *Пѣснь набожная*⁶. Знайшла-ся вона й у рукописному співанику кінця XVIII – початку XX століття, якого власником був Іван Русин із лемківського села

¹ Antonius Pietruszewicz, *Manuscripta et Documenta Bibliotheca et Archivi Revmi Capituli Cathedralis Ecclesia Premisliensis r. g. c.*, арк. 14 зв. Каталог зберігається в Державному архіві у Перемишлі.

² Див. «Богословія», т. XXXVII. Рим 1973, С. 205, № 262.

³ *Rękopisy cerkiewnosłowiańskie w Polsce*. Katalog. Wydanie drugie zmienione. Opr. Aleksander Naumow oraz Andrzej Kaszlej przy współpracy Ewy Naumow i Jana Stradomskiego. Kraków 2004, № 733, s. 349.

⁴ Andrzej Kaszlej, *Pominkarz ze wsi Witoszyńce // Inwentarz rękopisów Biblioteki Kapituły Greckokatolickiej w Przemyślu*. Warszawa: Biblioteka Narodowa, 2011, s. 200. У передмові до каталогу автор називає число кирилических рукописів, що були передані до Бібліотеки народової у Варшаві – 542. Більшість цих пам'яток оцифрована і доступна широкому колу читачів на порталі Polona.

⁵ Володимир Гнатюк, *Хоценський співанник Левицьких // Записки Наукового Товариства імені Шевченка*. Том 9. Львів 1909. С. 107.

⁶ Михайло Возняк, *Матеріяли до історії української пісні і вірші. Тексти й замітки*. Том III. Львів 1925. С. 107.

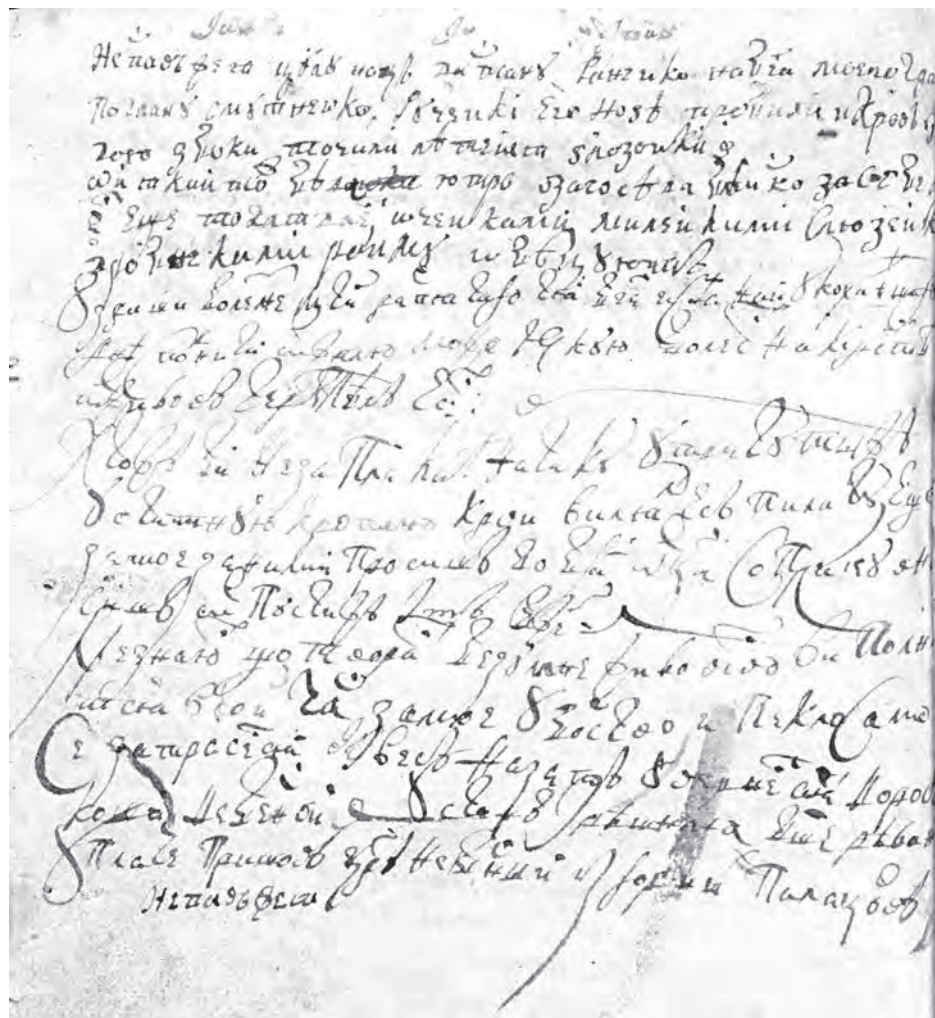
Граб⁷. Отже можна сказати, що втішалася певною популярністю на Надсянні й Лемківщині.

Пісня з Пом'яника церкви св. Никити із села Вітошинці

Не ѿпавъ же я цѣлу ноцъ да ѿтану ранеико
На Бг҃а моего ра[ни] поглану смутнеико,
Ручеики его нозѣ пробили
И кровъ з [во]дою з боки точили
Лѣтейся слозоики 2 [двічі]
Ќй який то^ж бѣда лютра за сосѣда
Блиѿко себе м[а]е^т еще погладае^т,
Ќчеиками милейкими
Слюзейк[ами] дробне[и]кими
Раи му ѿбѣцують.
Узриши болезне мѣи раѿпятаго
Тя Бг҃а и Си^иа найукоханѣшаго
Анѣ спо^инити ѿ жалю може
Якую болес^т на крстѣ
Ќ жидовъ терпѣль ест: 2 [двічі]
Хтожъ би не заплакал на таку утрату
Тыжъ устатную кроплю крви виля^т есь Пилату,
Еще за тое за ними просишъ
До Бг҃а Ќцѣ соплику вносишъ
Ќпустижъ імъ Бжѣ. 2 [двічі]
Не знаю^т що творат безумне жидовство
Виполн[и]тся в той час за мое убоѣство
И пекло само се затрасе^тся
И увесъ назатъ уверне^тся
До росѣкоши небе^сной. 2 [двічі]
Устанѣ грѣшная дѣше рѣдан[...] и плаче
Пришовъ Црѣ небе^сный з горных палацовъ. 2 [двічі]
Не [с]павъ же я.

⁷ Оля Гнатюк, *Барокові духовні пісні з рукописних співаників XVIII ст. Лемківщини*. Львів 2000. С. 318.

Текст пісні записаний без поділу на рядки. Строфи – їх шість – починаються великою літерою і закінчуються кириличною цифрою 2 (в), що означає, що останній рядок переспівується двічі.

14 квітня 1711 року, переписувач захований під криптонімом А. В. закінчив працю над Акафістником, який став власністю пароха Кальниці о. Івана Мохнацького. На поч. XX ст. рукопис потрапив до бібліотеки капітули в Перемишлі, на форзаці передньої обкладинки о. Мирон Подолинський (1847-1919) залишив записку: *Акафістникъ зъ Кальницъ дек.*

Льського писанный 1711 р. У каталозі о. Балика рукопис значиться під номером 663⁸, описаний також у каталогах А. Наумова⁹ та А. Кашлея¹⁰. Зараз рукопис зберігається в Бібліотеці народовій у Варшаві під сигнатурою Rps 12192 II (стара сигнатура Акс. 2975), 230 арк., 21,5x17 см. Кожен розділ рукопису, переписувач прикрасив малюнком святого, якому присвчений даний акафіст. На двох з них – св. Івану Хрестителю (арк. 35 зв.) та св. Миколаю (арк. 111 зв.), під зображеннями переписувач помістив чотирирядкові церковнослов'янські епіграми.

⁸ «Богословія», т. XXXVIII. Рим 1974. № 262. С. 241.

⁹ *Rękopisy cerkiewnosłowiańskie w Polsce*. № 6, s. 5.

¹⁰ *Inwentarz rękopisów Biblioteki Kapituły Greckokatolickiej w Przemyślu*. С. 172-173.

Епіграма святому Івану Хрестителю

Гласо^м покаяніе всѣм проповѣдавый
и путь правъ в нб^сное Цр^ствіе сказавый,
Дажд ми по гласъ твоє^м грѣшному творити
и тѣм стезю правую в Нб^со оулучити.

Епіграма святому Миколаю

Мечемъ слова Бжїа, ересь посѣкай,
Црковже православны^х крѣпко защищай.
Посѣкай моя грѣхи лютыя без мѣри,
и сохраняй мя мѣлю, в блгочтной вѣри.

Третьою рукописною книгою, в якій записано оригінальне визнання віри з покаянням, є Учительне євангеліє, якого власниками у різний час були: Тимофій, корчмар із Тростянця біля Яворова, тростянецька церква Різдва Пресвятої Богородиці, церква Вознесіння Господнього у Бориславі біля Дрогобича, та й – у кінці – бібліотека перемиської капітули. Учительне єван-

геліє, подібно як вище названий Пом'яник, у 1947 році було вивезене з Перемишля до Бібліотеки народової у Варшаві, де й зберігається під сигнатурою Rps 12214 III (стара сигнатура Акс. 2584), 466 арк., 29х19 см. Філіграні паперу, на якому переписано Євангеліє, вказують, що рукопис виник на поч. XVII ст. Уперше рукопис описав архіваріус капітульної бібліотеки о. Подолінський – *Євангеліє учительное зъ села Тростяня*¹¹. Названо його в каталозі о. Балика – *Рукописи Перемиської греко-католицької капітули в Народовій бібліотеці у Варшаві*¹², у каталогах А. Наумова¹³ й А. Кашлея¹⁴. Невелику записку з цього Євангелія опублікувала Марта Боянівська в праці, присвяченій покрайнім записам на рукописах з бібліотеки перемиської капітули¹⁵.

Текст визнання віри починає бароковий метафоричний за-спів-прохання – *Око сердца моего к тебе возпущаю Мати Божія, сохрани мя во своєм крові, егда придет Син твой судити миру, буди ми покров і заступница*. Автор спрямовує свій сердечний погляд на Богородицю Покрову і впевнено починає – доволі оригінальне – визнання своєї віри. Можна його вважати вільним переспівом канонічного зразка з Літургії святого Йоана Золотоустого, хоч змістом воно близьке до тексту з рукописного Службника з додатками Требника з Малнева (1700-1705 рр.). Поміщений у цій книзі *Чинъ пощщенія болныхъ при исходѣ души*¹⁶, співзвучний трактатові *ars moriendi* (мистецтво

¹¹ Див.: Antonius Pietruszewicz, *Manuscripta et Documenta Bibliotheca et Archivi Revmi Capituli Cathedralis Ecclesia Premisliensis r. g. c.*, арк. 8.

¹² Див. «Богословія», т. XXXVII. Рим 1973. № 273. С. 205.

¹³ *Rękopisy cerkiewnosłowiańskie w Polsce*. № 298, s. 140-141.

¹⁴ *Inwentarz rękopisów Biblioteki Kapituły Greckokatolickiej w Przemyślu*. С. 180-181.

¹⁵ Марта Боянівська, *Marginalia w kodeksach rękopiśmiennych z XVI-XVII w. z dawnej greckokatolickiej kapituły przemyskiej (obecnie w zbiorach Biblioteki Narodowej w Warszawie)*, „Slavia Orientalis”, т. XLIV, nr 4, 1995, s. 561.

¹⁶ Див. Володимир Пилипович, *Чин навідування хворих в Службнику з Малнева (поч. XVIII ст.), та поради з етикету і молитви проти тучі в Требнику з Рушельчичів (друга половина XVII ст.)* // Надсянський «ліс речей». Статті і матеріали. Перемишль: «DOMI», 2020. С. 18-45.

вмирання), що під заголовком *Наука albo способъ диспонуваня ся на смерть, кождому хрѣстіанину* увійшов до катехизму перемиського владики Інокентія Винницького, виданого в Уневі 1685 року¹⁷. В основному розділі згаданого трактату, названому *Сродки, albo способы до захованя терпливости належитой в тяжких болях хоробы*, подано досить детальні поради вмираючій людині, як по-християнськи примиритися їй зі своєю хворобою і належно розпрощатися зі світом¹⁸. Саме покайними рядками і завершується публіковане тут визнання віри. Записано його на порожній сторінці (арк. 3 зв.) Учительного євангелія, де анонімний автор у примітці додав, що *прочалъ: зри назад листа сего*, тобто, що закінчення написано на попередній сторінці (арк. 3).

Молитовне визнання віри з покайнням із Учительного євангелія поч. XVII ст.

Сѡко срѣца моего к тебѣ во³пускаю Мѣи Бжѣїа, сохрани мя во своеіи^м кровѣ, єгда прїйде^т Снѣ твой судити миру, буди мѣ по-кро^в и заступница;

Вѣрую и вы³наваю и^ж Бгѣ є^{ст} пра^вдыви^и, который платити буде^т добры^м за добріє, а злы^м за злые и^х справы;

Вѣрую и вы³наваю же Тр^оца пренайсѣ^тѣ^ишая є^{ст} Бгѣ Ѡцѣ, Бгѣ Снѣ, Бгѣ Дхѣ Стыи; три особы а єдинѣ Бгѣ;

Вѣрую и вы³наваю же Снѣ Бжѣїи ста^лса члѣкомѣ, народи^лся з Марїей Прч^етой Панны, и для ³бавѣня свѣта на Кр^етѣ уме^рлѣ;

Вѣрую и вы³наваю же в на^исѣ^тѣйшо^м сакраме^нтѣ єсть пра^вдивое Тѣло и Кров Гѣ нѣшого Іс^х Хѣ Снѣ Бжѣїего;

Вѣрую и вы³наваю тое все що ко^лвекѣ Црѣко^в Стѣя собо^рная Каѣолическая вѣри^т и вы³наває^т, к до вѣреня и вы³наня на^м по-

¹⁷ *КатихиΣиΣ* albo наука хриситїанская вкоротцѣ з розныхъ авторовъ зєбранная в дієцєзієй Премыской... оголошенная. Унів 1685. Факсимільне відтворення цього видання див. у книзі: Єпископ Інокентій Винницький, *Катихисіс* або бароковий душпастирський сад. Супровідні статті й упорядкування Володимира і Дениса Пилиповичів. Перемішль 2007. С. 121-330.

¹⁸ Див. стор. 308 цит. видання.

Ѿко рѣца моего ктекъ воздвизаю Мѣнъ Бжїа,
сохранима коскою кракъ, Егда прїиде Сїа
Твой соудити мїроу, вѣрїи мѣ покровѣстїица;

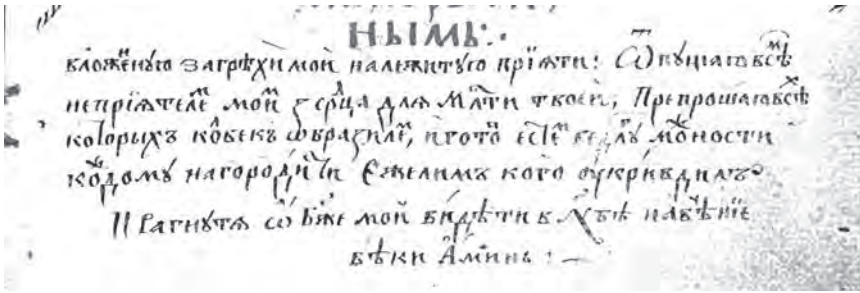
Бѣрзго икынакаго ꙗ Бгъ ѿ прѣдны, катарый
платити вуде добры заробріе. ахм газамы ꙗ
словами. Бѣрзго икынакаго лве Тройя прена
стѣшага ѿ Бгъ ѿцъ, Бгъ сынъ, Бгъ дхъ стынъ:
трат сосоки аединъ Бгъ:

Въсхити пѣниавато же сѣхъ бжій слава ѿкомхъ,
на родивъ змѣвѣи Прѣтѣи Пѣны, прѣдѣбавѣ
на свѣтѣ на Крѣтѣ змѣла; -

Бѣго пѣмляхю же вѣна "Сѣ"шю "Сакрамѣтѣ" есѣ
 Пѣдѣвое Чѣло пѣкѣо Гѣнѣшего Іс Хѣ (сѣ) Бѣжего;

[illegible]

явлено (сѣи) заповѣси грѣху моему мѣсто на моего мнѣго
прогнѣва и оскрабѣ; брѣхься быша къ мѣ грѣху мое
мнѣ шнѣ злое, нехотѣа сего чѣсѣ и тѣмъ оубража
и нехотѣ понѣти и заховати бжелаго приказана
и болю бою вѣсѣю рѣсѣмо и скѣчѣно зачѣно и
раскѣно бою: Готовъ есѣ спокѣратѣся и покая

дае^т и научае^т на^с: А вѣрую для того самого и^ж та^к Бгѣ пра^вда неом^нлна ѡб^явити рачи^л.

Маю надѣю в мл^рдїю Бж^їи^м и в заслуга^х на^и доро^жшо^и муки и См^рти Сп^сителя н^шого Сн^а Бж^їяго, же мѣ Гѣ Бѣ да^{ст} збав^ня гды^ж мѣ та^к приоб^ицал: Милую тя Бе^т мой над вши^тко створ^ня, для того самого же^с е^{ст} са^м в собѣ не ско^нчонѣ добри^м и вше^ляко^и мл^сти го^дны^м: и ³ той мл^сти.

Жалую срдечнѣ за вши^тки грѣхи мои же^м тя Ба^т моего много прог^нѣва^л и образи^л; Брѣ^джуся вше^ляки^м грѣхомъ на^д вши^тко злое, не хочу тя ѿ того часу н^гды обра^жати але хочу по^дни^ти и захвати вше^лякого приказаня и волю твою Бг^скую для само^и неско^нчно^и за^цности и доброты твоей; Гото^в есте^м сповѣ^датися и по^куту [прочая: зри назад листа сего] вложе^нную за грѣхи мои належитую пр^їяти: Ѵ^пущаю всѣ^м неприя^теле^м мой^м з с^рдца для Мл^сти твоей: Препрошаю всѣ^х которыхъ ко^лвекъ образиле^м, и гото^в есте^м ведлу^г мо^жности ко^ждому наго^родити ежелимъ кого оукривдиль.

Прагну тя Бж^е мой видѣти в Нбѣ на вѣ^чніе вѣки Аминь.

* * *

Продовжую презентувати цікаві приклади літературної творчості анонімних авторів XVII-XVIII століття, на які вдалося мені натрапити в рукописах з колекції бібліотеки греко-католицької капітули у Перемишлі.

Рукописом, в якому знаходимо записи духовних пісень є *Чинъ Полунощници повседневнои и Акафістникъ. Року 1699 писано через Тимофея Якимяка для священного єрея Іліи презвитера Товарняньского* із села Товарна на Самбіршині, що до бібліотеки перемиської греко-католицької капітули був переданий з Хотинця, ярославського деканату¹⁹ й зараз перебуває в Бібліотеці народовій у Варшаві (сигнатура Rps 12189 I). На аркушах 108-108 зворотній, записано різним почерком три Марійні пісні: *Дажд ми Слово Слове Бжѣи тепер с креста зняти, Кто не хвалит кто не славит Ржсѣтва Прчсѣтой та Раду[и] ся Матко Бжѣа предвѣки. Пісня Кто не хвалит кто не славит Ржсѣтва Прчсѣтой*, найпевніше складена в Гетьманщині, автор складає у ній побажання царю (московському), реєментові Малої Росії, тобто Війську запорозькому, та гетьманові Івану (мабуть Мазепі). На Самбіршину могла потрапити на поч. XVIII століття й записана тут була від козаків, які в складі російської армії наїжджали територію Речі Посполитої. На аркуші 19 зв. знаходимо таку ось записку: *року Бжѣїа д.щ.з. [1707] прѣсѣтавися родитеѣка Ілии презвитера товаѣнянського мѣсяца марта дня ѿ [9]. Тогожѣ року и москва была.*

Другим рукописом, в якому знаходимо цікаві приклади української барокової творчості, є *Молитослов или молитвенникъ немже списа[ся] мѣтвы зразѣнаго набоженства. Року Бжѣїа ащои [1778].* На поч. XX століття його власником був о. Орест Солтикевич (роки життя 1860-1936, з 1904 р. парох в Улючі), про що інформує записка на форзаці передньої обкладинки. Здається, що до бібліотеки перемиської капітули рукопис потрапив після смерті о. Солтикевича, а зараз він у Бібліотеці народовій у Варшаві (сигнатура Rps 12197 I). На аркушах 56-58 зв. вписано *Поздоровленіє дванадесять члонковъ прсѣтой Дѣи* – особливу молитву до дванадцяти частин тіла Богородиці:

¹⁹ Записка кінця XIX – поч. XX ст. на форзаці передньої обкладинки, мабуть о. Мирона Подолинського, управителя капітульної бібліотеки.

Голови, Очей, Носа (*Повоненіє*), Вух (*Слух*), Уст, Рук, Персей (*Сосци*), Серця, Лона (*Чрево*), Колін, Ніг й Душі. На аркуші 141 знаходиться страсна пісня *Не вѣмъ сего челоуѣка*.

Оба рукописи відзначені в каталозі перемиського історика-василіянина о. Бориса Івана Балака (1913-1989) – *Рукописи Перемиської греко-католицької капітули в Народовій бібліотеці у Варшаві*, що був надрукований у двох випусках римського журналу «Богословія»²⁰. Описи цих рукописів знайшлися теж у каталогах сучасних польських дослідників кириличних рукописів – Александра Наумова²¹ та Анджея Кашлея²². Оба рукописи

в оцифрованій формі доступні на порталі Polona.

Пісні з акафістника о. Товарнянського, 1699 р.

/арк. 108/

Дажд ми Слово Слове Бжї тепер с креста зняти
 На мои мате^рніє руки слези з жалосне приняти
 Се^рдце моє мечъ жалости сродзе проникало
 А гди гвоздми копие^м се^рце пробивало
 Ахъ мои свѣте моє сло^вце свѣтлая денице
 Кто жаль тие слова змовити прими голубице

²⁰ Див. «Богословія», т. XXXVIII. Рим 1974. № 596, с. 239; № 693, с. 242.

²¹ *Rękopisy cerkiewnosłowiańskie w Polsce*. Katalog. Wydanie drugie zmienione. Opr. Aleksander Naumow oraz Andrzej Kaszlej przy współpracy Ewy Naumow i Jana Stradomskiego. Kraków 2004, № 8, s. 6; № 646, с. 311.

²² Andrzej Kaszlej, *Inwentarz rękopisów Biblioteki Kapituły Grekokatolickiej w Przemyślu*. Warszawa: Biblioteka Narodowa, 2011, s. 171, 174.

Кто не хвали^т кто не слави^т Рж^ства Прч^стой,
 Той противни^и и зависни^и ей дѣства чистои
 Леч^ь ми пое^м и спокое^м вси величае^м,
 И в небесехъ истинно видѣти о^ну Двѣ чаемъ:
 Бо естъ славна свѣту явна Мр^їе Пречиста,
 Мати Бг^а на^м дорога заисте естъ Свѣта
 Изъ глубини нашея вини си^лно и^че^рпати
 И в напасти не даждь впасти ѿ Бжая Мати
 Ца^рская Дще^р Ца^рская Мати Ца^рская Невѣста
 Досто^нна естъ вѣ^нца правди Мр^їе Прч^ста
 В тебѣ уфность и надѣю Ма^тко покладе^м
 Рату^и Пан^о рату^и Мати до тебе волае^м
 Гди у то^и ча^с егда ѿ^и ча^с и зрещи не смѣ^м
 Егда сн^иде направити Цр^їце невмѣмъ
 /арк. 108 зв./

Сле^зне слезю вѣси стезю настави на^с Мати
 Подаждь помощь вѣси немощь даждь на^м силу знати
 Даруй царю ѿсудару тишину покоя
 Бо^с Цр^їца голубица тая естъ вла^ст твоя
 Рееме^иту Мало^и Росии ти буди правица
 Вожа силу истинно^и справи твоя на^м Двѣца
 Їѡана на^м гетмана оукрѣпи Цр^їце
 Вѣ^рне радити щасливе жити сподоби Двѣце

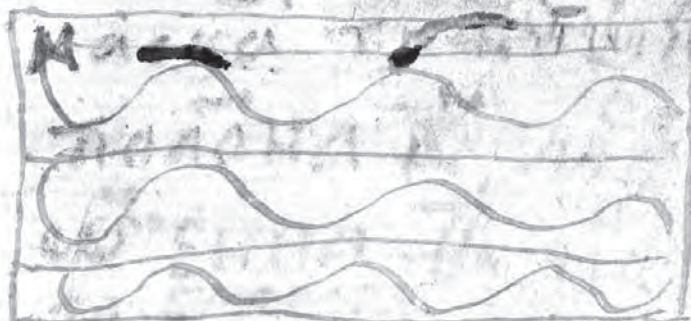
Раду[и]ся Ма^тко Бг^а пре^лвѣки, квѣте ружови хвала на вѣки
 Ясное слѣце сто^лпе ѡгнисти^и, нб^сныхъ хорѡвъ кле^ноте чист[ии]
 Ти есте^сма^иста^т всего свѣта Крола, ти^с бе^рло в рука^х неи^змѣна поля
 Кто буде^т утѣкати по^л твою ѡборону, завше ѡде^ржи^т в нѣбѣ корону
 С^ѡ чистая Па^но яснѣша ѿ слѣца, имени твоему нѣма^и нѣгди ко^ица
 Анѣ языко^м може^т вимовити анѣ рукою може^т виразити
 С^ѡ чистая Па^но зоре преслѣчная всѣ^х хорѡв а^иглски^х Цр^їце
 вѣчная

Вишая на^и хори бо еси Ма^тка свѣта, опередила на^м на^иногие лѣта
 С^ѡ ма^тко наша на про^бу горяча ѡборони на^с ѿ мора и меча
 Слуха^и же на^с нашея помощи лежаще в грѣха^х тяжкоя немощи
 Упроси Ма^тко Сн^а своего и Бг^а, аби на^м била била до нѣба
 дорога

Пісня і молитва з ісрейського молитовника 1778 р.

/арк. 141/

Не вѣмъ ѿв [двічі] сего челоуѣка,
не дамъ оне^м жадного ѿвѣта. ѿв [двічі]
А алекторъ скоро возгласивши,
тоє спомнѣлъ лзами са ѿмывши. ѿв [двічі]
Мовилъ Хсѣ. высвобожу ѿцѣс^т з муки,
натое мѣсце дамъ Іюду в руки. ѿв [двічі]
Жаворонокъ в гору са по^аноси^т,
погребѣ творцу своему голоси^т. ѿв [двічі]
Цѣлую ночь соловѣи спѣвае^т,
уже Хсѣ на Кр^стѣ в^имирае^т. ѿв [двічі]
Че^м неспоматъ нато челоуѣки,
же для на^с панъ умученъ великіи. ѿв [двічі]

Не вѣмъ ѿ сего челоуѣка.
 не да ѿ не падного ѿ
 вѣта. ѿ.
 А лектора скоро возна
 сивши. тогъ спомнѣхъ. А за
 миса ѿмыкши. ѿ.
 Мови хс. въсвоего. ѿ хс.
 змѣни. на тогъ мѣстѣ даи
 юда върѣши. ѿ.
 Иаворонокъ въторѣ са по
 носи. погрѣхъ тѣхъ рече
 му голосѣ. ѿ.
 Цѣлѣна почъ солонѣ стѣ
 баѣ. бже хс. на крѣстѣ
 мираѣ. ѿ.
 Не неспоматъ на то челоуѣка
 то да на канѣ дѣла
 величїи. ѿ.

/арк. 56/

Поздоровленіє дванадесять чло^ковъ пр^ѣто^у Двѣ

Преславную Хвѣ мѣтръ и сѣтыхъ аггѣль сѣтѣишую измолч-
но ср^дцемъ и устнами воспоемъ, Бѣу та исповѣдающе
яко воистинну, рождѣшую намъ Бгѣа вопло/арк. 56 зв./ще^нна,
и мѣла^шихса непреста^нно ѿ дѣшахъ нѣших,
Бѣе Двѣ рѣа.

а [1]

Глава твоа сѣтаа, пречѣтаа Двѣ, исполнена множество^м
прм^ѣростей и свѣтлости Бжѣа.
Бѣе Двѣ.

в [2]

Гѣчеса твои сѣти прчѣтаа Двѣ Мрѣе, иже первѣе видѣша
воплошеніє Снѣ Бжѣа Гѣда нѣшего Ісѣа Хрѣта.
Бѣе Двѣ.

/арк. 57/

г [3]

Повоненіє твое сѣтое, Двѣ Бѣе, иже бысть исполне^нно блго
уханіа, зѣло блгово^нми стелесе Гѣа Ісѣа Хрѣта.
Бѣе Двѣ.

д [4]

Слухъ твои сѣты^н, господже моа, иже перѣе достоинъ бы^{ст}
слышати имѣ неисповѣдимое ѿ аггѣла наречен Ісѣа.
Бѣе Двѣ раду^н.

е [5]

Уста твои сѣты^н Бгѣо/арк. 57 зв./родице чѣтаа, иже многажды
лобизаху ѿроча Гѣа Ісѣа.
Бѣе Двѣ.

ѣ [6]

Руцѣ твои сѣти, пречѣтаа Двѣ Бѣе, имиже велѣа послуги
творила и пѣствовала еси мл^нца Гѣа своего.
Бѣе Двѣ.

з̣ [7]

Сосци твои с̣ты" Двѡ Бцѣ, имиже питала еси Сн̣а своего Гд̣а
Ис̣а.

Бцѣ Двѡ.

/арк. 58/

и̣ [8]

Ср̣дце твое с̣тое прч̣та^а Двѡ Бцѣ, имиже мл̣т̣ію ко Гд̣у Бг̣у,
и ближнему своему полагаю^{ша}.

Бцѣ Двѡ.

ѡ [9]

Чрево твое с̣тое, прч̣таа Двѡ, немъже пре^з девать м̣цей
ѡпочиваль Гд̣ъ Ис̣ мл̣ц̣ъ.

Бцѣ Двѡ.

ї̣ [10]

Колѣн̣ѣ твои с̣тыи, прч̣таа Двѡ, имиже многажды поклонъ
чинили, дабы ч̣ты со/арк. 58 зв./творили Гд̣у Ис̣у.

Бцѣ Двѡ.

а̣ [11]

Ноз̣ѣ твои с̣тыи прч̣таа Двѡ, имиже труждахуса ради Гд̣а
Ис̣а.

Бцѣ Двѡ.

в̣ [12]

Дш̣а твоя с̣таа, прч̣таа Двѡ, иже го^{не} ѡбѣфитовала в̣
мл̣ти Бж̣іей, и намъ испроси у с̣на своего ѡпущеніе гр̣хо^в.

Гѡчѣ н̣шъ, и Бцѣ Двѡ.

И поклоновъ в̣ [12]

ПОЗДОРОВЛЕ
НІЕ АНАНАСІА ЧЛО
КОВЪ ТРІТО

ДѢИ
Преславнѣ хвѣ атриз
и стыхъ аггъ стѣн
шю немолчно сѣцѣмъ
и ѹстнаиѣ воспозмѣ
бѣта исповѣдающе
іако поистинно. Родѣ
шю намъ бѣа вопло.

Ѣмѣши . Ѣ
уина . ѿмѣниша нѣще
стаго ѡащахъ нѣи .

Бже дѣо . ра . а
Глава твоя стала . при
чѣта дѣо . ѿполнена .
множествомъ примрѣи .
и свѣтлѣи вѣи .

Бже дѣо . в .
Ѣже твоя стѣи .
причѣта дѣо . мре . иже
первѣе вѣдѣша вопло
щеніе сѣа вѣи . та
нѣего іса хрѣта .

Бже . дѣо . г .

Вспѣтъ дѣтъ

52

Покореніе твоє стое
дѣо бѣе иже въистъ и
сполнено бѣго браніа
зѣло бѣговои стелес

гдѣ іс хрѣта
бѣе дѣо дѣ

Слово твоє стѣи го
сподаре моа иже пѣ
бѣе достойна въ слы
шатѣ иже не исповѣ
дѣмоу ѿ агла наре
чену іс е

Вспѣтъ дѣо радѣ
оста твои стѣи бѣо

Ѹмѣтѣ Ѹ

родѣнѣ чѣла. Ѹже мно
гожды лобызяхъ. Ѹ

трючи тѣа іса.

Бѣе дѣо. Ѹ.

Рѣи твоей стѣи. пре
чѣла дѣо бѣе. Ѹми.

же вѣла прослѣи тво
рила Ѹпѣстѣвала еси

мѣла тѣа своего.

Бѣе дѣо. Ѹ.

Госцѣи твоей стѣи дѣо

бѣе. Ѹмиже питала.

еси сна своего тѣа іса.

Бѣе дѣо. Ѹ.

58
Ѹа ѿ прѣтѣ бѣн ѿ
Ѹице твоѣ стѣ прѣтѣ
дѣо бѣе. ѿмнѣе мѣтѣ
ко тѣ бѣе. ѿблѣтѣе
мѣ свое мѣ полѣтѣе.

Ѹ бѣе дѣо. ѿ
Ѹрѣе твоѣ стѣ прѣ
Ѹтѣ дѣо. ѿнѣмѣе
прѣ дѣе мѣе. ѿ
по чѣе мѣ тѣ ѿ мѣе

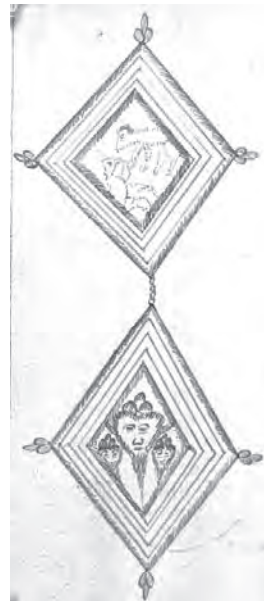
Ѹ бѣе дѣо. ѿ
Ѹолѣе твоѣ стѣ
прѣтѣ дѣо. ѿмнѣе
мнѣтѣе паклѣе
ѿнѣе дѣе ѿ

МѢШІ: ѿ
творѣнїи. гдѣ ісхъ
Бѣже дѣо. аи.
Нозѣ твоѣ стѣ пре
тѣла дѣо. и мѣшѣ
тѣбѣ дахъса на днѣ
гдѣ ісхъ.

Бѣже дѣо. аи.
Душа твоя стала
прѣтѣла дѣо. и яже го
не ѡбѣщѣвала въ
мѣшѣхъ твоихъ. и на мѣ
и спроси бѣа своего
ѡпѣчение тѣхъ.
ѡче мѣшѣ. и бѣже дѣо.
и покаяноу. аи.

Крім цікавих прикладів літературної творчості, інколи у старих рукописах натрапляємо на особливі зразки художньої інвенції їх укладачів. І так, у літургійному збірнику з XVII століття, знаходимо три малюнки маскар. Власником рукопису був кореницький дяк Іван Ходаневич, який залишив свій підпис у книзі на арк. 2-4 такого змісту: *Ex libris Reverendi Joannis Chodaniewicz Dyiaconi Korzenicensis, mp.* Рукопис зберігався у церкві села Корениця, ярославського деканату, згодом потрапив до Лежахова (у рукописі є три відбитки парафіяльної печатки), звідки в середині XIX століття був переданий до бібліотеки перемиської капітули. Зараз він зберігається в Бібліотеці народів у Варшаві, сигнатура Rps 12250 I.

Зображення маскар доволі рідкісні для рукописів з Надсяння, натомість часто знаходимо їх у книжкових виданнях барокової доби як заставки, і саме з таким призначенням переписувач помістив їх на кінці акафіста до Святої Тройці (арк. 72 зв.), акафіста до св. Івана Хрестителя (арк. 200 зв.) та молитви до Богородиці (арк. 327). Ілюстрації публікуємо з порталу Polona.

**Українські назви місяців
у календарній традиції Перемиської єпархії
на прикладі Типікону з Лежахова (XVI ст.)
та календаря-альманаху «Перемишлянин» (1850-1864),
й особливий календар о. Грегора Команецького з 1725 року**

Єдиним, досі авторитетним науковим дослідженням про українські назви місяців, залишається докторська праця варшавської україністки Тетяни Голинської-Баранової *Ukraińskie nazwy miesięcy na tle ogólnosłowiańskim*, захищена у 1966 році й опублікована друком 1969 р. Головною метою цієї праці, за словами дослідниці, було *ustalenie pochodzenia ukraińskich nazw miesięcy oraz przyczyn i przebiegu zmian, które doprowadziły do ostatecznego ukształtowania się zestawu dwunastu nazw we współczesnym języku literackim*²³. Метою нашої статті є, спираючись на вибрані рукописні та друковані тексти, придивитись, які назви вживалися представниками духовенства історичної Перемиської єпархії. Мою увагу привернули – рукописний Типікон з Лежахова (зберігається у Бібліотеці народовій у Варшаві, сигнатура Rps 12168 III), виникнення якого дослідники датують першою половиною XVI ст.²⁴ та календарі-аль-

²³ Tatiana Hołyńska-Baranowa, *Ukraińskie nazwy miesięcy na tle ogólnosłowiańskim*. Komitet Językoznawstwa Polskiej Akademii Nauk. Wrocław – Warszawa – Kraków: Zakład Narodowy Imienia Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1969. С. 5.

²⁴ Andrzej Kaszlej, *Inwentarz rękopisów Biblioteki Kapituły Greckokatolickiej w Przemyślu*. Biblioteka Narodowa. Warszawa 2011. У передмові до каталогу рукописів насильно ліквідованої у 1947 р. Бібліотеки капітули в Перемишлі, автор називає число кириличних рукописів, що були передані до Бібліотеки народової у Варшаві – 542. Більшість цих пам'яток оцифрована і доступна широкому колу читачів на порталі Polona. Опис рукопису – *Ustaw jerozolimski. Tzw. Typik z Leżachowa* на стор. 163.

манахи «Перемишлянин», щорічники, видавані у Перемишлі 1850-1864 рр. для потреб духовенства єпархії.

Першим дослідником рукописного Типікону був архіваріус капітульної бібліотеки о. Мирон Подолинський (1847-1919). На першому аркуші рукопису залишив він таку записку: *Устав сей дуже отмѣнный отъ другихъ есть больше рускій*. Таку ж саму записку знаходимо в рукописному каталозі рукописів і документів бібліотеки перемиської капітули, якого уклав у 1858 році о. Антін Петрушевич і, який на поч. ХХ ст. значно доповнив о. Мирон Подолинський. Саме він описав рукописний Устав: *Оустав церковный зі села Лежахова (отмѣнный отъ другихъ больше рускій) без початку и кон[ця] XVI ст.*²⁵

Типікон нараховує 309 аркушів, а особливо цікава нам календарна частина записана на арк. 35-208 зв. рукопису і відкривається короткою передмовою анонімного переписувача:

Н^ало м^ѣцслова сирѣ^ч послѣдованіе црков^{на}го пѣнїа восточныа іер^сли^мскїа це^ркви начинаще ѿ марта, ꙗко сего перваго м^ѣца быти вѣрже^м, по глѣ^ж самага г^а б^а. ꙗко^{же} оуго^дникъ своемъ, мѡвсею і ааронъ повелѣ, гл^а. м^ѣць се^й ва^м начало м^ѣце^м, прѣвшій буде^т ва^м въ м^ѣце^х лѣта. Вто^м бо и равноте^нствіе весенное с^ъставляе^тса. Травъ и сѣмена земля просѣбати зачинае^т. [...] Всея настоащей книсѣ начало сва^тцо^м ѿ марта положиho^м²⁶.

Отже, місяцослов починається від латинського Марта, для якого русини-українці у XVI-му столітті вживали називу **Березозол**²⁷. Переписувач тільки натякає на етимологію цієї

²⁵ *Manuscripta et Documenta Bibliotheca et Archivi Revmi Capituli Cathedralis Ecclesia Premisliensis r. g. c.*, арк. 16 зв., сигнатура Рук. I.G.11. Каталог зберігається в Державному архіві у Перемишлі.

²⁶ Див. факсимільне відтворення.

²⁷ В рукописному календарі із XVII ст., що уписаний до Акафістника із села Шалаші, угнівського деканату, холмської єпархії, подано таку українську назву: *Нарицаемый березенъ*. Biblioteka Narodowa w Warszawie, Zbornik, rps 12247 I, арк. 236 зв.

назви – **Мы^{же} ѿ вещи въ врѣмѣ бывающіа нарицаем сего березозо^а** (арк. 36), яка тодішньому читачеві, як зрештою і нам сьогодні, була зрозуміла бо виводиться від берези, яка тоді розвивається²⁸. Далі, подано кількість днів, церковних часів та названо знаки Зодіаку цього місяця – **рыба і вве^а** (суч. назва Риби і Овен)²⁹. Такі ж самі інформації подано для кожного наступного місяця (див. факсимільне відтворення).

Другим у календарі є латинський Апріль, якого русини-українці називали Квітень (арк. 55 зв.). Переписувач уточнює етимологію цієї назви – **Зане в том цвѣти квати начинаю^аса**. Т. Голинська-Баранова вважає цю назву запозиченням з польської мови³⁰, що якби підтверджується самим переписувачем. Знаки зодіаку цього місяця – **вве^а и теле^а** (Овен і Телець).

Третім названо латинський Май, тобто Травень (арк. 61 зв.). Знаки Зодіаку цього місяця – **теле^а и близне^а** (Телець і Близнята).

Четвертий місяць це – **іюній рекомы^а по ри^аски. Мы^{же} черве^а сего нарицае^а** (арк. 71 зв.). Знаками Зодіаку в місяці Червні – **близне^а и рак^а** (Близнята і Рак).

П'ятий – латинський Іюлій, русини-українці називали **Липецъ** (арк. 71 зв.). Липневі знаки Зодіаку це **ра^а и левъ** (Рак і Лев).

Шостим місяцем у календарі виступає Август, якого русько-українська назва Серпень, має для переписувача свою очевидну етимологію – **Мыже ѿ жатвы серпе^а нарицае^а** (арк. 87). Знаки Зодіаку для Серпня – **левъ и дѣва** (Лев і Діва).

²⁸ Про етимологію цієї назви див. Tatiana Hołyńska-Baranowa, *Ukraińskie nazwy miesięcy na tle ogólnosłowiańskim*. С. 33-39.

²⁹ Про староукраїнські назви Зодіаку див.: Галина Наєнко, *Астрономічна термінологія у староукраїнських пам'ятках першої половини XVII століття* // *Українське небо 2. Студії над історією астрономії в Україні: збірник наукових праць* / за заг. ред. О. Петрука. Львів: Інститут прикладних проблем механіки і математики ім. Я. С. Підстригача НАН України, 2016. С. 153-163.

³⁰ Див. Tatiana Hołyńska-Baranowa, *Ukraińskie nazwy miesięcy na tle ogólnosłowiańskim*. С. 41.

Сьомий місяць – **се"те"врїй рекомы" по ри"скы. Мы"же ѿ вещи въ врѣмѣ то бывающїа, вресе" нарицае" єго** (арк. 99-99 зв.). І тут переписувач розкрив очевидну етимологію назви, вересень – це пора цвітіння вересу³¹. Знаки Зодіаку – **дѣва и вага** (Діва і Терези).

Восьмий місяць, це **ѡкто"брїй сирѣ" ѡсмы" рекомы" по ри"ски. Мы"же паздерни" именже" сего** (арк. 123 зв.)³². У Жовтні (Паздернику) Сонце перебуває у знаках **вага и скоропїа** (Терези і Скорпіон).

Дев'ятий – **ное"брїй рекомы"**, якого русини-українці **ѿ вещи нарицае" листопа"** (арк. 135). Листопадові знаки це **скорпїа и стрѣлец** (Скорпіон і Стрілець).

Десятий місяць у римлян називався **дека"брїй** (арк. 150 зв.). Переписувач не подав назви русько-українського відповідника³³. У місяці Грудні Сонце перебуває у знаках Стрільця і Козорога (**стрѣлец и козїй ро'**).

Одинадцятий місяць Януарій, **Мы"же сего нарицае".....**³⁴, тут залишено місце для русько-української назви, якої переписувач не подав (арк. 172 зв.). У Січні знаками Зодіаку є **козїй ро" и водолеа** (Козоріг і Водолій).

³¹ Про етимологію цієї назви та її польське походження див. Tatiana Ho-łyńska-Baranowa, *Ukraińskie nazwy miesięcy na tle ogólnosłowiańskim*. С. 58-61.

³² Про етимологію цієї назви та її польське походження див. Tatiana Ho-łyńska-Baranowa, *Ukraińskie nazwy miesięcy na tle ogólnosłowiańskim*. С. 65.

³³ В рукописному календарі із XVII ст., що уписаний до Акафістника із села Шалаші, подано українську назву: *Нарицаемый груден*, арк. 240 зв.

³⁴ Там само: *Рекомый Сѣчень*, арк. 241.

Останнім – дванадцятим місяцем у календарі названо Фебруарій. **Мы^{же} нарицае^м сего.....**³⁵, і тут теж залишено місце для русько-української назви, якої переписувач не подав (арк. 196). Знаки Зодіаку в Січні – **водолеа и рыбы** (Водолій і Риби).

Варто тут зауважити, що лежахівський Типікон списано набагато раніше чим перше календарне видання з українськими назвами місяців Андрія Римші, надруковане в Острозі 1581 року.

Оскільки для дослідження календарної теми цінною пам'яткою ранньомодерної доби можна вважати Типікон з Лежахова, так для модерної доби є нею *Грамматика руської або малоруської мови в Галичині* о. Йосифа Левицького, опублікована в Перемишлі 1834 р.³⁶ Саме у цьому виданні уперше в Галичині подано українські назви місяців та їх німецькі відповідники³⁷: Сѣчень, Лютый, Березозоль (з приміткою: *Тому, що в цьому місяці берези пускають сік*), Цвѣтень, Травень, Червець, Липець, Серпень, Вресень, Паздерникъ, Листопадъ, Студень или казидорога (див. факсимільне відтворення). Т. Голінська-Баранова вважає, що о. Левицький повторив список т.зв. малоросійських назв місяців, опублікований російським істориком Ніколаєм Карамзіним у 1824 р. в його *Історії російської держави*, хоч для 12-го місяця перемиський граматик додав ще народну назву – *Казидорога*³⁸.

У 1850 році в Перемишлі виходить друком перший випуск календаря-альманаху «Перемишлянин», щорічника ініційованого і редагованого валявським парохом о. Антонієм Добрянським (1810-1877) та адресованого єпархіяльному клі-

³⁵ Там само: *Нарицаемый Лютии*, арк. 241 зв.

³⁶ Joseph Lewicki, *Grammatik der ruthenischen oder kleinrussischen Sprache in Galizien*. Przemyśl 1834.

³⁷ § 64. *Benennungen der Monate und Wochentage in der ruthenischen Sprache*. С. 211.

³⁸ Т. Hołyńska-Baranowa, *Ukraińskie nazwy miesięcy na tle ogólnosłowiańskim*. С. 108.

рові. У календарній частині, якою відкривалося це видання, назви всіх місяців подано паралельно у двох мовних версіях – церковнослов'янській (яка виводиться з латинської традиції), та українській. У календарі на 1851 рік з'являється анонімна стаття *Звѣздарскіи вѣдомости у наших сельских людей*³⁹ (гадаємо, що її автором був о. А. Добрянський), в якій надруковано таблицю слов'янських та українських (малоруських) назв місяців (див. факсимільне відтворення), що були опубліковані Н. Карамзіним й доповнені місцевими галицькими *нашонародними* назвами. Цю публікацію автор так прокоментував:

Давныи имена здаются быти примѣренныи до климату сѣверного (пѣлнѣчного), где Марець еще бывае сухій, береза допѣро въ Апрілю пукати починае, а листь въ Октоврѣ опадае. Годна рѣч былабы изслѣдовати, якіи имена мѣсяцѣвъ въ каждой сторонѣ на Руси нашѣй суть уживаны⁴⁰.

Порівнюючи українські (малоруські) назви із цієї таблиці з наявними в календарній частині альманаху, видно, що перемиські видавці орієнтувалися на українську (малоруську) термінологію, тільки в дечому її модифікуючи, і так український Березозоль – назвали Березень, Червец – Червень, Липец – Липец, или Косень. Натомість список *нашонародних* назв значно різниться від списків народних назв, зібраних Іваном Вагилевичем в його *Граматиці малоруської мови в Галичині*⁴¹ та Яковом Головацьким у другій частині *Вінка русинам на обжинки*⁴².

З 1857 редактором «Перемисьлянина» стає угнівський парох о. Яків Величко (1801-1867). У календарній частині альманаху для церковнослов'янських назв місяців новий ре-

³⁹ Перемисьлянинъ. Мѣсяцословець достопамятностей народныхъ на рѣкъ 1851. Въ Перемышли. Тѣпомъ русск. Собора Крылошанѣвъ. С. 1-6.

⁴⁰ *Звѣздарскіи вѣдомости у наших сельских людей*. С. 4.

⁴¹ Jan Wagilewicz, *Grammatyka Języka Małoruskiego w Galicji*. Lwów 1845. С. 11.

⁴² *Вѣнокъ русинамъ на обжинки*. Часть вторая. Вѣдень 1847. С. 242-247. Списки Вагилевича і Головацького передруковані Т. Голинською-Барановою у цит. праці. С. 118.

дактор подає ряд українських (див. факсимільне відтворення), які дуже близькі списку Якова Головацького. І так, для Січня додано назву Просинець, для Лютого аж дві – Казидорога, Казибродь. Третій місяць має назву Марець і побічні – Палютый і Березозоль. Четвертий – Цвѣтень, це також Березень або Сочень. Шостий місяць – Червець, але також Червень. Сьомий – Липець, Липень або Косень. Серпень має і другу назву – Кевотинь. Для Вересня подано теж другу назву – Сѣвень. Місяць Жовтень – це теж Паздерникь. Листопадь має дві близькі форми – Листопадень і Падолистъ⁴³, а Грудень – це також Студень. Усі ці незвичні для нас назви, їх походження і етимологію пояснено Тетяною Голинською-Барановою у її дисертації. У згаданому випуску календаря опубліковано також таблицю знаків Зодіаку з їхніми графічними символами і назвами: Барань (Овен), Быкъ (Телець), Близнята, Ракъ, Левъ, Панна (Діва), Вага (Терези), Медведокъ (Скорпіон), Стрѣлець, Козель (Козоріг), Водникъ (Водолій), Рыби (див. факсимільне відтворення).

У останньому випуску календаря *«Перемышлянинъ» Мѣсяцословъ на годъ 1864* (Перемишль 1863), подано такі назви місяців: Сѣчень, Лютый, Березень, Цвѣтень, Травень, Червень, Липень, Серпень, Вересень, Жовтень, Листопадъ, Студень. Як видно, ці назви, за двома винятками – Цвѣтень і Студень, відповідають сучасним. Втім, як пише Тетяна Голинська-Баранова, сучасний літературний набір українських назв місяців був кодифікований щойно у 30-х роках ХХ століття⁴⁴.

Публіковані тут пам'ятки в оцифрованій формі доступні на порталі Polona.

* * *

⁴³ Відомий український мовознавець Іван Огієнко вважав форму Падолист за властиву нормам української мови. Див. Т. Hołyńska-Baranowa, *Ukraińskie nazwy miesięcy na tle ogólnosłowiańskim*. С. 69.

⁴⁴ Цит. праця. С. 117.

Мѣцъ мар^{то} рекомый по ри^мски. Мы^{же} ѿ вещи въ врѣмѣ
бывающіа нарицаемъ его березозо^л. [...] Знамена^{же} бѣгжъ слнѣца,
рыба ꙗже въведе^н.

арк. 36

Мѣцъ апри^л рекомый ꙗже по ри^мски. Мы же квѣте^н нарицаемъ его. Зане
въ томъ цвѣти квати начинаютъ сѣ. [...] Знама^{же} бѣгжъ слнѣца въведе^н
и теле^н.

арк. 55 зв.

Мѣцъ май рекомый ꙗже по ри^мски. Мы же траве^н именже^м его. [...] Зна-
мена^{же} бѣгжъ слнѣца теле^н и близне^н.

арк. 61 зв.

Мѣцъ ꙗньюй рекомый ꙗже по ри^мски. Мы^{же} черве^н сего нарицаемъ. [...] Знамена^{же} бѣгжъ слнѣца близне^н и ракъ.

арк. 71 зв.

Мѣцъ ꙗньюй рекомый ꙗже по ри^мски. Мы^{же} нарицаемъ его липецъ. [...] [З]
намена^{же} бѣгжъ слнѣца ра^к и левъ.

арк. 78

Мѣцъ августъ рекомый ꙗже по ри^мски. Мыже ѿ жатвы серпе^н нарицаемъ
его. [...] [З]намена^{же} бѣгжъ слнѣца левъ и дѣва.

арк. 87

Мѣцъ се^пте^мврѣй рекомы^й по ри^мски. Мы^{же} ѿ вещи въ врѣмѣ то
бывающѣа, вресе^н нарицае^м его. [...] Знамена^{же} бѣгж слнѣца дѣва
и вага.

арк. 99-99 зв.

Мѣцъ вкто^мбрѣй сирѣ^ч всмь^й рекомы^й по ри^мски. Мы^{же} паздерни^к
именже^м сего. [...] Знамена^{же} бѣгж слнѣца, вага и скорпіа.

арк. 123 зв.

Мѣцъ ное^мбрѣй рекомы^й по ри^мск^и. Мы^{же} ѿ вещи нарицае^м сего лис-
топа^н. [...] Знама бѣгж слнѣца скорпіа и стрѣлецъ.

арк. 135

Мѣцъ дека^мбрѣй. [...] Знама^{же} бѣгж слнѣца, стрѣлецъ и козѣй ро^г.

арк. 150 зв.

Мѣцъ ѿнуарѣй рекомы^й по ри^мски. Мы^{же} сего нарицае^м⁴⁵ [...] Знамена^{же} бѣгж слнѣца козѣй ро^г и водолеа.

арк. 172 зв.

Мѣцъ фебруарѣй встатны^й рекомы^й по ри^мски. Мы^{же} нарицае^м
сего.....⁴⁶ [...] Знамена^{же} бѣгж слнѣца, водолеа и рыбы.

арк. 196

⁴⁵ Залишено місце для вписання української назви.

⁴⁶ Залишено місце для вписання української назви.

ВѢДОМОСТИ О ПОЛКѢ

наго пѣнія. нехеранія вселѣтнаго и оу-
спавъ спѣвъ востанови. **В**сѣмъ же
иже. Начинающе ѿ мѣста. тако се го-
перкаго мѣста бѣиши въ рѣ, погнѣ сама
го гѣ бѣ. тако оутомни съ своею, мѣ-
всего дѣла ронѣ поклѣ, глѣ. мѣстѣ бѣ
начало мѣ, прѣкшій бѣдѣ бѣ къ мѣ-
лѣтѣ. **В**то го и рѣкнѣмъ спѣвъ вселѣ-
но съ спавъ бѣ. тракъ нехеранія
землѣ прохѣтѣи зачнѣ. тако же
къ мѣстѣ съдѣнія съ го гѣ бѣ, прѣдѣ-
кского поклѣ землѣ, глѣ. дѣпрорѣи
землѣ бѣише тракъ нехеранія съ мѣсто
родѣ и по поклѣ. тако де нехеранія не
беснѣи снѣце и лоуна. и прочіи съвѣ-
шнѣи и роу лѣтѣ. прѣи ѿсѣдѣ ѿ рѣ
подѣспѣи, вѣмѣтѣ. теи нехеранія
спѣи зачнѣ. снѣко мѣрнѣ и прѣ-
лѣнѣ и мѣ поклѣ лоуна. вѣдѣ снѣ
наго шѣспѣи дѣи нехеранія. вселѣна
стоѣи и нехеранія начало съдѣ ѿ мѣ-
та положнѣ. тако дѣ ѿсѣдѣ начнѣ

нающе Ласхалію. ѿтеченіє логііноє.
 в роуцѣхъ твоихъ. ѿ про
 чаахъ всахъ безсмер
 тності ѿбра
 щихъ
 сѣ...

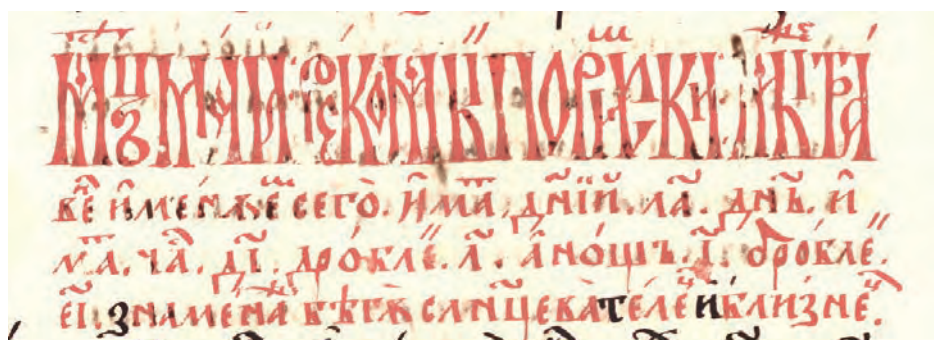
арк. 35 зв.

МУЗЫКОКОМПОЗИТОРЪ МУ
 ѿвѣщанъ крѣпко. ѿмѣна нарицаєи
 ево крѣпко. ѿмѣна днѣхъ. днѣхъ ѿмѣ
 часо. вѣ. адробле. ѿ. ѿмоща таюхъ де
 равнѣ. вѣ. часо ѿмѣ. адробле. ѿ. ѿмѣ
 менѣ вѣхъ снѣхъ. ѿмѣ. ѿмѣ. ѿмѣ.

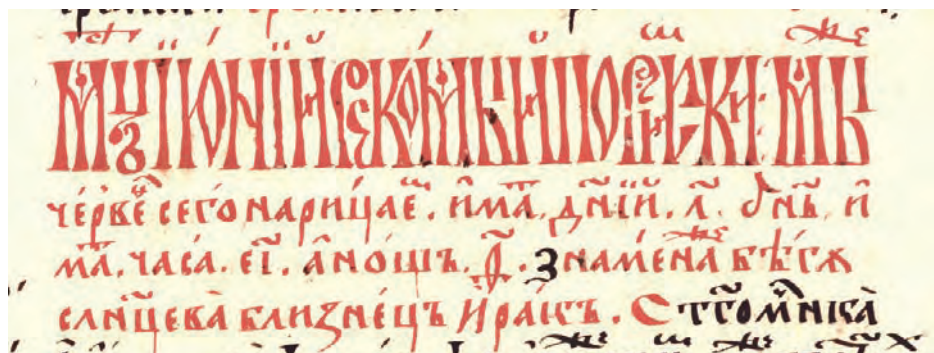
арк. 36

МУЗЫКОКОМПОЗИТОРЪ МУ
 пѣ нарицає ево. зане ево цѣкпнѣ
 тни нарицаєи. ѿмѣ днѣхъ. днѣхъ ѿмѣ
 часо. вѣ. адробле. ѿ. ѿмоща ѿмѣ. ѿмѣ. ѿмѣ.
 адробле. ѿ. ѿмѣ. ѿмѣ. ѿмѣ. ѿмѣ.

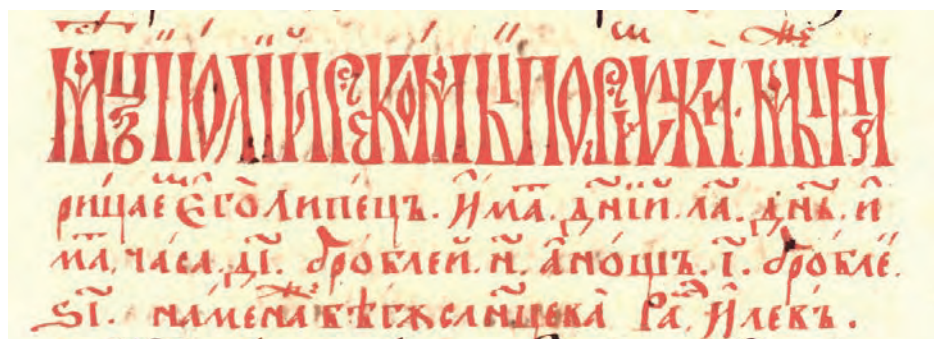
арк. 55 зв.

арк. 61 зв.

арк. 71 зв.

арк. 78

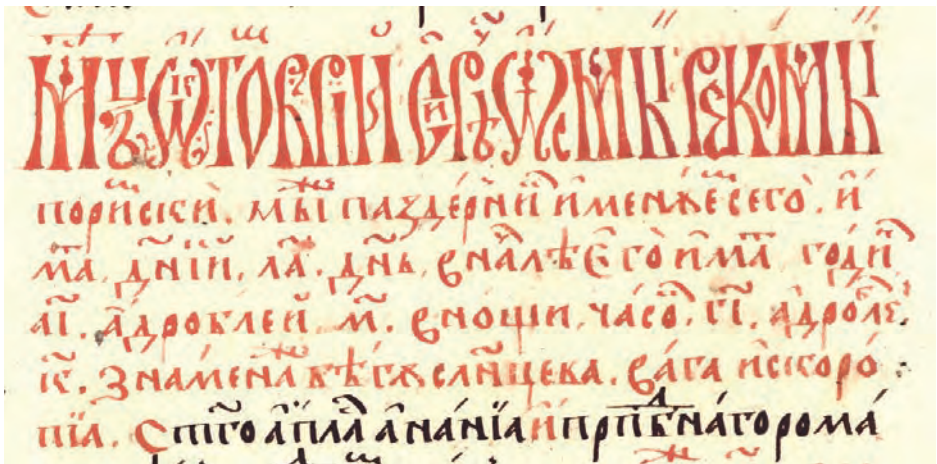
ПѢСНЬ СЕДЬМАЯ
 ѿ жѣтвы сѣрпѣ нарицае сѣго. нѣмѣ днѣи
 лѣ. вѣднѣ часо. гѣ. дрокленъ. ѿ. снѣи
 часо. аѣ. дрокленъ. на мѣна вѣхъ снѣи
 вѣдѣнѣ дѣва. пропѣхѣнѣи сѣго нѣ

арк. 87

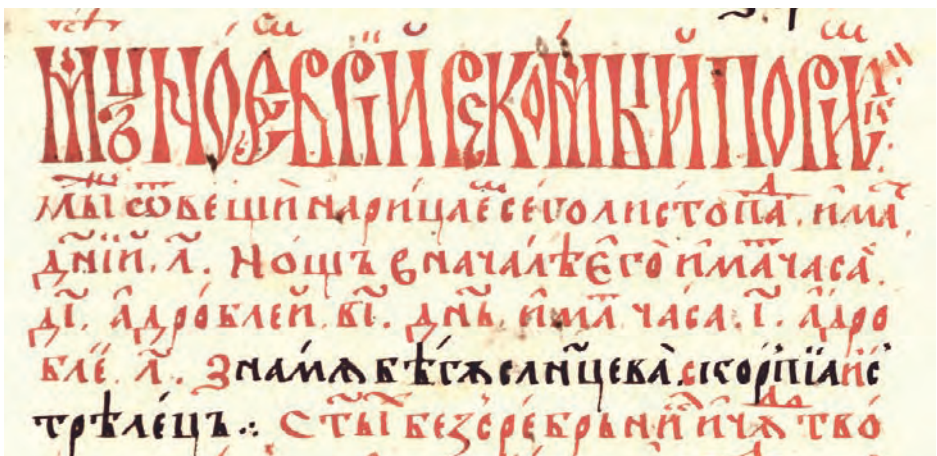
ПѢСНЬ СЕДЬМАЯ
 ѿ жѣтвы сѣрпѣ нарицае сѣго. нѣмѣ днѣи
 лѣ. вѣднѣ часо. гѣ. дрокленъ. ѿ. снѣи
 часо. аѣ. дрокленъ. на мѣна вѣхъ снѣи
 вѣдѣнѣ дѣва. пропѣхѣнѣи сѣго нѣ

нѣ. а нѣи. вѣ. дрокленъ. ѿ. знаменѣ вѣхъ
 снѣи. вѣдѣнѣ дѣва. на мѣна вѣхъ снѣи.

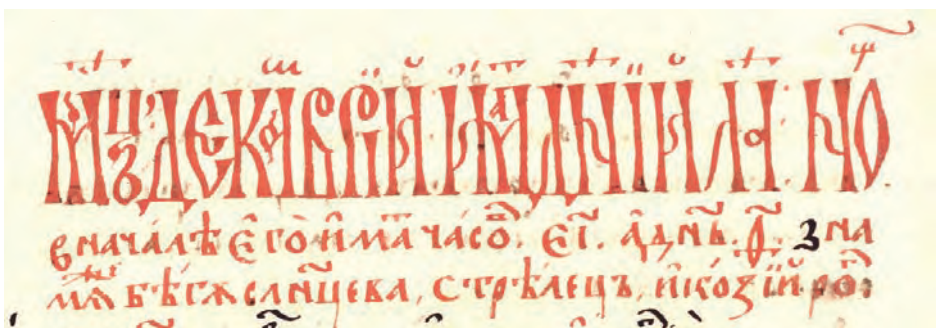
арк. 99-99 зв.

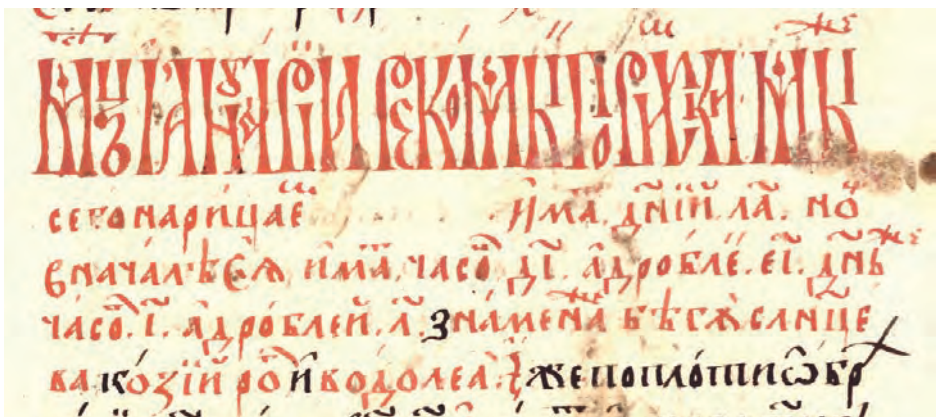
арк. 123 зв.

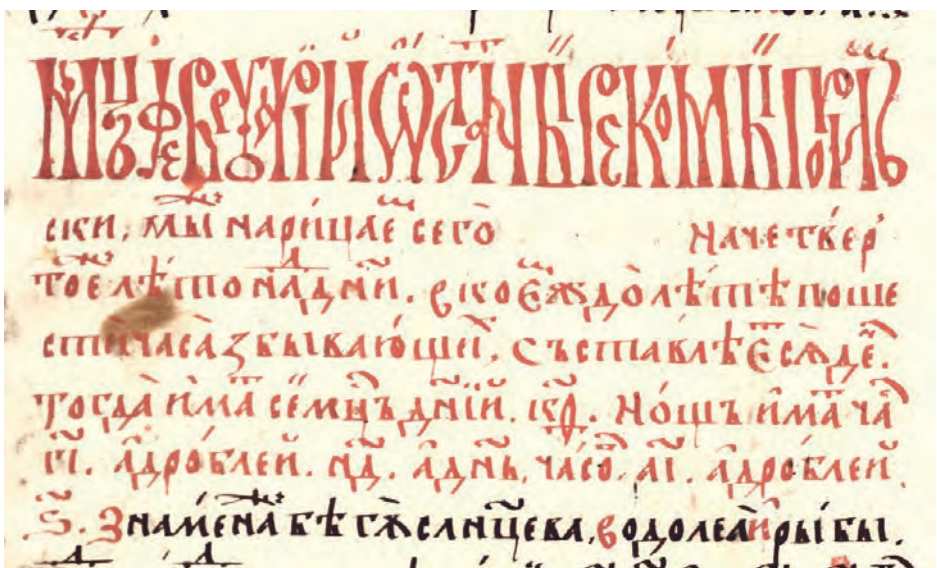
арк. 135

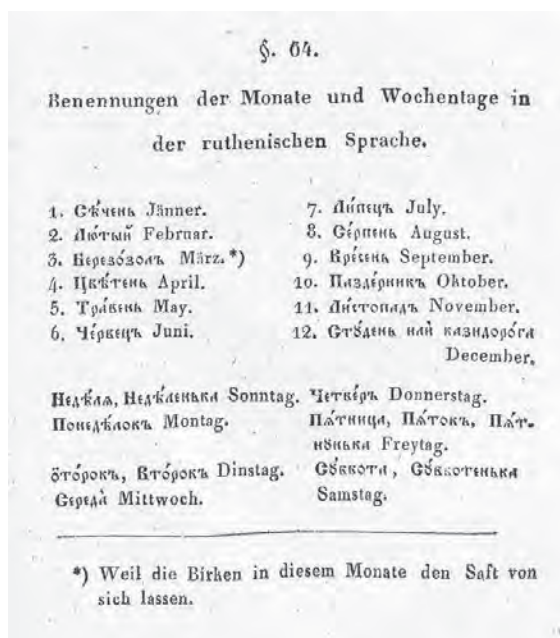
арк. 150 зв.

арк. 172 зв.

арк. 196

Українські назви місяців у граматиці Й. Левицького, с. 211

	Давныи.	Малорускіи.	Нашонародныи.
1. Януаріі	Просищень*	Сѣчень	Лютый.
2. Февруаріі	Сѣчень	Лютый	Казидорога
3. Мартъ	Сухій	Березозолъ	Марець
4. Априліі	Березозолъ	Цвѣть	Березень (Цвѣть)
5. Май	Травный	Травень	Май
6. Юній	Изокъ**	Червень	Червень
7. Юлій.	Червень	Липецъ	Липецъ, Гедзень ***
8. Августъ	Зарень****	Серпень	Серпень
9. Септемберъ	Рюень*****	Вресень	Косень *****
10. Октоберъ	Листопадъ	Паздерникъ	Манкъ (бабское лѣто)
11. Новемберъ	Грудень	Листопадъ	Паздерникъ
12. Декемберъ	Студенный	Студень	Листопадъ
13. —	—	—	Грудень

* Може ътъ снѣгого неба.

** Такъ малси якіи сѣваючій птахъ у Словянѣвъ называти.

*** Гедзень, жеса худоба гзѣть.

**** Ѳтъ зарѣ (блискавицѣ).

***** Або ревунъ ътъ реву звѣрять.

***** Косень звеса для того, же въ много мѣстцяхъ ма-
ють по жинвахъ травы косити.

ЯНУАРЬ. СѢЧЕНЬ.

ФЕВРУАРЬ. ЛЮТЫЙ.

МАРТЪ. БЕРЕЗЕНЬ.

АПРІЛІЙ. ЦВѢТЕНЬ.

МАЙ. ТРАВЕНЬ.

ІУНІЙ. ЧЕРВЕНЬ.

ІУЛІЙ. ЛИПЕЦЪ, или КОСЕНЬ.

АВГУСТЪ. СЕРПЕНЬ.

СЕНТЕМВРІЙ. ВРЕСЕНЬ.

ОКТОВРІЙ. ПАЗДЕРНИКЪ.

НОВЕМРІЙ. ЛИСТОПАДЪ.

ДЕКЕМВРІЙ. СТУДЕНЬ.

7

б. 12. Знаковъ небесного Зодіака

каждый занимаетъ 30. градусоѣвъ . или 12. частей
Екваторіа

Знаки	Имена звѣздъ или знаменъ означающихъ	отъ градуса до градуса Екваторіа	Знаки	Имена звѣздъ или знаменъ означающихъ	отъ градуса до градуса Екваторіа
	Баранъ	0 ⁰ — 30 ⁰		Быкъ	30 ⁰ — 60 ⁰
	Близнея	60 ⁰ — 90 ⁰		Ракъ	90 ⁰ — 120 ⁰
	Левъ	120 ⁰ — 150 ⁰		Дѣва	150 ⁰ — 180 ⁰
	Вѣсы	180 ⁰ — 210 ⁰		Скорпионъ	210 ⁰ — 240 ⁰
	Козель	240 ⁰ — 270 ⁰		Водолей	270 ⁰ — 300 ⁰
	Рыбы	300 ⁰ — 330 ⁰		Баранъ	330 ⁰ — 360 ⁰

ЯНУАРИЙ, Селевъ,	Январь, 1857.	
ФЕВРУАРИЙ, Лилия,	Февраль, 1857.	
МАРТЪ, Марсъ,	Мартъ, 1857.	
АПРѢЛЬ, Пастель,	Апрель, 1857.	
МАЙ,	Май, 1857.	
ИЮНЬ, Черныя,	Июнь, 1857.	
ИЮЛЬ, Зеленъ,	Июль, 1857.	
АВГУСТЪ, Серень,	Августъ, 1857.	
СЕНТЯБРЬ, Вересень,	Сентябрь, 1857.	
ОКТОБРЬ, Желтъ,	Октябрь, 1857.	
НОВЕБРЬ, Листопадъ,	Ноябрь, 1857.	
ДЕКЕМБРЬ, Грудень,	Декабрь, 1857.	

Соборникъ дванадесати мѣем – це особливий церковний календар, вписаний Грегором Команецьким до рукописного конволюту, основу якого складає Мінея і два цикли казань⁴⁷. Рукопис датований роками 1724-1727, 1748. До бібліотеки перемиської капітули потрапив з Ліщави Горішньої, ліського деканату. Зараз рукопис зберігається у Бібліотеці народовій у Варшаві під сигнатурою Rps 12166 II (давня Акс. 2570), й в оцифрованій формі доступний на порталі Polona. Календар вписано переписувачем до книги на аркушах 182-187 зв., 20 жовтня 1725 року (а́шке ук^т к^т – дата знаходиться на віньєтці). Починається він з 1 вересня (Начало індікту, сірѣчь новому лѣту) і закінчується 9 травня, отже запис не є повний, відсутні теж місяці – червень, липень і серпень.

У календарі, крім назви даного місяця, подано кількість його днів, кількість часів у день й у ніч. А далі церковнослов'янською мовою подано імена святих і назви празників, згідно з візантійською традицією, серед яких автор помістив імена найважливіших римо-католицьких святих і празників (напр. Нове Лато з 1-го січня), що почитаються в Польщі. Ці польські імена і назви о. Команецький записав кирилицею з урахуванням фонетики і граматики польської мови, напр. Вѣрѣлѣа (Wigilia) – передпразденство, Дзѣен' задушный (Dzień Zaduszny), Тржехъ Крольовъ (Trzech Królów) тощо.

Поруч імен святих і празників, у першому стовпчику кириличними цифрами поставлено число дня, в який припадав даний празник згідно Юліанського календаря. У другому стовпчику, кириличними буквами названо день тижня: а – неділя, з – понеділок. с – вівторок, е – середа, д – четвер, г – п'ятниця, в – субота. У третьому стовпчику, паралельно до кириличних дат Юліанського календаря (церковного), подано дати за Грегоріанським (римо-католицьким) календарем. І так, перший празник у календарі – Преподобного отця нашого Симеона Стовпника – припав на неділю 1-го вересня 1725 року за Юліанським календарем, або

⁴⁷ Див.: Andrzej Kaszlej, *Inwentarz rękopisów Biblioteki Kapituły greckokatolickiej w Przemyślu*. Biblioteka Narodowa. Warszawa 2011. С. 162-163. Укладач каталогу неправильно подав ім'я і прізвище переписувача – Grigorij Komarnicki.

12-го вересня того ж року за Грегоріанським. У XVIII столітті різниця між обома календарями дорівнювала 11 дням.

У календарі відзначено також «Сухі дні» (Suche dni). В традиції латинської Церкви це щоквартальні дні посту, практикувані з початком кожної пори року, тобто після першої неділі Великого посту, після празників Зіслання Святого Духа, Воздвиження Чесного Хреста, і св. Лукії. Можна припустити, що проживаючи в сусідстві латинників, о. Грегор Команецький відзначав також латинські свята.

* * *

Соборникъ дванадесати мце^м

арк. 182.

Мѣць Септеврїй (вересень)

Начало Индикту, сирѣчь новому лѣту. *Ѡсѣнь зачин*⁴⁸

г̃ [3]	ς [вів.]	14. Подвишенье с ^т † Сухедны
ѳ [9]	з [пон.]	20. Вѣлѣа
ї [10]	ς [вів.]	21. Маттеуша Апостола

арк. 182 зв.

ς̃ [16]	з [пон.]	27. Пренесене с ^т : Станѣслава
и̃ [18]	є [сер.]	29. Мѣхала Арханьола
к̃г [23]	з [пон.]	4. [жовтня] Францѣшка Виз (?)

арк. 183.

Мѣць Ѡктоврїй (жовтень)

д̃ [4]	г [п'ят.]	15. Ядвѣги и Тере ^с :
з̃ [7]	з [пон.]	18. Лукаша Ева ^н
ς̃ [16]	є [сер.]	27. Вѣгилѣа
з̃ [17]	д [чет.]	28. Шимона и Юды
к̃ [20]	а [нед.]	31. Вѣгѣлѣа
к̃а [21]	з [пон.]	1. [листопада] Вшитки ^х Свѣьентыхъ
к̃в [22]	ς [вів.]	2. Дзѣьен ^с задушный

⁴⁸ На полях іншим почерком, закінчення обрізано.

арк. 183 зв.

л̑а [31] д [чет.] 11. Марцѣна Бѣскупа

Мѣць Ноеврїй (листопад)

ї̑ [10] а [нед.] 21. ГѠфлароване П. М.

д̑ї [14] д [чет.] 25. Катаржины П.

арк. 184.

и̑ї [18] з [пон.] 29. Вѣгѣлѣа

ѳ̑ї [19] з [вів.] 30. С̑. Андржеа Ап̑ла

к̑г [23] в [суб.] 4. [грудня] Барбары П. М.

к̑е [25] з [пон.] 6. Мѣколаа Бѣскупа

к̑з [27] е [сер.] 8. Поченцьє Панны Марїи

арк. 184 зв.

Мѣць Дека̑врїй (грудень)

д̑ [4] е [сер.] 15. Сухеднѣ

ѳ̑ [9] г [п'ят.] 20. Вѣгѣлѣа

ї̑ [10] з [вів.] 21. Томаша Апо̑т:

а̑ї [11] е [сер.] 22. *Зима*⁴⁹

г̑ї [13] г [п'ят.] 24. Вѣгѣлѣа

д̑ї [14] в [суб.] 25. Боже Народзене

ѳ̑ї [15] а [нед.] 26. С̑. Щепана

з̑ї [16] з [пон.] 27. Яна Евангелѣсты

з̑ї [17] з [вів.] 28. Млодзанко^в

к̑а [21] в [суб.] 1. [січня] Нове Лато

к̑з [26] д [чет.] 6. Тржехъ Крольовъ

арк. 185 зв.

Мѣць Іануарїй (січень)

ѳ̑ [9] д [чет.] 20. Фабїана. Себастіана

ї̑ [10] г [п'ят.] 21. Агньешк^а

д̑ї [14] з [вів.] 25. Навроценъє с̑. Павла

арк. 185 зв.

к̑в [22] е [сер.] 2. [лютого] Громнѣц̑ П. Марїи

к̑з [26] а [нед.] Дороты П. М.

⁴⁹ На полях іншим почерком.

арк. 186.

Мѣць Февраль (лютий)

ѿ [6]	д [чет.]	17. Сухедны
вї [12]	е [сер.]	23. Вѣ[гѣлѣа]
гї [13]	д [чет.]	24. Мацеа Апостола
кѣ [21]	г [п'ят.]	4. ⁵⁰ [березня] Казѣмьержа
кѥ [29]	в [суб.]	12. Święty Benedykt ⁵¹

арк. 186 зв.

Мѣць Мартъ (березень)

а [1]	г [п'ят.]	12. [квітня] Грегоржа
и [8]	г [п'ят.]	19. Юзефа. С. П. М.
ѥ [9]	в [суб.]	20. Весна за ⁵²
дї [14]	д [чет.]	25. Звастанованье Насс. Панны

арк. 187.

Мѣць Априль (квітень)

вї [12]	г [п'ят.]	23. Войцеха Бѣскупа
---------	-----------	---------------------

арк. 187 зв.

к [20]	в [суб.]	1. [травня] Фѣлѣппа Якуба
кв [22]	з [пон.]	3. Зналезене с. †
кз [27]	в [суб.]	8. Станѣслава Бѣскупа

* * *

⁵⁰ Замість арабської цифри, вписано кириличну д.

⁵¹ На полях іншим почерком.

⁵² На полях іншим почерком, закінчення обрізано.

О да мил. о да

24. Г. Г. **С**кноуленіе Храма Коскріа. и Препраденско
 25. К. А. **В**оуданжніе итнато Крста. Г. **С**
 26. А. Е. **С**іго Великомітніа Нисіткы.
 27. З. С. **С**тмъ Великомітніа Евфиміа.
 28. З. З. **П**рениеніе: **С**таѣсаава. (л: и х)
 29. Е. И. **С**мѣнцъ Свѣры Надежды и Любве и Софін
Прп: іоца Евфиміа Сіпа
Мѣхал архангела.
 30. А. А. **С**мѣнцъ Трасфіма, Саваріа и Доримедота.
 1. Г. К. **С** великомъ Евстафій и иже снмъ
 2. К. К. **С** Аіла Кондрата иже и Магнітн.
 3. А. К. **С** сѣенномъ ченіа Фѣи.
 4. З. К. **З**ачатіе Крста: **С**вѣта. Франциска
 5. З. К. **С** Перкомітніа, Фелы.
 6. Е. К. **П**рпвныа Матере Евфросіны.
 7. А. К. **П**реставленіе: **С** Аіла Іоанна Крста
 8. Г. К. **С** мѣнка Калістраіа и држнныа Сгѣ.
 9. К. К. **П**рпк: Харитѣа Непокѣдника.
 10. А. К. **П**рпкнаго іоца Киріака іоходника.
 11. З. А. **С**щенномъ: Грѣгоріа. кѣ: Арменн.

Міц. Сѣктоврїи имате днїи, АА.

В нощіа, Г. А. К. днї Часова, А.

12. З. А. **П**окрова Прѣмыа Крста ншѣ Крста. **С**
 и С: Анаіи. и Прп: Ромаіа Пѣкка.
 13. Е. К. **С** мѣ: Купрїана, и С: мѣнка Іхстіа.
 14. А. Г. **С**щенномѣнка Агониіа Ареополїта.
 сщенном

Свѣтлоу мѣнѣ Харитины.	Д	Г	17.
Свѣтлоу мѣнѣ Харитины.	Б	В	10.
Свѣтлоу мѣнѣ Харитины.	С	А	17.
Свѣтлоу мѣнѣ Харитины.	З	З	18.
Свѣтлоу мѣнѣ Харитины.	И	С	19.
Свѣтлоу мѣнѣ Харитины.	Ф	Е	20.
Свѣтлоу мѣнѣ Харитины.	Т	Д	21.
Свѣтлоу мѣнѣ Харитины.	А	Г	22.
Свѣтлоу мѣнѣ Харитины.	К	В	23.
Свѣтлоу мѣнѣ Харитины.	Г	А	24.
Свѣтлоу мѣнѣ Харитины.	Д	З	25.
Свѣтлоу мѣнѣ Харитины.	Е	С	26.
Свѣтлоу мѣнѣ Харитины.	С	А	27.
Свѣтлоу мѣнѣ Харитины.	З	Д	28.
Свѣтлоу мѣнѣ Харитины.	И	Т	29.
Свѣтлоу мѣнѣ Харитины.	Ф	В	30.
Свѣтлоу мѣнѣ Харитины.	К	А	31.
Свѣтлоу мѣнѣ Харитины.	К	З	А.
Свѣтлоу мѣнѣ Харитины.	В	С	2.
Свѣтлоу мѣнѣ Харитины.	А	Г	3.
Свѣтлоу мѣнѣ Харитины.	Д	З	4.

5 г іє. **С.** мѣ: Нотаріа, Маркіана Мартирія.
 6 в іє. **С.** Іоанисовѣица, Дмитрія.
 7 а іє. **С.** мѣица Нестора,
 8 з іє. **С.** мѣица Терентія и Нишныи. и сѣмѣ Иван
 комѣици. **Параскеѣвн.**
 9 с іє. **С.** мѣици Анастасіи Римлянини
 10 е іє. **С.** мѣица Зиновія и Зиновіи
 11 д іє. **С.** Апѣ Стахія и Амліи. **Маруѣна Бѣсѣдѣна**

Мѣсѣ Ноевріи. Иматъ днѣи. А.

Ноевріа мѣсѣ а днѣи 30.

12 г а **С.** мѣица Козмы и Даміана.
 13 в а **С.** мѣица Аккиндіа, и Пикасіи Асфонія.
 14 а іє. **С.** мѣица Аккеріи епіа. Іосифа прѣ: и Андіа Аіа:
 15 з іє. **С.** мѣица Іоаниса деакиаго: и Іє: мѣица Аніа
 16 с іє. **С.** мѣица Галактиона и Епископій.
 17 е іє. **С.** мѣица Іоаниса Пакла исповѣдника.
 18 д іє. **С.** мѣица Іє: мѣица Миліи, и прѣ Лахаріа, вѣ Горт
 19 г іє. **С.** мѣица Архистратіа Микхаила, и прѣи.
 20 в іє. **С.** мѣица Сиснефора и Порфиріи.
 21 а іє. **С.** Апѣ вѣраіа, Слімѣа и Родіона. **Сфѣропа**
 22 з іє. **С.** мѣица Мини, Виктора, Викіиціа.
 23 с іє. **С.** мѣица Іоаниса, Мисостіаго.
 24 е іє. **С.** мѣица Іоаниса Златоустого. **Архѣ**
 25 д іє. **С.** мѣица Филиппа Цѣлѣбѣицы. **П.**
 26 г іє. **С.** мѣица Гортіа, Самона, и Авія.

Г. Апѣ,

			Мѣс. мѣс.	
16.	д	ѣ	Прп: ѿца нѣго Саввы.	⊕
17	г	ѣ	бѣ сѣлѣх ѿца Николѣя.	⊕
18	в	ѣ	бѣ сѣлѣх ѿца Амвросіа, єпіа Медиоланскаг.	
19.	а	и	Прпѣнаго ѿца Патрііа.	
20	з	ѣ	Зачіатіє Прѣа Бѣа.	⊕
21	с	ѣ	С. мѣнскѣ Мины, Єрмогена. Томаша Апѣ:	
Зима 22.	е	ѣ	Прпѣ: ѿца Даниіла столпника.	
23	д	ѣ	Прп: ѿца Спиридона Єпіа.	
24	г	и	С. мѣнскѣ Евстратіа. Аѣзентіа. Євгеніа.	
25	в	ѣ	Мардаріа. и Єреста.	⊕
		ѣ	С. мѣнскѣ Фѣрса, Левкіа, Філімона, и Прѣ:	
			Кожє Народженє.	
26	а	ѣ	С. щенном: Євѣрсіа, и прпѣ: Павла. С. щепана.	
27	з	ѣ	С. Прѣка Аггѣа.	
28	с	ѣ	С. Прѣка Даниіла, и тріє Євѣр: Младѣнко.	
		ѣ	Н. лѣ тріє Рѣтвомѣ сѣлѣх ѿца.	
29	е	и	С. мѣнка Сєвастіана. и йже снїиѣ.	
30	д	ѣ	С. мѣнка Коннфатіа.	
31.	г	ѣ	Прѣпраждєнствѣ Рѣтѣа Хѣа, и сѣенномѣнка:	
			Ігнатіа Кѣномѣца.	
а	в	ѣа	С. мѣнци Іхланіи. и вѣ: Пѣтра Митрополи	
			та Кѣвѣскаго. Новѣ Лѣго.	
2.	а	ѣа	С. Рѣнком: Анастасіи. Фармаколитрїи.	
3	з	ѣа	С. мѣнкѣ І. и йже вѣ Крутѣ.	
4	с	ѣа	С. Прѣнномѣнци. Євгеніи.	
5	е	ѣа	Рѣтѣа Іа нѣнего Іс Хѣта.	
6.	д	ѣа	Сокорѣ Прѣ: Бѣа. Трѣхѣ Крѣдѣоѣ.	
			Н. лѣ по Рѣтѣа Хѣа	
			сѣго	

	Ѿ ѿ Іанхарій.	Ѿ ѿ	рн.	
С	с҃го Первомъ:	а Архидіа:	Стефана.	Іѡт. 7.
С	мѣнь дѣлѣ тѣмѣ иже в Никомиди		кн в	в
С	мѣнь нубенный ді. тиѣщѣ въ Виргиліо:		кн а	д.
	и прїи: Маркѣла Іѡмена,		й. 3	ло.
С	мѣщѣ Анусїи. и Прїи Зотїка.		й. 3	ло.
П	рїивных Меланїи Римляннини		ла с	лл.

МЦѢ ІАННХАРІЙ. ІМѢТО ЖНІЙ. ЛА.

Ночѣ ѿмѣтѣ, дї, а Ночѣ, ѿ.

Бже по плоти ѿвръзаніе Гдѣни; іс хъ а' е лз.
и дхъ с; бласнаа великаго архіепта.

Прѣпразднство Крѣошвенія. и вѣсѣхъ ѿ - я д лз
ца Святѣтра Папы Римскаго. - г г л4.

Πεπραχ: Επὶ τοῦ Περὶ τῆς Μαλαχίας.

Совора сѣдѣхъ ѿ. апѣ. ѿ прѣ: деисѣста. д. в. лѣ

мѣнѣхъ, а съспемъ и въ доны, и ѿ: сѣгашѣтѣ 10.

С Т О Е, ВЪОТВѢЩЕНІЕ ГЛАВНѢЙШЕГО ІС ХРИСТА.

Свѣтъ Крътъ Гнѣ Іоанна. 3 5 18.

рпк: Іоца Геіоргіѡ Хо҃євїта .н прѣдмнїка ѿ б. лг.

С. МІНКА ПОЛУВІСТА. ФАБІАНА. СЕБАСТІАН. Д. 20.

В сѣхъ шца Григоріа Нускаго. А ГНЬНИ. 1. Е 2х

11 рѣкнаго ѿца **ΘΕΙΟΥ** ΔΟΞΙΑ. ѿ есѣмѣ жив: **ΑΙ** в 22

СЫМ МѢЩЕ ТЯГІАНЫ.

Сщєнноуи́ца Ёрми́ла и Страто́ника.

Рейк: Тоца въ Стана и Сайръ: Изкуенны.

Накроуриль С. Накад.

Прѣдъ:

Всѣмъ святымъ.

26. в. **Е**и. **П**рѣкнаго Павла - Флпкѣйскаго.
 27. д. **С**и. **П**оклоненіе верига **Е**. Апла **Петра**.
 28. г. **З**и. **П**рѣк: **Ю**ца ншго Антоніа. **+**
 29. в. **И**и. **П**рѣк: **Ю**ца Аданастіа и Кирілла.
 30. а. **Ф**и. **П**рѣк: **Ю**ца Макарія Египтскаго.
 31. з. **И**и. **П**рѣк: **Ю**ца Евдѣміа великаго.
 32. с. **К**а. **П**рѣк: Маѹма Исповѣдника.
 2. е. **К**к. **С** Апла **Т**имотеѣ. и **М** Анастасіа.
Громѣцъ. П. М. Рѣн.
 3. д. **К**и. **С**щенномѣнка Климентѣ еппа Анкврскѣ
 4. г. **К**к. **П**рѣкныѣ Мтрѣ **З**еніи.
 5. в. **К**к. **В**сѣхъ **Ю**ца Григоріа Бѣосарка.
 6. а. **К**с. **П**рѣк: **Ю**ца Зинофонга и прѣ: **Д**оротѣи.
 7. з. **К**у. **В**озвращеніе моѹей **И**оанна Златохстаго.
 8. с. **К**и. **П**рѣк: **Ю**ца ншго Ефрема Суріна.
 9. е. **К**с. **П**ренесеніе моѹей священномъ **И**гнатіа Кѣонѣ
 10. д. **Л**. **С**щенномѣнка **В**исполита. **И**схѣтѣ **С**тѣмѣ. **+**
Василіаѣ вѣ: Григоріа Бѣоса: и Іоан: Злат:
 11. г. **Л**а. **С**тѣхъ **Б**езсребрнѣ **К**сра и **И**оанна.

Мѣцъ Февраль Иматѣ днѣи. Кѣи

Всѣмъ святымъ.

12. в. **А**. **П**рѣпразденіе стѣк: и **С** мѣнка **Т**рифона.
 13. а. **В**. **С**тѣхъ **Г**а ншго **І**с **Х**рста. **+**
 14. з. **И**. **С**тѣго **С**мѣіона **К**ѣопрѣмца.
 15. с. **А**. **П**рѣкнаго **Ю**ца **И**сидора Палестинскаго.
 16. е. **Е**. **С**тѣхъ **М**ѣнцѣ **А**сѣфѣн прѣкнаго

[illegible]

МИЦЬМАСТЪ ЙМАТЪ ДНІЙ, ЛА.

Днѣ и мѣ часѣ, вѣ, и Нощѣ, вѣ,

B

			Одъ мѣсяца		
12	Г	а	Сѣвѣ	Прѣмѣнницъ Евдоѣи.	Григорѣ П.
13	в	б	Сѣвѣ	Прѣмѣнницъ Флорѣи.	
14	а	г	Сѣвѣ	Прѣмѣнницъ Евтропѣи и Клементѣи.	
15	з	д	Сѣвѣ	Прѣмѣнницъ Константина.	
16	с	е	Сѣвѣ	Прѣмѣнницъ ѿца Герасѣи иже на ѿрдаѣи.	
17	с	ж	Сѣвѣ	Прѣмѣнницъ мѣ. иже въ Амортѣи.	
18	д	з	Сѣвѣ	Прѣмѣнницъ Василиѣи и Евфрѣи.	
19	г	и	Сѣвѣ	Прѣмѣнницъ ѿца Феодоктѣи.	Иоѣфа. С. П. М.
20	к	ф	Сѣвѣ	Сѣвѣ величѣи мѣ. и въ Евфратѣи.	Бѣснѣ.
21	а	т	Сѣвѣ	Сѣвѣ мѣнницъ Константина и дрѣвѣи ѿца.	
22	з	а	Сѣвѣ	Сѣвѣ мѣнницъ ѿца ѿца Софронѣи Патрѣи.	
23	с	в	Сѣвѣ	Сѣвѣ мѣнницъ ѿца Феодора Исповѣдника.	
24	с	г	Сѣвѣ	Сѣвѣ мѣнницъ ѿца Никѣфора Архѣи.	
25	д	д	Сѣвѣ	Сѣвѣ мѣнницъ ѿца Бенедикта Архѣи.	
			Звѣстѣи о мѣсяцѣ Пѣнѣ.		
26	г	е	Сѣвѣ	Сѣвѣ мѣнницъ Агаѣи Александра, и прѣи.	
27	к	с	Сѣвѣ	Сѣвѣ мѣнницъ Савѣи, Ромѣи и Голѣи.	
28	а	з	Сѣвѣ	Сѣвѣ мѣнницъ Алексѣи чѣи.	Кѣи.
29	з	и	Сѣвѣ	Сѣвѣ мѣнницъ ѿца Курѣи Архѣи.	
30	с	ф	Сѣвѣ	Сѣвѣ мѣнницъ Архѣи, и дрѣи.	
31	с	к	Сѣвѣ	Сѣвѣ мѣнницъ Фотѣи.	
1	д	к	Сѣвѣ	Сѣвѣ мѣнницъ ѿца Гавѣи Исповѣдника.	
2	г	к	Сѣвѣ	Сѣвѣ мѣнницъ Василиѣи Прѣи.	
3	в	к	Сѣвѣ	Сѣвѣ мѣнницъ ѿца Никѣи и дрѣи.	
4	а	к	Сѣвѣ	Сѣвѣ мѣнницъ ѿца Захарѣи и Прѣи.	Бѣи.
5	з	к	Сѣвѣ	Сѣвѣ мѣнницъ Прѣи, ѿца.	Бѣи.
6	с	к	Сѣвѣ	Сѣвѣ мѣнницъ Архѣи, Гавѣи.	Бѣи.

Априль, **а**
Стѣлѣ Мѣицѣ Матроны Фессалоникѣи.
Прѣвѣ: ѿца Стефана и Марціона.
Прѣвѣ: ѿца Марка и Курніка.
Прѣвѣ: ѿца Іоанна Лжеотвѣтника.
Прѣвѣ: ѿца Упатіа Чхдотворца.

рѣв.
 кѣ 7.
 кѣ 8.
 кѣ 9.
 а в 10.
 а а м.

мѣцѣ априль имѣтъ днѣи, а.

а. имѣтъ чѣ. г. а. по. а.

Прѣвѣ: мѣре Маріи Египетѣи.
Прѣвѣ: ѿца Тита Чхдотворца.
Прѣвѣ: ѿца Никиты Исповѣдника.
Прѣвѣ: ѿца Іоанна Канона Творца.
Смѣица Феодора и Агадопада.
Прѣвѣ: ѿца Евфухіа Патриарха Константи.
Прѣвѣ: ѿца Георгіа Мелетійскаго.
Смѣица Трохима, Агава, Рѣфа, и прѣ:
Смѣица Евфухіа и ѿже снѣма.
Смѣица Терентіа, и дрджніи Егѣ.
Смѣица Агѣицы Егѣи Пергаскаго
Прѣвѣ: ѿца Василіа Исповѣдника.

а 3 12.
 в 5 13.
 г 6 14.
 д 7 15.
 е 8 16.
 ж 9 17.
 з 10 18.
 и 11 19.
 к 12 20.
 л 13 21.
 м 14 22.
 н 15 23.
 о 16 24.
 п 17 25.
 р 18 26.
 с 19 27.
 т 20 28.
 у 21 29.
 ф 22 30.
 х 23 31.
 ц 24 32.
 ч 25 33.
 ш 26 34.
 щ 27 35.
 ѿ 28 36.
 ѡ 29 37.
 ѣ 30 38.
 е 31 39.
 ё 32 40.
 ё 33 41.
 ё 34 42.
 ё 35 43.
 ё 36 44.
 ё 37 45.
 ё 38 46.
 ё 39 47.
 ё 40 48.
 ё 41 49.
 ё 42 50.
 ё 43 51.
 ё 44 52.
 ё 45 53.
 ё 46 54.
 ё 47 55.
 ё 48 56.
 ё 49 57.
 ё 50 58.
 ё 51 59.
 ё 52 60.
 ё 53 61.
 ё 54 62.
 ё 55 63.
 ё 56 64.
 ё 57 65.
 ё 58 66.
 ё 59 67.
 ё 60 68.
 ё 61 69.
 ё 62 70.
 ё 63 71.
 ё 64 72.
 ё 65 73.
 ё 66 74.
 ё 67 75.
 ё 68 76.
 ё 69 77.
 ё 70 78.
 ё 71 79.
 ё 72 80.
 ё 73 81.
 ё 74 82.
 ё 75 83.
 ё 76 84.
 ё 77 85.
 ё 78 86.
 ё 79 87.
 ё 80 88.
 ё 81 89.
 ё 82 90.
 ё 83 91.
 ё 84 92.
 ё 85 93.
 ё 86 94.
 ё 87 95.
 ё 88 96.
 ё 89 97.
 ё 90 98.
 ё 91 99.
 ё 92 100.

Іонифа Кѣсѣица.

Смѣица Артемона, и ѿже снѣма.
Смѣица Мартина Папы Римскаго.
Смѣица Архистарха. Пѣда и Трофима.
Смѣица Агапіи, Нрини и Лѣонин.
Прѣвѣ: ѿца Симѣона и Акакіа.
Прѣвѣ: ѿца Іоанна оутѣица Г. Григоріа.

а 3 12.
 в 5 13.
 г 6 14.
 д 7 15.
 е 8 16.
 ж 9 17.
 з 10 18.
 и 11 19.
 к 12 20.
 л 13 21.
 м 14 22.
 н 15 23.
 о 16 24.
 п 17 25.
 р 18 26.
 с 19 27.
 т 20 28.
 у 21 29.
 ф 22 30.
 х 23 31.
 ц 24 32.
 ч 25 33.
 ш 26 34.
 щ 27 35.
 ѿ 28 36.
 ѡ 29 37.
 ѣ 30 38.
 е 31 39.
 ё 32 40.
 ё 33 41.
 ё 34 42.
 ё 35 43.
 ё 36 44.
 ё 37 45.
 ё 38 46.
 ё 39 47.
 ё 40 48.
 ё 41 49.
 ё 42 50.
 ё 43 51.
 ё 44 52.
 ё 45 53.
 ё 46 54.
 ё 47 55.
 ё 48 56.
 ё 49 57.
 ё 50 58.
 ё 51 59.
 ё 52 60.
 ё 53 61.
 ё 54 62.
 ё 55 63.
 ё 56 64.
 ё 57 65.
 ё 58 66.
 ё 59 67.
 ё 60 68.
 ё 61 69.
 ё 62 70.
 ё 63 71.
 ё 64 72.
 ё 65 73.
 ё 66 74.
 ё 67 75.
 ё 68 76.
 ё 69 77.
 ё 70 78.
 ё 71 79.
 ё 72 80.
 ё 73 81.
 ё 74 82.
 ё 75 83.
 ё 76 84.
 ё 77 85.
 ё 78 86.
 ё 79 87.
 ё 80 88.
 ё 81 89.
 ё 82 90.
 ё 83 91.
 ё 84 92.
 ё 85 93.
 ё 86 94.
 ё 87 95.
 ё 88 96.
 ё 89 97.
 ё 90 98.
 ё 91 99.
 ё 92 100.

Приан

Бідермаєрівські літературні miscellanea з Надсяння

Паралельно з бароковим культурним доробком Надсяння, увагу читачів спрямовую на наступну цікаву культурну добу – бідермаєр, який на надсянських теренах має свої яскраві здобутки й оригінальних творців.

Український аматорський театр у Перемишлі виник на хвилі «Весни народів» і, так як ця весна, тривав доволі коротко – з листопада 1848 по жовтень 1849 року. Театральна трупа складалася з місцевих жителів – українців, німців і поляків та... однієї француженки; канцелістів державних установ і греко-католицької консисторії, військових, дочок представників адміністрації⁵³. За рік діяльності театр встиг поставити сім п'єс. Що знаменне, перемиські театрали почали від класика української драматургії Івана Котляревського, виставляючи 14 грудня 1848 року *Наталку Полтавку*, в переробці коломийчанина Івана Озаркевича (надрукована латинкою в Чернівцях 1848 р. під заголовком *Komedyo-opera. Diwka na widdaniu, abo: Na tyłowanie neta syłowanie*)⁵⁴. Через місяць – 14 січня 1849 р. – *Москаля чарівника*, в переробці того ж І. Озаркевича (*Komedyo-opera Zownier Czeriwnyk abo Szczo nepomoze Nauka – to pomoze Batih*)⁵⁵. Іншими авторами, чії твори побачили на сцені пере-

⁵³ Див. мою передмову до збірника *Готель «Під Провидінням». Репертуар українського театру в Перемишлі 1848-1849 рр.* Вступ та упорядкування Володимир Пилипович. Наукова редакція Олег Павлишин, Юрій Ясіновський. Набір нот Богдан Борисенко. «Перемиська бібліотека» Перемиського відділу Об'єднання українців у Польщі. Том V. Перемишль 2004. С. 13-14.

⁵⁴ Текст п'єси передрукував я українською абеткою в збірнику *Готель «Під Провидінням»*. С. 41-69.

⁵⁵ Текст п'єси написаний латинкою, з рукопису надрукував я в збірнику *Готель «Під Провидінням»*. С. 71-93.

миські глядачі, були початкуючі галицькі драматурги: Микола Устиянович (*Верховинці Беськідів*), Іван Наумович (*Гриц Мазниця або муж заманений*), Юстин Желехівський (*Проциха*) та Іван Вітошинський⁵⁶ – ці два останні – перемишляни. На жаль, ці п'єси не були самостійними творами, а тільки переробками, пристосованими до мовних і культурних реалій Галичини середини XIX століття. І так п'єса *Козак і охотник* Івана Вітошинського⁵⁷, адаптація твору австрійського драматурга Августа фон Коцебу, поставлена була в Перемишлі 14 січня 1849 р., того ж самого дня, що й *Жовнір Чарівник*. Про прем'єри п'єс Котляревського і Вітошинського маємо достовірні свідчення, чим є дві, збережені до наших днів, афіші перемиського театру.

Афіші ці надруковано в друкарні перемиської капітули класичною кирилицею і мовою, яка спираючись на церковнослов'янську, щойно фомувала свою фахову театральну лексику: театр названо *Зрілище рускоє* (в дечому близьке до чеського «дівадльо»); маємо тут: *іскусство драматическоє, лица дійствующия, містце зрилища* тощо. Для іншомовного глядача, основну інформацію про виставу подано внизу афіш у двох колонках німецькою і польською мовами. Дохід з цих вистав, перемиський театр призначав на патріотичні цілі – в хосен утвореного у Львові товариства «Матиця руська» та на заснування Народного дому в Перемишлі. Вистави проходили в редутовій залі будинку «Під Провидінням» при вулиці Францішканській (згорів під час воєнних дій у липні 1941 року). Залю цю прикрашували великі дзеркала, розміщені на стінах, над сценою завішено великий герб галицьких українців – золотий лев на синьому щиті. Могла вона помістити до 250 глядачів. На афішах подано ціни квитків, і так оплата за крісло становила 40 крайцарів сріблом, за стояче місце в залі – 20 крайцарів сріблом, а за місце на галереї – 6 крайцарів сріблом.

⁵⁶ Усі вони опубліковані в збірнику *Готель «Під Провидінням»*.

⁵⁷ П'єса опублікована під псевдонімом Іван Айталевиц в Перемишлі 1849 р. в друкарні греко-католицької капітули. Текст п'єси передрукував я в збірнику *Готель «Під Провидінням»*. С. 97-117.

Прем'єрна вистава перемиського театру із 14 грудня 1848 року, почалася з виконання «народної пісні» *Мир вам браття* на чотири голоси, яка в добу «Весни народів» вважалася національним гімном галицьких українців. Таким чином, цій першій виставі творці перемиського театру надали особливого національного значення. Автором вірша *Мир вам браття* був початкуючий поет Іван Гушалевич, а вперше надруковано його в дебютантській збірці Гушалевича *Стихотворенія*, що вийшла друком у Перемишлі 1848 року. Музику до цієї пісні склали уродженці Надсяння – Михайло Вербицький⁵⁸ та Теодор Леонтович, втім, невідомо котра версія прозвучала в Перемишлі 14 грудня 1848 р. Найбільшого поширення набула в Галичині версія Леонтовича, її надруковано у Львові 1849 року, з призначенням на святкування першої річниці знесення панщини. Нижче публікуються обидві афіші і пісня.

Афіша перша. Зміст і світлина публікується з примірника, що зберігається в Державному архіві в Перемишлі, сигнатура 56/397/0/0/3265, оцифрове відтворення на порталі архіву.

⁵⁸ Автограф пісні див.: о. Михайло Вербицький. *Лідертафель – пісні для чоловічих квартетів (Млини, 1863-1869 pp.)*. Вступ та упорядкування Володимир Пилипович. «Перемиська бібліотека» Перемиського відділу Об'єднання українців у Польщі. Том XII. Перемишль 2008. С. 19-20. Нотне видання: о. Михайло Вербицький. *Пісні для чоловічих квартетів*. Вступ та упорядкування Анна Поточна та Ярослав Вуйцік. «Перемиська бібліотека» Перемиського відділу Об'єднання українців у Польщі. Том XIII. Перемишль 2008. С. 7. Пісня записана на компакт-диску: о. Михайло Вербицький, *Пісні для чоловічих квартетів*. Вокальний ансамбль КАЛОΦΩΝΙΑ. Науковий консультант проф. Юрій Ясіновський. Ідея і текст Володимир Пилипович. Фонографічний проект «Сян» Перемиського відділу Об'єднання українців у Польщі. Перемишль – Львів 2010.

Зрѣлище Руское

Въ четверъ
Дня 14. Декемврїя 1848 р. представленна буде во Хосенъ заве-
денїя
Матери Руской,
при обществѣ народнаго просвѣщенїя, любителями искуства
дра-
матическаго Комедїо-Опера,
Ивана Котляревскаго пѣдъ заглавіємъ:
НА МИЛОВАНЬЄ НЕМА СИЛОВАНЯ
во трохъ дѣйствїяхъ съ музыкаю, пѣніємъ и танцюмъ.

Лица дѣйствующїя:
Ганя, дѣвчина на вѣдданю.
Терпелиха ѣй мати.
Петро влюбленный въ Ганю.
Никола, далекїй своякъ Ганѣ.
Тетерваковскїй возный женихъ Ганѣ.
Макогоненько сѣльскїй десятникъ.

Представленїе выпередить пѣснь народная: «Миръ вамъ
Братя» на чотыре голоса.

Мѣстце зрѣлища въ Перемышли пѣдъ провидѣніємъ.

Цѣна мѣсць,
За Кресло.....40. кр. Серебромъ
За вступъ на Салю.....20. кр. — — — — —
— — — — — на Гальерїю....6. кр. — — — — —
Початокъ о семѣй (7.) годинѣ.

Зрѣлище Русское.

въ четвёртъ

Дня 14. Декабря 1848 р. представлення въде во Хотинъ заведенїа

МАТЕРИ РУССКОЕ,

при обществѣ народнаго просвѣщенїа, любителами нектѣхъ дра-
матическаго Комедїо - Опера,

Павла Котларевскаго подъ заглавіемъ :

НА МИЛОВАНЬЕ НЕМА СИЛОВАНА

во трѣхъ дѣйствїахъ съ мѣзкою, пѣніемъ и танцїемъ.

И н ѣ а д ѣ й с т в ѣ ю щ і а :

Гана, дѣвица на вѣданю.

Тернелуха ѣи асти.

Петро влюбанный съ Гано.

Никѣа, дамой оводѣхъ Ганѣ.

Тетиревскій вольный жинѣхъ Ганѣ.

Маногаиѣко сѣлскій десятникъ.

Представленїе выперидить пѣнь народнаа: „Миръ вѣнъ
Бриѣа,“ на чотыре голоса.

Мѣсто зрѣлци къ Перимѣши подъ провѣдѣнїемъ.

Цѣна мѣцъ.

За Крѣло	-	-	-	-	40. кр. Геріерѣмъ.
За вѣдѣнъ на Гаау.	-	-	-	-	20. кр. "
" " на Гаауѣкѣ.	-	-	-	-	6. кр. "

Почѣтокъ о сїмѣи (7.) годїнѣ.

Donnerstag.

Zum Vortheile des Instituts „Ma-
ty Ruska" wird aufgeführt Kotlarew-
skis Komedio - Oper:
„Die Liebe kennt keinen Zwang."

Czwartek.

Na korzyść Instytutu „Maty Ruska"
przedstawi się Komedio - Opera Kot-
larewskiego,

„Na miłość niema musu."

Афіша друга. Зміст і світлина публікується з примірника, що зберігається в Бібліотеці Ягеллонській, сигнатура 224660 IV 25/3, 42,5 x 24 cm, оцифрове відтворення на порталі Polona.

Зрѣлище Руское

Въ неділю

Дня 14. Сѣчня 1849 г. представлення буде любителями искусства дра-

матического во хосенъ оучрежденія храма народного

в Перемышли,

Комедіо-Опера Котляревского

пѣдъ заглавіемъ:

ЖОЛНѢРЪ ЧАРѢВНИКЪ

въ однѣмъ дѣйствію.

Лица дѣйствующія:

Міхайло Чупрунь, рускій селянинъ.	Michajło Czuprun, ruski selanin.
Тетьяна, жена его.	Tetiana, žena jeho.
Жолнѣръ чарѣвникъ.	Żołnir czarownyk.
Кононовичъ, писарь.	Kononowicz, pysar.

По семъ слѣдує Радоспѣвъ Котзебугого:

КОЗАКЪ И ОХОТНИКЪ

въ еднѣмъ дѣйствію довольно лицованый Иваномъ зъ Буковой.

Лица дѣйствующія:

Пазя	Pazia
Ганя} дочки руского селянина.	Hania} doczki Ruskowo selanina.
Сенько Леськовъ, охотникъ стрѣлецъ.	Seńko Leśkow, ochotnik strilec.
Івань Аїталевичъ, Козакъ.	Iwan Aitałewicz Kozak.
Букваревичъ, Бакаляръ сѣльскій.	Bukwarewicz, Bakalar selski.

Мѣстце зрѣлища въ Перемышли пѣдъ провидѣніемъ, де и білетѣвъ дѣстати можна.

Цѣна мѣсць:
 За Кресло.....40. кр. Серебромъ
 За вступъ на Салю.....20. кр. — — — — —
 — — — — — на Гальерію....6. кр. — — — — —
 Початокъ о семой (7.) годинѣ.

Реклама

Зрѣлище Рѣское.

въ недѣлю

Дня 14. Сѣчня 1849 г. представлениа вѣдѣ любительскимъ дра-
 матическому во хосинѣ учрежденіа хрѣма народнаго въ Перемышанъ,

Комедіа. Опера Котляревскаго
 подъ заглавіемъ:

ЖОЛНѢРЪ ЧАРОВНИКЪ

въ единомъ дѣйствіи.

Л и ц и дѣйствующихъ:

Міхѣило Чарбизъ, рѣской селянинъ.	Міхѣйло Скуратовъ, рускі селянинъ.
Тетяна, жні его	Тетяна, жена jeho.
Жоанѣра чаровникъ.	Żołnierz czarownic.
Колонисичъ, лікаръ.	Koloniwicz, pisał.

По сімъ словамъ Гдѣстѣхъ Котляревскаго:

КОЗАКЪ И ОХОТНИКЪ

въ единомъ дѣйствіи довольно изчѣванный Іваномъ зъ Бѣковомъ.

Л и ц и дѣйствующихъ:

Пѣва? дочка рѣского селянина.	Pawia? dceŃki ruskoho selsnina.
Ганя?	Hania?
Генка? Алексѣевъ, оруженъ стрѣльцъ.	SoŃko LeŃkow?, nekobuk strelca.
Іванъ Потапѣвичъ, Козакъ.	Iwan Potapewicz Kozak.
Бѣковичъ, Бѣковъ селянинъ.	Bukwarewicz, Bukalar selski.

Мѣсцы зрѣлища въ Перемышанъ подѣланы провидѣтелямъ. До и вѣдѣтѣхъ достѣти можна.

Цѣна мѣсць:

За Кресло	40. кр. Серебромъ.
За вступъ на Салю.	20. кр. "
" на Гальерію.	6. кр. "

Початокъ о семой (7.) годинѣ.

Sonntag am 14ten Jänner 1849 wird
 aufgeführt Kotlarewskis Komedio Oper:
 „Der Soldat als Zauberer“
 und Kotzebues Niederpiel:
 „Der Kozak und der Freywillige“
 frey übersetzt durch Iwan aus Bukowu.

Willket sind im Saale zum Aug Gote
 tes zu bekommen.

W Niedziele 14go Stycznia 1849 przed-
 stawia się Komedio-Opera Kotlarewskiego:
 „Żołnierz czarownic“
 i Kotzebuego komedio - Opera:
 „Kozak i Ochotnik“
 dowolny przekład Iwana z Bukowy.

Biletów dostac można w sali pod
 Opatrznością.

Оцифрове відтворення пісні *Мир вам браття* з музикою Теодора Леонтовича, публікується з примірника, що зберігається в Бібліотеці народовій у Варшаві, сигнатура 483.592, доступного на порталі Polona.

Пісень. I.

Миръ вамъ бра тѣ! вѣмъ при но симъ,
 Миръ, то на шихъ о тцѣ знакъ
 Ми ра зъ не бя вѣ днихъ про гниъ
 Ци бо га тий ци бѣ дякъ.
 Ра зомъ рѣ ки си по дай мо
 И нкъ бра тѣ са мо вѣмъ
 Од ни дрѣ гниъ по ма гай мо,

Къ ов щой мѣ тѣ по нѣ шимъ.

И рознѣмъ пѣнь новѣю
Гѣнь! за морѣ въ чужинѣ,
И слободѣ молодѣю
Повѣстаймо мѣкѣ вѣнѣ.
Миръ да вѣдѣтъ вѣчнѣ съ нами,
Бо де миръ естъ, тамъ и Богъ,
Миръ нагъ слѣдитъ съ нами
Билъ излѣ на нагъ много.

Тогда свѣтъ еа кнѣ дѣзие,
Що рѣдъ рѣкѣи ще жѣе,
Рѣдѣ вѣрѣ къ сѣрдцы мѣе
И надъ землю ю вѣзие.
Миръ вѣмъ! Далѣй тепѣрѣ жѣе
Пѣдѣстаймо вѣжше вѣе
Докровъ мѣмѣе не кѣрѣе
Кѣда мѣе сонѣе йде.

Що жѣ намъ нынѣ на закидѣ?
Вѣе вѣе зникло — тепѣрѣ чѣе!
Далѣй къ мирѣ, далѣй къ лѣдѣ!
Вѣе нѣмѣ Бога нѣше къ рѣзѣ!
Миръ вѣмъ! миръ вѣмъ! Рѣкѣи дѣтѣ,
И гарѣдѣ вѣшнѣмъ хѣтамъ,
Разомъ силы полѣчѣте
Благѣ! благѣ! вѣде намъ.

Галицькі літератори середини ХІХ століття, залишили теж доволі цікаві й цінні его-документи: автобіографії, спогади та листи, в яких вільно й щиро розповідають про свої щоденні

турботи, почуття, а то й сімейні трагедії⁵⁹. Авторами таких особистих документів є два священники з Надсяння: поет о. Антоній Лужецький і гомілет о. Гавриїл Паславський.

У 1888 році, на прохання відомого галицького бібліографа Івана Омеляновича Левицького, о. Антоній Лужецький написав свою автобіографію (*житьєпис*). Її рукопис зберігається в Львівській національній науковій бібліотеці України імені В. Стефаника (фонд Івана Омеляновича Левицького 167, оп. II Лвц 1978/ п. 62, арк. 1-4). Ось два, цікаві для нас уривки (усі українські тексти подаю сучасною графікою):

Антон лицар Зік де Лужецькій родився в Лініні Стар. Старосамбірського 1 лютого 1807 з родичей Евстафія і Кристини з Лесецьких, пароха в Лініні. Посіщав школи в Самборі по більшій частині з отличием, філософію укончив в Львові і в р. [1]831, яко стипендиста перенісся до Перемишля, окончив II рік теології, оттам прийнятий до Семінища в Львові р. [1]834 з отличием закінчив студія, а в р. [1]835, появши Кристину, доньку пароха з Вірка, рукоположен.

Отже, Антоній Лужецький вродився у священничій сім'ї, що мала шляхетське походження (Лужецькі гербу Любич), навчаючись у перемиській духовній семінарії, пізнав Кристину Лозинську, дочку о. Івана Лозинського, пароха у надсянському селі Вірко, рідну сестру відомого мовознавця, етнографа і публіциста о. Йосифа Лозинського. У 1831 р. Лужецький напише польського вірша *Do Sanu*, адресованого своїй майбутній дружині. Після висвячення о. Антоній Лужецький служив у кількох парафіях як сотрудник, аж, укінці, став парохом в бідному селі Скопові над Сяном.

За тоє било в Скопові іделическое пожитє, мож било босо ходити, купатися, ноги мочити, бо як кто їхав з горбка било

⁵⁹ Зібрав я їх у книзі: *Дух і ревність. Владика Снігурський та інші перемисьляни*. Упорядник Володимир Пилипович. Наукова редакція Олег Павлишин. «Перемиська бібліотека» Перемиського відділу Об'єднання українців у Польщі. Том II. Перемишль-Львів 2002.

видно і досить часу, даби ся переодіти, а до того день вдень ходити: на позички [порічки – В. П.], оріхи і гриби, на малини, раки і риби, і до убогої хати гдешо придбати. Ту много радостних, сумних і горестних жвиль пережилось.

[...] р. [1]862 утонув син мій Івась, отличний ученик П Гімн. Кляси в вовнах Сяна на самого Івана Крестителя, а р. [1]863 найлучша із подруг і матерей оставила мене вдовцем і п'ятеро неосмотрених дітей сиротами.

У першу річницю смерті сина, Лужецький напише другого вірша про Сян, тим разом ріка не асоціюється з радісними почуваннями, бо ж стала вона приводом до суму і страждання. Вірш *Рочниця*, надрукує Богдан Дідицький 1863 року в літературному збірнику «Галичанин». У 70-80-х роках ХІХ ст. укладчі шкільних читанок охоче його поміщали у своїх виданнях під заголовком *Гроб у вовнах*⁶⁰.

Do Sanu

O Sanie rzeko życzliwa
Twoja czysta płynie woda,
Gdzie mej lubej kwitnie niwa
I rodzinna jej zagroda.
Oto bukiet s[t]rojny w kwiaty
I w fiołki i bławaty
I te świeżo wite wianki
Wszystko rzucam w twoje wody
Nieś szczęśliwie, nieś bez szkody
Gdzie jest domek mej Kochanki
Przez dalekie nieś przestrzenia
I te czułe me westchnienia
I te łezki, co wciąż leje,

⁶⁰ Читанка руска для нисших кляс середних шкіл. Часть І. Укл. Юліян Романчук і Константин Лучаківський. Львів 1877. С. 437; Юліян Романчук. *Читанка руска для нисших кляс середних шкіл*. Часть І. Вид. друге. Львів 1879. С. 241; Юліян Романчук. *Читанка руска для нисших кляс середних шкіл*. Часть І. Вид. третє. Львів 1886. С. 233.

I te serca mego żale
Nieś skwapliwie i bez szkody
Do rodzinnej jej zagrody
Ona pozna, co znaczy
– Że usycham ja z rozpaczy.
[1]831.

Рочниця

В Перемишлі на Підзамчу зазуленька кує,
А на селі отец, мати тяженько сумує;
Ой, сумує і горює, аж ся серце крає,
І з розпуки ломить руки, Івась не вертає!
Івасюню, пташко моя, чи ти спиш, чи чуєш,
А з ким же ти Святояньску ноченьку ночуєш?
«Ось я днюю і ночую в холодній водиці,
Не плач отче, не плач мати, не плачте сестриці.
Як рибонька-ластівонька по тихім Дунаю,
Так свободно і я собі по Сяну гуляю.
Сребрні фалі щораз далій несуть мя легонько,
Не плач отче, не плач мати, не плач родинонько;
Мов слезонька чиста струя голов ми полоче,
Дрібний пісок, білесенький промиває очі;
А дівочки Русалочки зо мною танцюють;
А рибоньки гей другоньки личенько цілують;
Водне зіле – на весіле, цвіт лелії – ложе,
Пращай отче, пращай мати – потіши вас Боже!».

Що характерне, єдина видана друком книжечка віршів Антонія Лужецького називалася *Плач вдовиці* й вийшла в Перемишлі 1853 року⁶¹.

⁶¹ Збірка повністю передрукована у книзі: *Лірвак з-над Сяну. Перемиські друки середини ХІХ століття*. Упорядник Володимир Пилипович. Наукова редакція Олег Павлишин. «Перемиська бібліотека» Перемиського відділу Об'єднання українців у Польщі. [Том І] Перемишль 2001. С. 90-104.

Do Sani

O Sanie szeno szczęśliwa
Twoja kryta płynię woda,
Gdzie mej łubiej kwitnie ruwa
Rodzima jej zagroda.
Oto buiel strojny w kwiaty
I w fiołki i białawy
I te świeżo mite wianki
Wszystko rzuć w twoje wody
Nieś szczęśliwie, nieś bez strody
Gdzie jest domem mej Kochanki
Przez dalekie nieś przestrzenia
I te czołte me wesełczenia.
I te łexni, co wciąż leje,
I te serca mego kłex
Nieś szczęśliwie i bez strody
Do rodzinnej jej zagrody.
Ona pozna, co znaczy
— że usycham ja w rozpacz.
831.

Р О Ч Н И Ц Я.

Въ Перемышли на Пôдзамчу зазуленька кує,
А на селѣ отецъ, мати тяженько сумує;
Ой, сумує и горює, ажъ ся сордце крає,
И зъ роспуки ломить руки, Ивась не вертає!
Ивасуню, пташко моя, чи ты спишь, чи чуешь,
А съ кимже ты Святояньску ноченьку почувешь?
„Ось я дную и ночую въ холодной водицѣ,
Не плачь отче, не плачь мати, не плачте сестрицѣ.
Якъ рыбонька-лестôвонька по тихомъ Дунаю,
Такъ свободно и я собѣ по Синю гуляю.
Сребрній фалѣ що-разъ далѣй несуть мя легонько,
Не плачь отче, не плачь мати, не плачь родинонько;
Мовь слезонька чиста струя головъ ми полоче,
Дрôбный пѣсокъ, бѣлесенькій промыває очи;
А дѣвочки Русалочки со мною танцюють,
А рыбоньки гей другоньки личенько цѣлуютъ;
Водне зѣлье — на вѣсьлье, цвѣтъ лелѣи — ложе,
Пращай отче, прашай мати — потѣши васъ Боже!“

А. Лужецкій.

Придбана у 1828 р. владикою Іваном Снігурським друкарня, значно пожвавила культурний процес в Галичині, з кінця 30-х років XIX ст. в Перемишлі з'являється низка україномовних книг різного характеру і призначення. В четвертому числі куренди перемиської консисторії за 1841 рік (*Ordinationes ad clerum*), додано видавничий анонс запланованого тритомника проповідей о. Гавриїла Паславського. Це чи не перший в тодішній видавничій практиці приклад україномовного анонсу. Склавав його сам автор в надії на широкий відгук серед священства перемиської єпархії, єдиного адресата і потенційного покупця його книг. Анонс складено двома мовами – польською і українською і надруковано паралельно у двох колонках (*Prospekt – Обявлення*). Маємо тут приклад змагання тодішніх, назагал польськомовних авторів, витворити українську літературну мову.

Нижче подаю український текст анонсу, переписаний сучасною графікою, позаяк його оригінальна кирилична версія може бути перешкодою для читача в його прочитанні, та оригінал друку, що зберігається в Державному архіві в Перемишлі, сигнатура 56/148/0/3/81, стор. 262-264, оцифрове відтворення на порталі архіву.

Об'явлення

Наук парохіяльних Гавриїла Паславского, Пароха Равского, – на всі Неділі цілого року, і Свята не токмо урочистії, но і празничнії – в III Томах.

Священник пастирем єсть своєю громади, поручення своєму духовному старанію. Яко таковий нікогда не має забити, же в винограді Господа свого працює, которому во время своє воздати має плоди; в Ісус має му бити образом, молящійся: «Єгда бїх с ними в мірі, аз соблюдах їх во время твоє: іже дал єси мні, сохраних, і ніктоже от них погине...». Нікогда он не має забити напominання усердного, якоє Ст. Павел дав Тимофею своєму: «Заклинаю тя Богом і Ісусом Христом: проповідуй слово, настой благовременні, і безвременні, обличи, запрети, умоли со всяким долготерпієм і ученієм...».

Священник бо яко проповідник і «добр воїн Ісус Христов» жиє, чинит і навчає во ім'я Ісуса Христа, которий учительство постановив... Проповідника затим слова божого поволаніє вимагає, аби пред Парохіянами своїми отворив і вилущив вся свої побожнія мисли і чувствованія, і тия старався в їх сердцах зашипити, і до житія застосовати; а тоє токмо тогда єму ся удасть, если пламень чистия, правдивия і сердечния милости ко Ісусу, що єго сердце наповняє, – цілія і вся єго науки переймає... І чилиж може єму сходити на такой милости?... нікогда!.. і чилиж ся святий огонь токмо тлити має в попелі і вигасати? О ніт! ніт! возлюбленніи во Христі Братіє!! Сего ради мню, і в Бозі маю надежду, же і тия парохіяльнія науки мої не откинете от себе, но яко здравую пашу подасте овечкам вашим, от Бога вам повіреним, аби їх приспособити до царствія небесного.

В первом Томі, который узискал позволеніє нетокмо цензури Галиційской но і надворной во Вієнні, замикатися будут: (на папері і буквою, яко ся ту предлагає:) Науки неділния: зачавши от Сошествія Святаго Духа, котория ся в втором Томі сконьчат; в третом Томі науки нетокмо на всі Свята урочистия, но і праздничніі, которііто Томи в коротком часі єден по другом наступовати будут. Первий Том уже готов лежит до друку... і замикати буде 16 до 20 аркуши друкованих. Ціна єдного Тому єсть 1. зол. ринь. серебра, а затим за 3. Томи 3. золотих ринь: При пренумерованію за первий Том зложити ціну упрашаю, но за другий і третій, когда ся отберати будут – пренумеровавшися на цілоє діло.

Пренумерата трвати буде до 1. Мая, потом вижша ціна наступит.

Издатель.

Гавриїл Паславський народився у 1806 році в селі Лази біля Ярославла, в сім'ї дяка Вікентія Паславського. У 1833 р. закінчив перемиську духовну семінарію, після висвячення став парохом у селі Вербиця, а з 1835 – парохом в містечку Рава Руська, де й помер у 1890 р. Автор тритомного збірника поповідей, друком у Перемишлі вийшли два томи: перший – 1842 р., другий – 1846. Третій том не був опублікований. У передмові до першого тому, отець Паславський признавався читачеві, що:

Чую я моего наміренія трудність в уложенію наук парохіяльних і знаю, же до такой роботи більшого таланту і часу потреба, як мені уділено; но чую также і найвишшую потребу, о которійєм живо переконаний, яко і о тім знаю, же много моїх во Христі братій тоє переконаніє ділити со мною будут⁶².

Старший брат Гавриїла, Петро Паславський, був парохом в церкві св. Варвари у Відні, у 1847 р. убив його перед перстолом у церкві місцевий дяк. Про цю подію і перипетії з дру-

⁶² Передмова передрукована у книзі: *Лірвак з-над Сяну. Перемиські друки середини XIX століття*. Перемишль 2001. С. 293-295.

куванням проповідей мова йде у листі Г. Паславського до єпископа Івана Снігурського від 15 серпня 1847 р.

Excellentissime Domine!

Słowa współczucia, kilka słów najłaskawszą Excellentissimi Domini! ręką pisanych, przyniosły niejaką ulgę nad przepaść rozpacz przyciągniętemu, Jego niegodnemu służącemu! –

O dla czego tak okropną śmiercią zginąć musiał najlepszy z ludzi – pocieszyciel strapionych, wybawiciel ginących – najwierniejszy sługa Pański, prawdziwy kapłan Zbawiciela!! Nikt nie jest w stanie pojąć, co ja utraciłem, co utracili w Wiedniu i w Galicji ubodzy, studenci, utraپieni. [...]

W roku jeszcze [1]842 wskutek kanonnej Wizyty raczyłeś Excellentissimus! własnoręcznie udzielić mi napisane, swe wysokie Zadowolenie, uznając moją gorliwość i odpowiednią niezmordowaność w winnicy Chrystusowej... Ach! Jaśnie Panie! a jednak do moich niewysłowionych nieszczęść otrzymuję z JW. Konsystorza rozkaz, abym natychmiast (indilate) zaspokoił Introligatora, jakiegos Maulberga Wolf, który mi miłą oprawić moje kazania, nieszczęsne. Bez pytania, czy ja oprawić kazał? i za jaką cenę? Ksiądz Hanasiewicz tak kazał oprawić Tom II. jak X. Doktor Ginilewicz pierwszy bez mej wiedzy, egzemplarzy 1000 po 1. Xr. CM. za to mu X. Doktor sam wypłacał, i dla czegoż wszystkiego mu nie wypłacił?... dla czego z 6 fr. CM. w restancii został, wszakże miał do 600 fr. CM. z prenumeraty, bo tylko z JW Konsystorza Lwowskiego wziął 260 fr. z naszej zaś Diocezyi zebrał na Tom I. 250 fr. a oprócz tego złożyło wiele Dekanatów naprzód na drugi, i na trzeci od razu, – ja ani grosza nie widział. On sam prenumeratę zbierał, kwity drukowane i pisane rozdawał, do rejestru nie wciągał, i wszystko... przepadło. – Na II. Tom. X. Derzko akuratnie rejestra prowadził, 90 fr. zebrawszy kupił 4 balii papieru a za resztę na łaskawy Waszey Excellencji rozkaz drukował: dwie balii zostało, które, jak dotychczas twierdzi, na ostalny Tom trzeci zostawił. W drukarni wyexpensowano potem mój papier na co innego, a mnie wyrachowano jakoby wszystko na tom II wyszło; i dla tego deces 70 fr. CM, które równie mam do typografii indilate złożyć! Skąd ach! skądże ja nieszczęśliwy wezmę, aby zaspokoić wszystkie te żądania?.. Na cóż było do druku pierwszy

tom przypuszczać, na cóż mi było tak radzić, wszystkich WX. Kanoników prosiłem i zasięgał rady, zdałem się na honor kapłański, i cóż mam z tego? zgryzoty, umartwienia⁶³.

Чи прохання о. Паславського принесли якийсь результат – невідомо, адресат цього листа – владику Іван Снігурський, помер 24 вересня 1847 р.

PROSPEKT

Homilij parochialnych Gabryela Paślawskiego, Parocha Rawskiego — na wszystkie Niedziele całego roku, tudzież Święta nietylko uroczyste ale i prazniczne — we 3. Tomach.

Каптан nowego прzymierza jest pastérzem swéj Irzodki, staraniu swemu powierzónéj. Jako takowy nigdy nie ma zapomnieć, że w winnicy Najwyższego Pana pracuje, któremu w czasie ma zdać rachunek, i „oddać owoce; „1) a Jezus ma mu być wzorem modlący się: „Gdy był z niemi (na ziemi), broniłem ich w imię twoje, których mnie dałeś; i zachowałem ich, i żaden z nich nie zginął „2); nigdy nie ma on zapomnieć nalegających napominań, które dawał ś. Paweł swemu Timoteuszowi: 3) „Zaklinam cię Bogiem i Jezusem Chrystusem: opowiadaj słowo, nastawaj w czasie i niewczasie, kartaj, napominaj, błagaj z wszelką cierpliwością i nauką.

¹⁾ Math. 21, 41. ²⁾ Joan. 17, 12. ³⁾ II. Tim. 4, 2.

ОБЪЯВЛЕНІЕ

Набѣкъ парохіаіинныхъ Габрііла Паславскаго, Пароха Равскаго, --- на вси Недѣли цѣлаго рѣка, и Свѣта не ток- ливо урочистыи, но и празни- чныи -- въ III. Томѣхъ.

Свѣщенникъ пастыремъ есть своѣй громады, порѣченный сво- имъ духовнымъ стараніемъ. Ибо та- кимъ никогда не має завѣти, же- бы виноградъ Госдъ своего прайде, которымъ во время своѣ бездѣти имѣ плоды: и Иисъ имѣ имъ въти образомъ, молщійся: „Гдѣ вѣхъ съ нимъ въ мірѣ, язь себе- дихъ ихъ во имя твоѣ: иже да-дѣ вси мнѣ, сохранихъ, и никтоже съ- нихъ погнѣе...“ Нѣкогда Онъ не має завѣти напоминанія оусерднѣго, имже ст. Павѣль да-дѣ Тимѣю сво- имъ: „Заклинаю те Бѣгомъ и Иисъ Хрѣтомъ: проповѣдай слово, настои въсвѣрженіи, и въсвѣрженіи, шван- чи, запрѣти, оумоли со вѣжливѣ долготерпѣніемъ и оученіемъ...“

Свѣщенникъ ко имъ проспек- дникъ и „добрь всенъ Иисъ Хрѣсъ- жнѣ, чинитъ и набѣе во имя Иисъ

⁶³ Лист опублікований у книзі: Кирило Студинський, *Матеріяли до історії культурного життя в Галичині в 1795-1857 рр.* Замітки й тексти. Львів 1920. С. 96-97.

Rapian bowiem jako opowiadacz i dobry żołnierz Jezusa Chrystusa, żyje, działa i naucza w imieniu Jego, który Nauczycielstwo postanowił. Wymaga zatem powołanie opowiadacza słowa bożego, aby przed parochianami swymi otworzył, i onym wyluszczył wszystkie swoje pobożne myśli i uczucia, i takowe starał się w ich sercach zaszczerpieć i do życia zastosować; a to natenczas tylko mu się uda, jeżeli płomień czystej, prawdziwej i serdecznej miłości ku Zbawicielowi — całe i wszystkie jego nauki przejmując. I czyliż może mu zbyszczać na takiej miłości?... nigdy!.. i czyliż ten święty ogień ma tylko tleć w popiole i wygasnąć?... o nie! nie! najukochańsi w Chrystusie Bracia!!.

Dla tego mniemam i w Bogu
pokładam nadzieję, że i moje te na-
uki, które tchną miłością ku Jezu-
sowi, nie odrzucicie od siebie, ale
jako zdrową i zbawienną paszę po-
dacie owieczkom, od Boga wam po-
wierzonym, aby ich przysposobić do
królestwa niebieskiego!...

W pierwszym Tomie, który już uzyskał pozwolenie nie tylko cenzury galicyjskiej, ale i nadwornej w Wiedniu, zawiera się będą (na papierze i czcionkami, jako na tym tu prospekcie): Nauki niedzielne: zaczawszy od przyścia ś. Ducha, które się w drugim Tomie skończą; w trzecim Tomie zaś nauki nie tylko na wszy-

Хрѣта, который оучитъ насъ пости-
повѣдѣнію... Проповѣдники затымъ
славы вѣчнаго поволаііе вымогаѣ,
абы прѣдъ Парохііанамъ своимъ
Створить и выдѣнать всѣ свои
покожныя мысли и чѣствованія,
и тѣ старѣясь въ ихъ сердцахъ
зачищаютъ, и до житія заготовляютъ;
и тогда токмо тогда емъ са оудѣтъ,
если пламень чистыа, пракдыа
и сердечныа милости ко іисѣ, що
его сердце наполниа, — цѣлыа и всѣ
его нѣки прерѣиіа... И чиниіа
може емъ сродити на такоа милос-
ти?.. нѣкогда!.. и чиниіа са
стыи оіенѣ токмо тѣиіа нѣа въ
попѣлѣ и выгнати? О нѣтъ! нѣтъ!
возвлекенныи ко Хрѣта Братіа!!

Богъ ради мнѣ, и въ Божѣ мнѣ
надеждѣ, же и тѣя парохитѣлы на-
бѣи мои не откинете отъ себе, но
мѣ здравѣи пашѣ подадете об-
щеванія вѣнчанія, отъ Бога вѣнчѣ по-
вѣренныи, явы ихъ припоспѣвити
до цѣлѣи вѣчнаго.

Въ перкомѣ Тѡмѣ, который оу-
зыкъль позволеніе нетокмѣ цен-
зѣры Галіціеіской но и надборной
ко Вієннѣ, замыкатица вѣдѣть:
(на папѣри и вѣскою, ꙗко са тѣ
предлагіе:) Набѣи недѣбныа: за-
чичеши отъ Гошества Стѣго Дѣи,
которыа са въ второмѣ Тѡмѣ
скончати: въ третомѣ Тѡмѣ на-
бѣи нетокмѣ на вѣи Гвалти оуро-
чичеыа, но и призаничын, кото-

сткие свѣта урочисте, але і празни-
czne, ктѡре то Тѡмы в крѡтким
часіе једен по другимъ настѣповачъ
бѣда... Піервсый Тѡмъ јужъ гѡтѡвъ ле-
жы до друку, і завіераѣ бѣдзіе 16—
20 аркушы друкованыхъ. Сена јед-
ного Тѡму 1. зѣ. реіскіі в монетіе
конвенціјнѣј; а затѣмъ за всызскіе
5. Тѡмы тры зѣ. реіскіе в мон. конв.
За піервсый Тѡмъ сенѣ 1. зѣ. реіскіе-
го заразъ пры пренумерѡваніу сѣ
зѡжыѣ упрасамъ, за другіі за і тзе-
ці пры ѡдебраніу — пренумерѡ-
васшы сѣ на сѣе діеѡ.

Пренумерата тѡвачъ бѣдзіе до 1.
Мая, пѡзнѣј заі выісша сена на-
стѣпнѣ.

Аѡтор.

264
рынто Тѡмы въ кѡрѡткѡмъ чѣсѣ
бѣднѣ по дрѣгомъ нѣстѣпокати рѣ-
дѣтѣ. Піервый Тѡмъ кѣжѣ гѡтѡвъ
лѣжнѣ до дрѣкѣ... і замыкати бѣ-
дѣ 10 до 20 аркушъ дрѣкѡваныхъ.
Цѣна бѣдного Тѡмъ сѣстѣ 1. зол.
рынь. сѣрѣбра, а затѣмъ за 5. Тѡ-
мы 5. золотыхъ рынь: При прѣнѣ-
мерѡваніу за піервыи Тѡмъ зѡ-
жнѣ цѣнѣ ѡупрасаю, но за дрѣгій
і тѣтій, когда сѣ ѡтѡерѣтн бѣ-
дѣтѣ — прѣнѣмерѡваннѣ на цѣнѣ
дѣло.

Прѣнѣмерѣта тѣрѣтн бѣдѣ до
1. Мая, пѡтѡмъ выісша цѣна на-
стѣпнѣ.

Іздѣтѣль.

**Панегірик о. Йосифа Левицького
і хорова композиція Алоїза Нанке,
присвячені владиці Іванові Снігурському**

У день св. Івана Богослова, 6 (19) травня 1829 року, перемиський єпископ Іван Снігурський відзначав свої іменини. Як згадував його сучасник і перший біограф о. Йосиф Лозинський, владику *Въ день своихъ Имянинъ 6/19 Мая виѣжджавъ до села Валявы хотячися ухилити вѣдъ натиску желаній, бо никто не мавъ такъ много щирожичливыхъ пріятелей якъ Вѣнъ*⁶⁴.

З цієї нагоди о. Йосиф Левицький, капелян владики і початкуючий літератор, виступив з церковнослов'янським панегіриком в честь єпископа – *Оказаніе Высокаго почтенія Его Превсвщенству Господину Гдѣну Іванну Снигурскому*, якого перший рядок *Къ тебѣ изъ Града* притекаемъ*, автор пояснив приміткою **изъ Перемишля до Валявы*. Внизу останньої четвертої сторінки знаходимо ще й таку примітку: *Музику до сеи пѣсни на Сопранъ соло и четыры голоса въ хорѣ, сочинилъ Алоисъ Нанке живый въ Перемишлѣ* (див. факсимільне відтворення). Можна здогадуватися, що презентація пісні мала місце саме у владичому дворі в селі Валява біля Перемишля, а її виконавцями були співаки катедрального хору під диригуванням Алоїза Нанке. Ще цього року вірш був надрукований у Львові в друкарні Ставропігійного інституту.

Пѣснь

Къ тебѣ изъ Града* притекаемъ,
Владыко! славимый ѿтъ насъ;
Тебе почтити днесъ желаемъ,

⁶⁴ Іосифъ Лозинскій, *Житіє Іоанна Снѣгурского Владыки Перемиського, Самбурского и Сяноцкого*. Во Львовѣ 1851. С. 31.

Во сей прїятный, драгїй часъ.

Хоръ

СѦ! радостный, веселый часъ,
Нашъ искренній и щирый гласъ.

Зракъ Твой всегда любовь сіаеъ,
Се свойство Твоегѡ лица;
Тебе всякъ всюду величаеъ,
Какъ благодѣла, отца.

Хоръ

СѦ щедрый, добръ, благїй Отець!
Плѣнитель наших Ты сердець.

Оуслыши насъ ѡ Боже свѣта,
Прошенїе се исполни;
Придаждь Іѡанну многа лѣта,
Здоровы, безпечалны дни.

Хоръ

Щастливые благїе дни,
Іѡанну Боже низпосли.

Прїймижъ любимъ Архіерею!
Желанїа твоегѡ слуги;
Подвигъ мой ласкою Твоею,
СѦдобритъ нынѣ изволи.

Хоръ

Преданность, щирость, честь, любовь,
Прїйми ѡтъ вѣрныхъ Ти рабовъ.
Многаа лѣта!

* изъ Перемишла до Валавы.

Єпископ Іван Снігурський народився 18 травня 1784 р. в селі Берестяни, Самбірського округу, в сім'ї місцевого пароха Івана Снігурського. У 1800 році закінчив латинську гімназію в Самборі і вступив на навчання до Львівського університету. Після закінчення першого курсу богослов'я у 1804 р. переїхав на подальші студії до Відня. Після закінчення навчання

Єпископ Іван Снігурський. Художник Ян Канти Грузік, 1842 р.

у Віденському університеті, 1808 року прийняв ієрейські свячення і став сотрудником в церкві св. Варвари у Відні. У 1813 назначений її парохом. 1817 р. Івана Снігурського прийнято в члени наукового Товариства галицьких пресвітерів греко-католицького обряду, яке заснував у Перемишлі владика Михаїл Левицький. 30 березня 1818 року призначений на єпископа Перемиської єпархії. Помер у Перемишлі 24 вересня 1847 р.⁶⁵

Єпископ Іван Снігурський спричинився до значного піднесення інтелектуального і духовного росту русинів-українців Надсяння і Галичини взагалі. Зміцнив засновані його попередником інституції (зокрема Дяко-учительський інститут), а також заснував нові: — владичу друкарню, катедральний хор (у 1829 р.), капітульну бібліотеку і архів (у 1830 р. спільно з крилошанином о. Іваном Лаврівським), Інститут для вдів і сиріт по священниках (1840 р.) та інші. Сучасники вважали єп. Снігурського найвизначнішою постаттю національного руху українців в Галичині першої половини XIX століття.

Автор панегірика, о. Йосиф Левицький народився 24 травня 1801 р. в селі Баранчичі (сучасна назва Баранівці) біля Самбора, в сім'ї місцевого пароха Івана Левицького. У 1825 р. закінчив Віденську духовну семінарію т.зв. «Барбареум». Після

⁶⁵ Біограма складена на основі книжки о. Йосифа Лозинського, *Життє Іоанна Снѣгурского Владыки Перемыского, Самбѣрского и Сяноцкого*. Во Львовѣ 1851.

о. Йосиф Левицький.
Художник Зіфферт, 1854 р.

висвячення прибув до Перемишля, де єпископ Іван Снігурський назначив його своїм капеланом. Тут, з доручення владики, у 1829 році організував катедральний хор, якого директором став Алоїз Нанке. В єпархіальній духовній семінарії навчав церковнослов'янської мови. З 1835 до 1844 р. парох у Склі, яворівського деканату, звідки перейшов до Грушової біля Дрогобича, де служив до 1849 р. З того ж року по 1854 – викладач в Перемиській духовній семінарії. Відтак з Перемишля повер-

нувся до Грушової, де помер 24 травня 1860 р.

В літературному доробку Й. Левицького є такі панегірики й епіцедії: *Оказанье Искреннѣйшихъ Желаньей, Его Преосвященству Господину, Господину Іоанну Снугурскому. 1825 года; Стихъ Посвященъ Памѣти Его Высокопреподобіа Благороднаго Іоанна Могильничаго* (рукопис 1831); *Стихъ Во Честъ Его Преосвященству Квръ Василію Поповичу* (Перемишль 1838); *Стихъ во честъ Михаилу Лѣвицкому* (Перемишль 1838); *Слеза надъ Слезою надгробноју зъ причины смеМ. Гарасевича* (рукопис 1838); *Стихъ во честъ Его Преосвященства Квръ Григоріа Яхимовича. Gedicht zu Ehren des Hochwürdigsten Hochzuverehrenden Herrn Herrn Gregor Jachimowicz* (Львів 1841); *Слеза посвященна памѣти Его Превосходителства Преосвященного Квръ Іоанна Снѣгурскаго* (Перемишль 1847); *Стихъ во честъ Его Преосвященства Квръ Григоріа Яхимовича* (Перемишль 1849). Й. Левицький перекладав твори німецьких і польських поетів: *Й. В. Гете Ерлькенігъ Гетого переведенъ на мало Русскій азикъ и названъ Богинею...* (Перемишль 1838); *Ф. Шіллера Звѣнь Шільлера зъ Нѣмецкаго на азикъ Галицко-Русскій переведенъ...* (Перемишль 1839); *Борьбра со смокомъ (Романчикъ) и Порука (Балляда)* (Перемишль 1842); *Шіллера:*

Нурокъ або водолазь (Балляда), Хѳдъ до залъзної гуты (Балляда) и Рукавичка (Казка) (Перемишль 1844); Я. Кохановського *До здоровля (Возслъдованье зъ Кохановского)* (надруковано в *Грамматика языка русского въ Галиціѳ*. Перемишль 1850); У. Немцевича *Елегія на Цментари сельскѳмъ*; А. Міцкевича *Степы Акерману* (оба переклади неопубліковані).

Займався літературною критикою, опублікував такі праці: *Доля галицко-русского языка* («Денница-Jutrzenka» № 3-4, Варшава 1843), з критикою стану української літератури в Галичині; *Listy tyczące się piśmiennictwa ruskjegо w Galicyi* (Перемишль 1843), з критикою альманаху *Русалка Дністровая; Russinische Literatur in Gallizien* («Jahrbücher für slawische Literatur, Kunst und Wissenschaft» № 6, Ляйпціг 1844) та інше.

Найбільш відомою мовознавчою працею о. Йосифа Левицького є складена ним граматика української мови – *Grammatik der ruthenischen oder kleinrussischen Sprache*, видана друком в Перемишлі 1834 р.⁶⁶

У грудні 1931 року з Праги до Перемишля приїжджає Федір Стешко, український музикознавець, політичний емігрант з Великої України. Після закінчення музичних студій в Українському високому педагогічному інституті ім. Михайла Драгоманова в Празі, він отримав від чеського уряду двомісячну наукову стипендію, для дослідження діяльності чеських композиторів у Галичині в ХІХ столітті. Результати свого наукового відрядження Ф. Стешко представив у книжці, що була видана у Празі 1935 року в серії видань Чеської академії наук і мистецтв⁶⁷. У розділі присвяченому творчості Алоїза Нанке,

⁶⁶ Список творів о. Йосифа Левицького складений на основі праці Івана Омеляновича Левицького, *Галицко-русская библиографія ХІХ-го столътія (1801-1886)*. Томъ І. Львовъ 1888.

⁶⁷ Fedir Steško, *Čeští hudebníci v ukrajinské církevne hudbě (z dějin haličsko-ukrajinské církevní hudby)*. V Praze nákladem České akademie věd a umění 1935. Див. український переклад: Федір Стешко, *Чеські музиканти в українській церковній музиці (З історії галицько-української церковної музики)*, поміщений у книжці Тетяни Беднаржової, *Федір Стешко український вчений-педагог, музиколог-теоретик*. Тернопіль-Прага 2000.

Стешко згадує про панегірик Снігурському з музикою Нанке і, цитуючи уривок з бібліографії Івана Левицького, зауважує:

„Hudbu k této písni na soprano solo a čtyři hlasy pro sbor složil p. Alois Nanke, žijící v Přemyšlu”. „Hudba” však k této publikaci (jubilejní verš) nebyla přiložena: pravděpodobně byla též jenom v rukopisu⁶⁸.

Вочевидь, Стешко не мав змоги користуватися виданням панегірика бо, як писав у передмові, до Галичини приїхав напередодні Різдвяних свят, а тут в січні-лютому 1932 року панували такі сильні морози, що більшість архівів і бібліотек було зачинено. Втім, завдяки допомозі архівістів і науковців – тут, з перемишлян особливо тепло згадує о. Василя Пинила – йому успішно вдалося завершити наукові пошуки за архівними матеріялами про чеських композиторів та їх участь в музичному житті галицьких українців. Що цікаво, композиторів А. Нанке, В. Серсавія і Л. Седляка, Стешко назвав «перемиською трійцею»!

Біографічні дані про Алоїза Нанке дуже скупі⁶⁹. Невідома дата і місце його народження⁷⁰. До Перемишля Нанке приїхав із Брна, і дослідники готові визнати, що він там і народився. У цьому моравському місті Нанке почав свою музичну кар'єру. У віці 18 років диригував оркестром місцевої музичної академії та оркестром брненського театру, почав також komponувати літургійну музику, яка знайшла визнання серед слухачів. З Брна виїхав до Відня, де став членом квартету барона Міллера. Скомпонована Нанке *Ораторія* з успіхом виконувалася у Брні, Відні і Дрездені. До Перемишля Нанке прибув під кінець 20-х рр., запрошений туди Антоном Вінклером, управителем місце-

⁶⁸ Там само. С. 40.

⁶⁹ Біограма складена на основі монографії Федора Стешка, *Čeští hudebníci v ukrajinské církevní hudbě (z dějin haličsko-ukrajinské církevní hudby)*. V Praze nákladem České akademie věd a umění 1935, та статті еп. Григорія Лакоти, *Перший директор престольного хору в Перемишлі*. «Перемиські Єпархіяльні Відомості», травень 1939, ч. VI. С. 68-74.

⁷⁰ У деяких публікаціях подаються неперевірені роки життя А. Нанке: народився біля 1780 і помер у 1835 р.

вої гімназії, на посаду «майстра музики». У квітні 1829 року, на запрошення єп. Івана Снігурського, А. Нанке починає працювати на посаді тимчасового керівника катедрального хору. Зadowolений результатами праці диригента, владика Снігурський, з днем 1 грудня 1830 р. призначає Нанке директором цього ж хору із щорічною платою 400 гульденів. До обов'язків директора належало *давати годинні уроки співу співакам церковного хору та Дяко-учительського інституту, поперемінно щодня (за винятком неділь і святкових днів), а також з'являтися до церкви на велику службу в неділі і святкові дні, щоб керувати співом. [...] Ви мусите особисто взяти до уваги, що повинні вивчатися і відповідно виконуватися у церкві лише вокальні твори у строго греко-католицькому стилі співу, в яких мелодія відповідає високому змісту слів* (Грамота, Перемишль, 1 грудня 1830 р.). На посаді директора А. Нанке перебував до вересня 1833 року. Яка була його дальша доля, невідомо, як і невідома дата і місце його смерті.

З перемиського періоду, окрім пісні *К тебе із града*, зберглася музика до Літургії св. Івана Золотоустого, видання якої підготував проф. Юрій Ясіновський й опублікував у 2021 році в Перемишлі⁷¹.

Найдавнішою згадкою про початки діяльності катедрального хору в Перемишлі, є допис професора Кржіжа, вчителя перемиської гімназії, опублікований 1831 року у віденському журналі «*Neue theologische Zeitschrift*». Любитель і знавець церковного співу високо оцінив заслуги владика І. Снігурського, музичний професіоналізм А. Нанке й вокальну обдарованість членів перемиського хору.

Либонь, я зобов'язаний великодушно сприйняти безпретензійну скромність всечесного владика, греко-католицького єпископа, Івана Снігурського; втім, я переконаний у загальній

⁷¹ Алоїз Нанке, *Літургія*. Зібрав, вступ і до друку підготував Юрій Ясіновський. Передмова Мирослава Новаковича. Реконструкція партитур і редакція Петро Жеруха, Мирослава Новаковича, Ярослав Вуйцик, Володимир Пасічник. [=Пам'ятки сакральної музики Перемиської єпархії, том IV]. Перемишль 2021.

користі заснованої ним школи співу і настільки переповнений радістю за її розквіт, що без коливань опишу згадану інституцію на цих сторінках. Сповнений шляхетного бажання організувати в перемиській катедрі солідний спів, відповідний меті богослужбових урочистостей, всечасний архипастир найняв учителя співу з ґрунтовною віденською освітою, пана Нанке, доручивши йому виховувати здібних хористів. Зусилля вчителя увінчалися успіхом настільки, що незабаром усюди поширилося переконання, що освіта хористів відповідає найвищому академічному ступеню. Нemoжливiсть розшукати відповідний бас серед юних голосів спонукала до запрошення обдарованого співака з Брна та його постійного ангажування⁷². Так було зібрано чотириголосний хор; тепер його цілковито укомплектовано⁷³.

У 30-х роках з'являється низка публікацій, в яких певну увагу приділено біографії та творчій спадщині Алоїза Нанке. Найважливіші з них це: книга Бориса Кудрика *Огляд історії української церковної музики*, надрукована у Львові 1937 р. у серії видань Греко-католицької Богословської Академії⁷⁴, що по суті є розширеною версією докторської дисертації, захищеної Б. Кудриком 1932 року в Львівському університеті⁷⁵; ряд ста-

⁷² Йдеться про Вікентія Серсавія, чеською Зрзави (1802-1853), співака і композитора, зв'язаного з Перемишлем. Його твори були в репертуарі перемиського церковного хору.

⁷³ Prof. Kr z i z, *Der Kirchengesang im griechisch-katholischen Dome zu Przemyśl in Galizien*. „Neue theologische Zeitschrift“, herausg. von Joseph Pletz. II Ban. № VI. Wien 1831. С. 163. Факсиміле і український переклад статті див.: *Який хосєн з критики? Полеміка галичан на сторінках німецької преси 1843-1846 рр.* Зібрав і до друку підготував Володимир П и л и п о в и ч. Передмову написав Міхаель М о з е р. З німецької переклав Олег К о н к е в и ч. З латинської переклав Ростислав П а р а н ь к о. [=Видавнича серія: «На Владичому»]. Перемишль: «DOMI», 2018. С. 261-271.

⁷⁴ Книга перевидана Юрієм Ясіновським у Львові 1995 р.

⁷⁵ Книжкове видання: Borys K u d r y k, *Dzieje ukraińskiej muzyki w Galicji w latach 1829-1873*. Do druku przygotowali wstępem i przypisami opatrzyli Jurij J a s i n o w s k i i Włodzimierz P i l i p o w i c z. Przemyśl 2001.

тей Зіновія Лиська про українську музику в Галичині середини ХІХ ст., опублікованих в українській пресі й уже в наш час зібраних у книжкове видання Володимиром Сивохіпом⁷⁶; стаття єпископа Григорія Лакоти *Перший директор престольного хору в Перемишлі*, надрукована в місячнику «Перемиські Єпархіяльні Відомості», в якій опубліковано кілька німецькомовних документів про працю А. Нанке як диригента катедрального хору і його перипетії в реляціях з о. Йосифом Левицьким⁷⁷.

У 2009 році я підготував і видав друком збірник з літературними творами перемишлян, присвяченими особі владики Івана Снігурського⁷⁸. У розділі *Снігурський honorifikus* зібрано п'ять панегіриків, серед яких є також *Оказаніє Высокаго почтенія* о. Йосифа Левицького. Коментуючи цей текст я констатував:

Бути може, що так як і написано, ця хорова композиція виконувалася у Валяві 8 травня 1829 р. хористами співочої капели владики, яку провадив Алоїзій Нанке. Музика, на жаль, не збереглася⁷⁹.

2016 рік приносить статтю львівської музикознавиці Мирослави Новакович, *Чеські музиканти біля витоків перемишльської композиторської школи*, повністю присвячену творчості Алоїза Нанке⁸⁰. У цій праці дослідниця називає ру-

⁷⁶ Див. Зиновій Лисько, *Піонери музичного мистецтва в Галичині*. Львів – Нью-Йорк 1994.

⁷⁷ Стаття передрукована у збірнику: Блаженний Григорій Лакота перемиський єпископ-помічник, *Зібрані історичні праці*. Вступ Марко Мельник. Зібрав й до друку підготував Володимир Пилипович. Перемишль 2003. С. 193-200.

⁷⁸ *Меторія перемишлян. Єпископ Іван Снігурський в літературі перемиського бідермаєру*. Вступ та упорядкування Володимир Пилипович. Перемишль 2009.

⁷⁹ Там само. С. 17.

⁸⁰ Мирослава Новакович, *Чеські музиканти біля витоків перемишльської композиторської школи*. Українська музика: науковий часопис. Львів 2016, ч. 2 (20). С. 5-22.

кописи з композиціями А. Нанке, які зберігаються в наукових фондах Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника (відділ рукописів, фонд 167 (архів Львівської консерваторії), справа 90, папка 34). Серед духовних творів знаходиться там теж пісня *K tebi iz hrada pritekaem*⁸¹, що є інципітом панегірика о. Левицького *Оказаніє Высокаго почтенія* (Къ тебѣ изъ Града притекаемъ). А. Новакович вважає, що цей твір *переписаний, ймовірно, рукою самого автора* [А. Нанке – В. П.] *латинською абеткою в німецькій орфографії*⁸² – це напевно так, але варто тут звернути увагу на спогад о. Йосифа Левицького із його *Історії введенія музикального пінія в Перемишлі*:

Изъяснилъ му [Й. Левицький А. Нанке – В. П.] тексты русско-го пѣнія и переписалъ [...] для неумѣющихъ читати по руски, латинскими буквами а нѣмецкою орфографією цѣлу Службу Божу, и ще декотры пѣсни літургическіи⁸³.

Отже, усі тексти німецькою орфографією підготував Левицький, тоді як Нанке тільки вставив їх у свої твори.

Аналізуючи твір Нанке, львівська дослідниця називає збережені в архівах бібліотеки голосові партії для сопрано, двох тенорів і для баса, і далі, цитуючи мою наведену вище констатацію про загублену композицію, пише: *можна з великою певністю вважати, що K' tebi iz hrada і є тим вираченням, як досі вважалося, твором, інформацію про який подав Пилипович*⁸⁴. Публікує також повний словесний текст пісні латинською абеткою, записаний під нотами композиції.

⁸¹ Там само. С. 9.

⁸² Там само.

⁸³ Јосифъ Лѣвицкій, *Исторія введенія музикального пѣннѣя въ Перемиш-ли*. «Перемишлянинъ на рѣкъ 1853». Перемишль 1852. С. 85. Передрук: Юрій Ясіновський, *Церковний спів Галичини австрійської доби у критиці, персоналіях і нотних джерелах*. Ред. Марія Качмар. [=Василіяньські історичні дослідження, т. V]. Варшава: Видавництво «Василіада», 2000. С. 77-78.

⁸⁴ Мирослава Новакович, *Чеські музиканти*. С. 10.

Звершенням наукових досліджень Мирослави Новакович над творчістю композиторів «перемиської школи» (в другій декаді ХХІ ст. вийшов ряд її публікацій) стали монографія *Галицька музика габсбурзької доби: у пошуках української ідентичності* (Львів: Видавець Т. Тетюк, 2019) та докторська дисертація *Галицька музика габсбурзької доби (1772-1918) в контексті явища національної ідентичності*, захищена в Одеській музичній академії у 2020 р.⁸⁵ У цих публікаціях подаються нотні приклади вибраних фрагментів пісні *K tebi iz hrada*, аналізуються стилістичні особливості композиції, її бідермаєрівський характер, виразний вплив творчості Дмитра Бортнянського, з якою А. Нанке ознайомився в Перемишлі⁸⁶.

Завдяки заходам проф. Юрія Ясіновського, отримав я електронні копії 14 аркушів усіх збережених у Львові поголосників пісні *K tebi iz hrada*: арк. 11-12 – партія сопрано, арк. 18-21 – партія тенорів, арк. 22-23 зв. – партія баса (див. факсимільне відтворення). В рукописі знаходимо записані прізвища виконавців цієї пісні – Abrahamek i Sinkewicz, на аркуші 11 зв. партії сопрано, Giniłowicz та Czizewicz, на аркуші 18 зв. партії тенорів. Декого з них о. Йосиф Левицький називає серед учнів музичної школи при катедрі в Перемишлі.

Першіи студенти тои Перемыскои школы были юноши находящіися въ палатѣ епископскѣй, яко то: Михайль и Владиславъ Вѣрбѣцкіи, Алексій Осика, Матѣей Пинковскій, **Юаннь Абрамикъ**, **Георгій Чижевичъ**, Юаннь Кордасевичъ⁸⁷.

Михайло Вербицький, згадуючи своє навчання в Перемишлі, також називає декого із солістів катедрального хору:

⁸⁵ Див: http://odma.edu.ua/upload/files/Disertatsiya_Novakovich_M_1.O..pdf

⁸⁶ Там само. С. 144-149.

⁸⁷ Јосифъ Лѣвицкій, *Исторія введенія музыкальнаго пѣнтя въ Перемишли. «Перемишлянинъ на рѣкъ 1853»*. Перемишль 1852. С. 84. Передрук: Юрій Ясіновський, *Церковний спів Галичини австрійської доби у критиці, персоналіях і нотних джерелах*. Ред. Марія Качмар. [=Василіанські історичні дослідження, т. V]. Варшава: Видавництво «Василіада», 2000. С. 77.

[...] держал дирекцію хору глибоко учений музик Алойсій Нанке, котрий скоро зрозумів духа піній руских, написаних Д. Бортнянским і свої творенія музикальні в тім духу писав і учив. Ученики-півці одарені били от природи рідко существуючими краснорозвучними голосами, между которими особливо сопрано-півец **Іоанн Хризостом Сінкевич**, альто-півец Матей Пінковскій і теноре-півці **Григорій Чижевич** і Спиридїон Алексевич так красними і чистими голосами одарені били ⁸⁸.

Спогади про катедральний хор у Перемишлі і свою участь у ньому залишив теж Іван Хризостом Сінкевич:

[...] Левицкій занявся з усердієм організацією хора і подобрав прехорошії голоси: мене для сопрана, Матея Пінковского для альта, питомца перемишльської семінарії **Чижевича** для тенора. [...] Самим щастливим для розвитку нашого юного хора був 1831 год. Но єму не суджено було довго существовати. **Григорій Чижевич** умер на холеру. На єго місто вступили в хор Спиридїон Алексевич і Антоній Гелитович⁸⁹.

Таким чином, можна бути майже впевненим, що ці співаки – Іван Абрамик, Григорій Чижевич, Іван Хризостом Сінкевич та Григорій Гинилевич, були у складі хору, котрий 8 травня 1829 року перед владикою Снігурським виконав у Валяві пісню *К тобі із града притекаєм*. Їх короткі біографи подає проф. Ю. Ясіновський у цитованій праці.

⁸⁸ Михайло Вербицький, *О пінію музикальном* // Юрій Ясіновський, *Церковний спів Галичини австрійської доби у критиці, персоналіях і нотних джерелах*. С. 113-114.

⁸⁹ Іван Хризостом Сінкевич, *Начало нотного пінія в Галицкой Руси (Воспоминання старого священника)*. «Бесіда» 1888, ч. 1-6, передруковано у збірнику *Дух і ревність. Владика Снігурський та інші перемишляни*. Упорядник Володимир Пилипович. [=Перемиська бібліотека, т. II]. Перемишль – Львів 2002. С. 225-226.

З проханням дати оцінку збереженим сторінкам з нотами хорової композиції *K tebi iz hrada* й про можливу реконструкцію твору звернувся я до львівської музикознавиці проф. Ольги Шуміліни. Невдовзі отримав від неї набрані ноти зредагованої, на основі збереженого рукопису, партитури й зауваги щодо самої композиції:

Я передивилася Нанке і мушу сказати, що нотний текст потребує суттєвого доопрацювання. Треба відновлювати не лише партію альту, але майже всю партію сопрано та великі музичні побудови, в тому числі соло, в партіях тенора і баса. Ймовірно, слід сумістити деякі такти у наявному нотному тексті. Крім того, мушу зауважити, що цей хор мав оркестровий супровід, який теж бажано відновити⁹⁰.

Значний і вагомий інтелектуальний доробок о. Йосифа Левицького – мовознавчий, літературний і публіцистичний, – з початку 2000-х досліджує віденський україніст Міхаель Мозер. Досить назвати цих кілька праць: *Panegyrika für griechisch-katholische Bischöfe und die galizisch-ukrainische Erneuerung – Josyf Levyc’kyjs „Стихъ во честь Јего Преосвященству Куръ Иоанну Снѣгурскому” von 1837*⁹¹; *Deutsche Klassik auf Galizisch-Ruthenisch – Schillers „Bürgschaft,” in Josyf Levyc’kyjs Übersetzung aus dem Jahr 1841*⁹²; *Йосиф Левицький як борець за культуру «руської» (української) мови*⁹³.

⁹⁰ Лист Ольги Шуміліни до мене від 15 серпня 2021 р.

⁹¹ Оп. у збірнику: *Iter philologicum*. Festschrift für Helmut Keipert zum 65. Geburtstag, München 2006 (Die Welt der Slaven. Sammelbände – Сборники 28). S. 125-137.

⁹² Оп. у збірнику: *Schnittpunkt Slavistik. Ost und West im wissenschaftlichen Dialog*. Festgabe für Helmut Keipert zum 70. Geburtstag. Tl. 2: Einflussforschung. Hrsg.: Irina Podtgera. Bonn: Bonn University Press 2012, S. 41-70.

⁹³ Оп. у збірнику: *Confraternitas*. Ювілейний збірник на пошану Ярослава Ісаєвича. Відп. ред. Микола Крикун, заступник відп. ред. Остап Середя. Львів 2006-2007 [= Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Вип. 15]. С. 447-460.

У дослідженнях проф. Мозера наявний свіжий погляд на роль і значення о. Йосифа Левицького в становленні мовного і, загалом, культурного статусу русинів-українців в Галичині першої половини ХІХ століття. Спираючись на уважно прочитані і проаналізовані тексти того часу, автор піддає ревізії застані ще від ХІХ століття й досі актуальні погляди щодо його мовної і культурної орієнтації:

Йосиф Левицький відомий сучасній україністиці передусім як типовий представник так званого „язичія”, – так про нього пишуть в українських енциклопедіях. Проте, якщо уважно проаналізувати його твори, стане цілком очевидним, що це не цілком справедливо. Свої переклади із творів Гете і Шіллера, що виходили друком, починаючи з „Ерлькеніга” 1838 року в Перемишлі, він, без сумніву, написав на основі народної мови. Але не менш цікаво, що навіть мова і стиль його ранніх панегіриків суттєво відрізнялися від мови і стилю традиційних представників цього жанру⁹⁴.

Втім, поки о. Левицький як письменник, пройде певен шлях мовно-культурної самоідентифікації, а станеться це приблизно в середині 30-х років, його початкові літературні твори – панегірик *Оказаніє Высокаго почтенія* був другим твором, виданим друком, – написані добре йому званою і вивченою в семінарії церковнослов'янською мовою. Професор Мозер зауважив:

До російської мови й культури в провінційному Перемишлі в першій половині ХІХ ст. ставилися ще прохолодніше, ніж у Львові. Щоправда, Йосиф Левицький цитував витяги з од Державина й Богдановича, що мали служити епіграфами для його панегіриків греко-католицьким достойникам, і робив він

⁹⁴ Міхаель Мозер, *Українські діалектні матеріали в галицьких джерелах першої половини ХІХ століття*. Діалектологічні студії 6. Лінгвістичний атлас – від створення до інтерпретації. Львів: НАНУ. Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича, Львів 2006. С. 74.

це в той самий час, коли – починаючи щонайменше з 1837 р. – писав народно-розмовною мовою свої власні твори⁹⁵.

Ото ж, цю слов'яно-руську мову, якою написаний панегірик єпископу Снігурському, ніяк не можна ототожнювати із тодішньою російською. Безперечно, що отець Левицький був великим шанувальником церковнослов'янської мови. У 1830 р. анонімно публікує у Львові *Приручний словарь славено-польскій или собраніе неудобъ разумѣтельныхъ вбрътающихся, въ книгахъ церковныхъ на языкъ польскій толкованыхъ*. Метою видання цього тлумачного словника було піднести серед священства і вірян рівень знань літургійної мови, якою тоді користувалася греко-католицька Церква в Галичині. У 1832-1834 та 1849-1854 роках, Левицький навчав цієї мови алумнів перемиської духовної семінарії, а свою стурбованість станом її навчання і рівнем знань, висловлював у публічних виступах⁹⁶. Залишаючись у річищі класицистичної поетики, початкуючий поет-священник вважав, що панегіричний твір, піднесений ієрархові, повинен бути написаний саме церковнослов'янською мовою як найбільш достойною.

⁹⁵ Міхаель Мозер, *Слов'янська ідея в середовищі галицьких русинів (українців) перемиської єпархії (1830-1848/49 rr.). Amoenitates vel lepores philologicae* (Festschrift for Waclaw Twardzik), red.: R. Łaskowski – R. Mazurkiewicz. Kraków: Instytut Języka Polskiego PAN – Wydawnictwo „Lexis” 2007, s. 418. Див. також: Michael Moser, *Przemysł as a center of Ukrainian language-building (1815-1918)*. Slavica Wratislaviensia 172 (2020), s. 53-66.

⁹⁶ Див. мої статті: *Два «перемиські» рукописи о. Йосифа Левицького та Дві «перемиські» статті о. Йосифа Левицького*, надруковані у книзі *Надсянський «ліс речей». Статті і матеріали*. Перемишль: Видавництво «DOMI», 2020. С. 168-245.

О К А З А Н І Є

Бисокагѡ почтѣніѧ

Егѡ

Превослащенствѡ Господи́нѡ Гдѣнѡ

І ѿ ѧ н н ѡ

Е Н І Г У Р Е К О М ѡ

Епископѡ Перемискогѡ, Самборскогѡ,
Санѡцкогѡ, Докторѡ С. Богомо́віѧ, бывшемѡ
Деканѡ факультѣта богослѡвѣкагѡ при Висчѣ-
дици Бѣнѣкомѡ, егѡже членѡ, Дирѣкторѡ
Інститѡта филосо́фѣкагѡ Перемисѣкагѡ, ѡ прѣ-
ѡ прѡчѣ: милостивѣйшемѡ благодѣтелю.

къ дѣнь С. Іѡанна Богомо́ка.

Днѧ 8. Мѣсѧца Маѣѧ, Годѧ 1829, къ Вѧлѧвѣ.

чирѣзѡ

Іерѧ Іѡсѣфа Левѣцѣкаго.

Въ Лангородѣ Тѣпомѡ Інститѡта Стѧвропѣліѧниѧгѡ.

Внѣшній блѣскъ .. прѣходитъ такъ какъ дымъ,
Но красотѣ дѣши свой Образъ сохраняетъ,
Всегда влечётъ оумы, всегда сердца пленяетъ.

Богдановичъ.

П Ъ С Н Ь.

Къ ТЕБѢ изъ Града *) притикаемъ,
Владыко! славимый ѿтъ насъ;
ТЕБѢ почтѣти днѣиъ живемъ,
Во сѣи прѣятный, драгѣиъ часъ.

Хоръ.

Сѣ! радостный, веселый часъ,
Нашъ искренній и щирый гласъ.

Зракъ ТВОЙ всегда любокъ сѣлетъ,
Се скѣнство ТВОЕГѣО лица;
ТЕБѢ всѣкъ кѣудѣ величаѣтъ,
Какъ благодѣтелъ, Отца.

Хоръ.

Сѣ щедрый, добръ, велигѣиъ Отецъ!
Пажнѣтель нашихъ Ты сердѣцъ.

*) изъ Пермишля до Вѣлжы.

Оуслыши насъ ѿ Бѣже вѣѣта,
 Прошѣніе се исполни;
 Придаждь ІСѦННѢ многа лѣта,
 Здоровы, безпечальны дни.

Хоръ.

Щастливые владѣніи дни,
 ІСѦННѢ Бѣже низпоглан.

Пріймижъ любилиъ ѿрхирію!
 Желаніа твогѡ владѣніи;
 Подкигъ мой ласкою ТВОЮ,
 Сѣдокрытъ нынѣ изколи.

Хоръ.

Преданность, щирость, чистъ, ласковъ,
 Прійми ѿтъ вѣрныхъ ТИ раковъ.

Многа лѣта!

Мѣзикъ до сѣхъ пѣсней на Вспранъ соло и чѣтыри головы въ хоръ, сочинилъ
 ЯЛОНЪ НАНКЕ живыи въ Преминшѣ.

Biblioteka Narodowa
 Warszawa

30001022151917

Abrahamek

andte *a szcedrj do bta*

hy' sto Gli nite naszy' ty - ser

Der *Shinkewicz*

Adagio *u ty' szj' nas o Pose*

swita *Iro szj' ni' je se is pol*

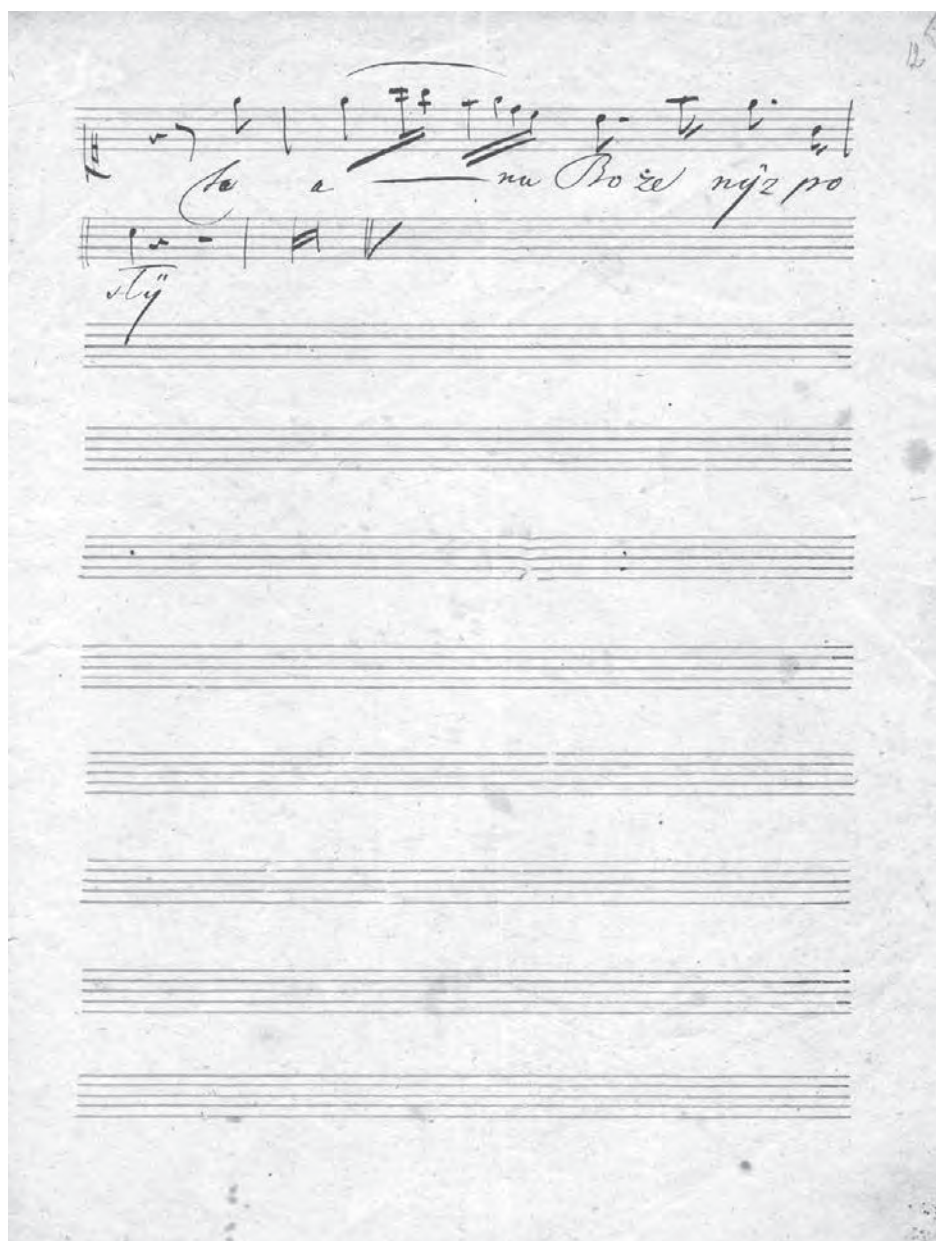
ny *Iri Iaz do a*

nu *mno ha ki*

ha *Do - ro wy*

bez pe calny - dny kczast

ly' wyc bta ki - je dny

Gulidowice.

Solo

ambr *o srocznyj*

Dobry blahij otiec Pli ni tel na szyc ty' on

Coro

o srocznyj Dobry blahij otiec Pli

'ni tel nanyt ty' arden *Chorus*

Adagio *M. slj' szyn nas* *Prze wita Pro*

ze ni je se zopet nuj *Prze Daj Dobru*

masz kalic

Do ro sz ber be czalnej

dny *szczt ly wije blaki jedny* *Do*

a nu Prze nje prosly

Basso

Maestoso *24* *Coro*

Se

bi iz hrada prite - hajem Wla -

Doj ko sla wymij ot nas Wla -

Doj ko sla wymij ot nas

12 *po o ra dostnyj*

čas o radostnyj we se ly

10 *zelo*

zas *Drak*

twoj wszeka tu bow si -

ja - jet se woj two

two je ho lý ra se svojí two
 two je ho lý ra Te -
 be wíra wíndu wely - ra
 jít káh bla - ho - Di - te la ot -
 ra - o sředný
 Dobr blahý otec Plí nitel
 našých ti ser - Dec

Gubaly
Adagio U - slý - sý
 má o Boze svi - ta Pro -

se - ni je se is pol ný
 Pri Dazd So annu mno ha -
 li - ta zdo - ro wý berpe ozalný
 Oný Szcza stly wý je bla -
 hi je Oný So annu
 bo - ze nýzpo - slý Szcza stly wý
 je bla hi je Oný So -
 a nu Bo ze nýzpo - slý
 Largo
 and fine

Andante

Priy mya lu -
 bym strehi je - re - ju -
 la - ni ja tvojej slu - hi se
 la ni ja tvojej slu - hi
 Pre dannost
 szczyrost czest lu - bow Priymij ot
 wirnykh ti ra bow

Soprano

Andante

Stebie horadaprite

Najim Mladý to starý můj ot nas Wla

Ój to starý můj ot nas *Solo* *nasz is kren*

mý nas is kren mý i starý mý kras nas is kren

mý i starý mý kras nas is kren mý i starý mý kras

o radostný radostný weselý čas nas

i kren mý i starý mý kras o radostný

weselý čas nas i kren mý i starý mý kras

Łask twoja wschodzą miłość sija -
 jęć się swojsztwo twoje lięca - Te
 bie wsiać wsionowelię i za - jęć nasz blago
 oi - te la - ota.
 o szczeręj Dobr blahij o -
 te o szczeręj Dobr blahij o -
 te Mi ni tel na szęch
 ty ser dec o szczeręj Dobr bla
 hij otec Mi niteł naszęch
 ty i ser dec

nix - for sty andantino
Largo
Andantino
 Przy mój ku bym str-
 chi je - re ju se la ni
 ja twojej słu chi se la ni
 ja twojej słu chi
 Pod wójch two - je - ju
 o do brót nýni iz wo -
 ty Pod wójch moj las -
 ko ju - two je -

Handwritten musical score on a page numbered 119. The score is written in a cursive style with lyrics in a Cyrillic script. The lyrics are:

ju-o so brýt ný Chor
ni iz wo ty Pre
Dannost izryrost c'est la -
bow Pry mý ot wirnych ti ra -
- bow

The score consists of five staves. The first staff contains the first line of music and lyrics. The second staff contains the second line. The third staff contains the third line. The fourth staff contains the fourth line. The fifth staff contains the fifth line. The score ends with a large, decorative flourish on the fifth staff.

Tenor

Machtes quasi andante

Atibi i brada prite kajem

Wla dy k stavy nuy at nas Wla dy k stavy nuy at

nas o radostny čas o

radostny veselý čas nan is kru nuy

radostny veselý čas na is kru

nuy i rozryj hles nas is kru nuy i

rozryj hles o radostny

veselý čas nan is kru nuy i rozryj hles o

radostny — veselý čas nan is kru nuy i

rozryj hles

13

Tenor

Allegro 24 *Chor*

bi iz hrada prite - kajem Wla

Oj ko slawý mýj ot nas Wla

Oj ko slawý mýj ot nas Solo

be počtyť ty dnes ze - la - jem wo

sej pri jatnýj drakýj čas Te be poč

ty ty dnes ze la - jem wo sej pri -

jat - nýj drakýj čas

Дві пісні о. Івана Лаврівського на слова перемиських поетів Константина Антонія з-над Солокії та о. Антонія Лужецького

Згадуючи своє навчання в перемиській німецькій гімназії Анатоль Вахнянин (1841-1908) розповідає про музичне життя тодішньої української громади:

Під проводом Ів. Лаврівського і Мих. Вербицького, двох сучасних руських композиторів, стала відтак побіч церковного співу звільна розвивати ся і сьвітська руська пісня. Молоді співочі сили збирали ся в хаті Ів. Лаврівського і тут при помочи старших виконували сьвіжо скомпоновані ними твори. Згадаю лише про *Річку*, *Осінь* та *Красну зорю*, що в тім часі повстали [у 1853 році – В. П.]⁹⁷.

Мене і брата [Клима – В. П.] кликав до себе Іван Лаврівський (духовник семінарія руського в Перемишлі), в котрого ми враз з Раставецьким⁹⁸ (тенором) і самим же композитором (басом) співали квартети: *Чом річенько домашня, Сумно марно по долині* (укладу Ів. Лаврівського). [...] У вільних днях, під вечір, сходили ся ми співати дуже часто на Підгір'ю в саді Менцінського (батька Мілька) – в сім місці, де тепер стоїть костел латинський яких-то сестер [кармеліток при вул.

⁹⁷ Анатоль Вахнянин, *Спомини з життя (Посмертне виданє)*. Зладив Кирило Студинський. Львів 1908. С. 2.

⁹⁸ Мова йде про Корнила або Йосифа Раставецьких, мабуть братів Теофіли, дружини Івана Лаврівського, позаштатних урядовців Перемиського циркулу. Брати Раставецькі брали участь у виставах перемиського аматорського театру 1848-1849 рр. Див.: Юстин Желехівський, *О. Тома Полянський, біографіческий очерк, составленный его школьным товарищем. // Готель «Під провидінням». Репертуар українського театру в Перемишлі 1848-1849 рр.* Вступ та упорядкування Володимир Пилипович. [= Перемиська бібліотека, том V]. Перемишль 2004. С. 500.

Татарській – В. П.] і тут вже співали до волі всяких пісень руських світських⁹⁹.

В результаті «Весни народів» 1848 року ліквідовано цензуру, що призвело до швидкого росту українського книгодрукування, також у Перемишлі, де на той час працювала українська друкарня Собору крилошан, заснована у 1827 році єп. Іваном Снігурським. Тут з 1851 року починає видаватися календар-альманах *Перемишлянин*, на сторінках якого друкуються літературні твори. Відтак, у 1852 р. виходить перший літературний альманах *Лѣрвакъ зъ надѣ Сяна, изданъ Семинаристами Перемыскими въ пользу Дому народного*, а в ньому вірші кількох алюмнів перемиської духовної семінарії. У розділі *Стихотворенія Константина Антонія зъ надѣ Солокіи* надруковано добірку віршів невідомого з прізвища автора. Зиновій Лисько вважав, що був ним Костянтин Лисяк¹⁰⁰. На сторінках 3 і 4 надруковано вірш *Думка* (див. факсимільне відтворення), музику до якого – солоспів в супроводі фортепіано – скомпонував о. Іван Лаврівський. Надруковано його у тому ж альманасі як додаток, на кінці збірки – *Думка. Музыка І. Л.....ского* (див. факсимільне відтворення). Твір цей є чи не першою того роду композицією в історії галицької світської музики. Варто зауважити, що Іван Лаврівський написав музику і до інших віршів, що були надруковані в *Лірваку*. За рукописним каталогом творів Лаврівського, складеним Зиновієм Лиськом, це такі композиції:

Глянь но, глянь, ор. 10 (сл. Константин Антоній з-над Солокії), чоловічий хор а капеля. Скомпонов. 1855-63 р. Рукопис у „Народ. Домі” у Львові, під ч. 195.

До Соловія, ор. 32 (сл. Павла Леонтовича „Заспівай ми, соловію”), чоловічий хор а капеля. Друковано у „Кобзарі” Львів 1885, ст. 77.

⁹⁹ Анатоль Вахнянин, *Спомини з життя (Посмертне виданє)*. С. 26-27.

¹⁰⁰ З. Лисько, *Піонери музичного мистецтва в Галичині*. Львів – Нью-Йорк 1994. С. 123.

Думка, ор. 8 (сл. Павла Леонтовича „Ген, ген далеко”) чоловічий хор а капеля. Скомпоновано 1851-54 р. Копія у родині Матюків у Гуті біля Рави Руської і в проф. Євг. Форостини в Стрию.

Ось текст вірша *Думка* в оригінальному записі:

Думка

Любо спливає – сномъ золотенькимъ
Жизни солодая хвиля,
Чи то въ содругѣвъ крузѣ радненькомъ
Легко крыльцемъ май мотыля
Гадочка кожда зъ серця взлѣтає,
Чи на єдинѣ – все мило –
Днина до днини тужность всмѣхає,
И въ пѣсню небо-сь впѣлило!
Ахъ! якже сумно свѣтъ весь пустѣе
Въ доли гѣрчавѣй – пѣвстономъ
Зъ щастя грѣхѣту скучно скулѣе
Дума глухенькимъ розкономъ,
Скапує вѣкомъ жизнь за слѣзою,
Грѣбъ но въ розпуцѣ цѣлує,
Думо печали, все я съ тобою!
И рѣдъ мѣй въ тобѣ ся люблює!!

Переданий сучасним правописом цей текст має таке прочитання:

Любо спливає – сном золотеньким
Жизни солодая хвиля,
Чи то в содругів крузі радненькім
Легко крильцемъ май мотиля
Гадочка кожда з серця взлітає,
Чи на єдині – все мило –
Днина до днини тужность всміхає,
І в пісню небо-сь впілило!

Ах! якже сумно світ весь пустіє
В долі гірчавій – півстоном
З щастя грехіту скучно скуліє
Дума глухеньким розконом,
Скапує вікомъ жизнь за слізою,
Гріб но в розпуці цілує,
Думо печали, все я з тобою!
І рід мій в тобі ся люблює!!

Деякі слова, вжиті у цьому вірші, були мені незрозумілі й тим самим затемнювали його сенс. Пояснення їх значення знайшов у двотомному *Малорусько-німецькому словарі*, складеному вчителями станіславівської гімназії Євгеном Желехівським і Софроном Недільським, й опублікованому у Львові 1886 року. І так у першій строфі мова йде про те, що життя молодій людині спливає в гурті друзів *Легко крыльцемъ май мотыля*. Як розуміти слово *май*?, адже не про травень тут мова. Укладач словника пояснює його так: *Май – майже*¹⁰¹. Отже рядок цей треба розуміти так: *легко неначе крыльцем метелика*. Ув останньому рядку другої строфи поет пише – *И въ пѣсню небо-сь впѣлило!* Є. Желехівський для пояснення слова *Впеліти* відсилає читача до *Впяліти*, з позначкою, що воно виступає в *Лірваку*¹⁰², а його значення пояснює кількома німецькими лексемами, з яких найбільш відповідною, гадаю, була б *einflechten*¹⁰³ – *переплітати*, тобто *І в нісню небо вплелось!* Найбільш складна для зрозуміння є третя строфа, тут маємо аж чотири незрозумілі слова: *сумно свѣтъ весь пустѣе / Въ доли гѣрчавѣй – пѣвстономъ / Зъ щастя грехѣту скучно скулѣе / Дума глухенькимъ розкономъ*. Перше з них – *Стон*, знаходимо у другому томі словника, якого співавтором був Софрон Недільський. Станіславівські мовники пояснюють його значення німецькими *Aechzen* (стогін), *Gestöhn* (стогнати), фік-

¹⁰¹ *Малоруско-німецкий словарь*. Уложилв Евгений Желеховский. Том I (А-О). Львів 1886. С. 423.

¹⁰² Там само. С. 124.

¹⁰³ Там само. С. 125.

сують теж лексему *Стóняво*, яка виступає в *Лірваку*¹⁰⁴. Друге – *Грѣхит*, *-хоту*, пояснено німецьким *Schutt*¹⁰⁵ (щебінь, каміння), з позначкою, що воно виступає в Маркіяна Шашкевича. Третє слово – *Скулі́ти*, пояснено німецьким *winseln* (скигли-ти), і відіслано до *Скавулі́ти*¹⁰⁶. Слово *Рóзкон*, пояснено трьома німецькими лексемами, з яких одна своїм значенням здається бути найближча думці поета – *der letzte Hauch*¹⁰⁷ (останній дих), і тут укладачі словника відсилають до *Лірвака*. Отже, значення фрагменту третьої строфи можна так зрозуміти: *сумно весь світ пустіє / В доли гіркій – тихим стогоном / З щастя руїн тужно скиглить / Дума глухеньким останнім подихом*.

Ці проблеми з правильним розумінням мови поезії Константина Антонія з-над Солокії, були теж зауважені критиками і дослідниками творчості анонімного автора. Зразу після виходу альманаху, у двох числах львівської «Зорі Галицької» (ч. 67, с. 675-677, ч. 68, с. 688-691) з'являється прискіплива рецензія, автором якої був відомий граматик і стихотворець о. Йосиф Левицький (1801-1860), літературний критик і поборник собою встановлених літературних і мовних принципів. У тексті затитулованому *Дещо о словесности галицко-руській*, написаному в Перемишлі 25 серпня 1852 року, автор впевнено аргументує його потребу, бо ж *Появляющийся сочинения на поли словесности галицко-русской требуют доконче точного рассмотрения. Чтобы ревнителі слова руского і молодая Русь могли переконатись о поступі і направленію тої ж*¹⁰⁸. У цікавому для нас фрагменті, що стосується мови і стилю віршів Константина Антонія з-над Солокії, о. Левицький зауважує: *В тих произведеніях мутной мечтательности нѣтъ логического развитія та стовпової міри; встрічаються прогрішности против*

¹⁰⁴ *Малоруско-німецький словар*. Уложили Євгеній Желеховскій і Софрон Недільскій. Том II (П-Я). Львів 1886. С. 923.

¹⁰⁵ *Малоруско-німецький словар*. Том I (А-О). С. 158.

¹⁰⁶ *Малоруско-німецький словар*. Том II (П-Я). С. 880.

¹⁰⁷ Там само. С. 821.

¹⁰⁸ Цит. за виданням: *Дух і ревність. Владика Снігурський та інші перемишляни*. Упорядник Володимир Пилипович. [= Перемиська бібліотека, т. II]. Перемишль – Львів 2002. С. 357.

етимології, а розміщення слів зовсім не руске, тому конечніс-
тю сталась неясність слога, а то тим більше, що проіздеденіє
декотрех слів не має руского кореня. [...] кождий стихотворец
повинен руководствоватись во своєй вязаній бесіді генієм язи-
ка, і для рифми не жертвувати, ані ясностю слога, ані фор-
мою обикновенною. [...] Кто так пише, не образує язык, лиш
казит го і вараврским робит¹⁰⁹.

Схожу до Левицького оцінку віршам Константина Антонія з-над Солокії дав чільний перемиський інтелектуал міжво-
єнного двадцятиліття д-р Євген Грицак (1890-1944), мовозна-
вець і дослідник перемиської старовини. У розвідці *Перший
альманах перемиських богословів*, надрукованій в *Ювілейно-
му альманасі українських католицьких богословів Перемись-
кої єпархії* (Перемишль 1937), Грицак зауважує: *У Конст. Ант.
з над Солокії форма жахлива, ритм кульгавий, рим недотри-
маний, а жертвою для виправлення ритму і риму падає пра-
вильність форм і чистота мови. Вірш важкий, хропавий*¹¹⁰.
Втім, продовжує Євген Грицак, пісня *Думка І. Лаврівського* до
вірша Константина Антонія з-над Солокії – *По думці знавців
музики й співу композиція симпатична, ніжна й мелодійна*¹¹¹.

Розглядаючи перші рецензії на *Лірвка з-над Сяна*, що друку-
валися у тогочасній українській пресі, Грицак відзначає, що *Най-
швидше відізвався Йосип Левицький, бо його, як перемишлянина,
цікавив перемиський альманах, а крім цього твори, поміщені
в «Лірваку», заторкували його погляди на українську літератур-
ну мову, а головнo правопис. [...] Можна було сподіватися, що Й.
Левицький поставиться неприхильно до літературно-наукових
починів авторів «Лірвака», і так справді сталося*¹¹².

На рецензію о. Левицького відповів Теодор (Богдан) Леон-
тович (1812-1886), уродженець надсянського Щуткова, актив-

¹⁰⁹ Там само. С. 359.

¹¹⁰ Цит. за виданням: Євген Г р и ц а к, *Вибрані українознавчі праці*. Вступ та упорядкування Михайло Лесів. Зібрав й до друку підготував Володимир Пилипович. [= Перемиська бібліотека, т. III]. Перемишль 2002. С. 288.

¹¹¹ Там само. С. 304.

¹¹² Там само. С. 301.

ний політичний діяч, літератор і композитор, що у *Лірваку* помістив мовознавчу розвідку *Колька слѡвъ о формахъ нашо-го языка и о писовнѣ* (с. 33-48). Його відповідь Левицькому *До честної редакції «Зорі Галицької»!*, надрукована у трьох числах газети за 1852 р. (ч. 74, с. 735-736, ч. 75, с. 743-745, ч. 76, с. 751-752), і передрукована мною у збірнику *Дух і ревність. Владика Снігурський та інші перемишляни*. Її зміст, здебільше, стосується мовних питань. Оправдовуючи літературну творчість початківця Константина Антонія з-над Солокії, Леонтович зауважує, що *нива словесности нашої не єсть еще так плодоносна, аби-сьмо так непоощадно відганяли від неї кожного нового прибивающо-го сотрудника, же зваживши на короткість часу, в которім г[осподин] К[онстантин] А[нтоній] бив в стані, тільки красних мислей і ніжних чувств в істинно солодко текущій мові сотворити, не послідного таланту поетического запретити му не можна і же обовязком єсть кожного чувствующо-го і мислящого чоловіка, подати молодому талантові руку і улегшити му вступ до нового заводу прихильним і заохочующим словом*¹¹³. Здається, що попри старання Леонтовича захистити молодого автора, безпощадна критика Левицького таки відштовхнула Константина від дальших поетичних спроб. До слова, про авторитет Теодора Леонтовича серед перемишлян свідчить і той факт, що Іван Лаврівський першу свою надруковану нотну збірку *З пѣсни народніи* (Львів 1855), присвятив саме йому.

Уже в наші дні, перемиський альманах привернув увагу відомого львівського літературознавця проф. Миколи Ільницького, який присвятив йому окрему оглядову статтю, надруковану в другому томі збірника *Перемишль і Перемиська земля протягом віків* (Перемишль – Львів 2001). Дослідник зауважує, що *Коли знайомишся з альманахом «Лірвак з-над Сяна», що його в 1852 році видали перемиські семінаристи, задумуєшся, чому він майже не фігурує в дослідженнях з історії української літератури серед явищ, які продовжили*

¹¹³ Цит. за виданням: *Дух і ревність. Владика Снігурський та інші перемишляни*. Упорядник Володимир Пилипович. [= Перемиська бібліотека, т. II]. Перемишль – Львів 2002. С. 366.

ідеї «Руської Трійці», започатковані «Русалкою Дністровою», у кращому випадку згадується як літературний факт. [...] Безперечно альманах перемиських семінаристів не має того значення, що «Русалка Дністрова», – не зрівняється з нею ні літературно-мистецьким рівнем творів, ні впливом на подальший розвиток літератури. Але він цікавий, передусім, як факт резонансу основних ідей «Русалки Дністрової», перегукуючись з нею навіть самою назвою: те, що народилося над Дністром, доходило до Сяну¹¹⁴.

Аналізуючи поміщені у Лірваку вірші, М. Ільницький зауважує, що поезія альманаху має загалом романтичний характер і вписується в контекст українського романтизму першої половини XIX ст.: тут бачимо ті ж жанри, ті ж настрої, ті ж романтичні аксесуари, які загалом притаманні цьому напрямові¹¹⁵. А далі, розглядаючи творчість невідомого нам з прізвища автора, пише: Зразком поетичних творів збірника можуть служити вірші Константина Антонія. [...] Щоправда, вірші [...] не найкращі в збірці, але вони доволі показові щодо загального характеру цієї поезії, позначеної неприродною екзальтацією в переданні почуттів. Певна річ, не досягають рівня ні харківської школи, ні «Руської Трійці» не тільки поетичні твори Константина Антонія, а й інших авторів «Лірвака з-над Сяна», але в них все-ж більше безпосередності й щирості. Особливо це стосується віршів Богдана [має бути Павла – В. П.] Леонтовича¹¹⁶. Завершуючи статтю, львівський дослідник зауважує: Коли ми сьогодні звертаємо увагу на цей факт нашого літературного і загалом культурного життя XIX століття, то не для того, щоб його переоцінювати, а щоб показати тернистий шлях нашого національного самоусвідомлення¹¹⁷.

¹¹⁴ Микола Ільницький, *Альманах «Лірвак з-над Сяна» – відлуння «Русалки Дністрової» // Перемишль і Перемиська земля протягом віків. 2. Видатні діячі Перемищини. Збірник наукових праць та матеріалів Міжнародної конференції, Перемишль, 14-15 листопада 1998 р. Під редакцією Степана Заброварного. Перемишль – Львів 2001. С. 26.*

¹¹⁵ Там само. С. 29.

¹¹⁶ Там само. С. 29-30.

¹¹⁷ Там само. С. 31.

Мовну сторону перемиських альманахів *Лірвак з-над Сяна* та *Перемисьлянин*, і наявні в них неологізми, діалектизми і російнізми досліджує Мар'яна Барчук, мовознавиця з Івано-Франківська.

Другим перемиським поетом того часу, чия творчість привернула увагу композитора о. Івана Лаврівського, був о. Антоній Лужецький. Народився він 1 лютого 1807 р. в селі Стара Лінина, тепер Велика Лінина, старосамбірського району, в сім'ї священника Євстахія. По закінченні перемиської духовної семінарії, у 1835 р. отримав парафію в Медиці, в роках 1836-1839 служив у Кобильниці Руській, а від 1839 до 1871 р. у Скопові, де написав більшість своїх поезій. У 1869 р. померла його дружина. З 1871 р. служив у парафії Літиня, дрогибицького району, там і помер 4 червня 1891 р.¹¹⁸

Лужецький, ще як питомець перемиської семінарії, зблизився з польськими конспіраторами і став членом підпільної організації «Товариство вчених», відомого також як «Сенат»¹¹⁹. По висвяченні відійшов від політичної діяльності.

Друкватися почав з 1841 р., коли то у львівський газеті „*Rozmaitości*” з'явився його перший, написаний латинкою український вірш *До Луна (Do Łyna)*. 1843 р. підготував до друку збірку *Проба стихотворчого заводу въ малорускомъ язицѣ*, яка не була допущена до друку цензором Венедиктом Левицьким¹²⁰. У виданому у Відні 1846 р. альманасі *Вѣнокъ русинамъ на обжинки* надрукував два вірші з цієї збірки – *Плач вдови*

¹¹⁸ D. Blazejowskyj, *Historical Šematism of the Eparchy of Peremyśl including the Apostolic Administration of Lemkivščyna (1828-1939)*. Львів, 1995. С. 755.

¹¹⁹ J. Kozik, *Ukraiński ruch narodowy w Galicji w latach 1830-1848*. Kraków 1973. С. 59. Про політичну діяльність А. Лужецького доносив у своїй реляції шеф львівської поліції Захер, див: *Українсько-руський архив*. Т. III. *Матеріяли й замітки до історії відродження Галицької Руси в 1830 та 1840 рр.* Зібрав і пояснив Михайло Тершаковець. У Львові, 1907. С. 16-25.

¹²⁰ Опис і характеристику збірки подав М. Тершаковець, *Галицько-руське літературне відродженє*. У Львові, 1908. С. 158-163. Див. також: *Кореспонденція Якова Головацького в літах 1835-49*. Видав др. Кирило Студинський. У Львові, 1909. С. LXXVII-LXXIX.

ці та *Голос вдовиці до згаслого друга*¹²¹, що згодом увійшли до єдиної, надрукованої аж у 1853 р. в Перемишлі, збірки *Плач вдовиці*. Ось оригінальна версія вірша, надрукована в альманасі *Вінок русинам*. Цікава вона тим, що вдечому різниться від пізнішої перемиської публікації, але теж і зауваженням видавця Івана Головацького про виникнення вірша і його мову.

Плачъ Вдовицѣ*

I.

Що моци, що сили,
Дзвонийки завыли –
Смутную вѣсть дають.
Панъ-Отця ховають!
Въ тяжкѣй недузѣ,
Въ хорыхъ услужѣ
Закѣнчилъ днѣ свои...

Сумная пам'рока свѣтлицю покрыла,
Где въ вѣчный спочинокъ зложеніи моци;
Свѣтлиця смутна, якъ гробова могила;
Сумъ поберає, якъ въ гробовѣй ночі.
Лямпа що тѣлько свѣтитъ не ясне,
То бухне... то гасне...

Вдова Ирина въ несчастнѣй годинѣ
Бѣлѣйша ѡдъ хусты въ ногахъ стояла,
Якъ мати Рахиль въ Рама пустыни
Тяжейко плакала:

¹²¹ *Вѣнокъ русинамъ на обжинки* уплѣлъ Иванъ Б. Ѳ. Головацкій. Часть вторая. У Вѣдни. Черенками О. О. Мехитаристѡвъ 1847. Твори Антонія Лужецького: *Пѣсня на Честъ Сго Величества Милостивѣйшого Государя Фердинанда Первого Кесаря Австріи, Короля Галиччины и пр. пр. (Segen Oesterreich's Hohen Sohne)*, с. 34-35, внизу с. 35 дописка: *Скопѡвъ 10. Мая 1840. Ант. Лужецкій*. Це переклад цісарського т.зв. Народного гимну у версії із 1836 р. *Плачъ Вдовицѣ*, с. 36-39. Підписано: *А. Лужецкій*. *Голосъ Вдовицѣ до згаслого Друга*, с. 40-41. Підписано: *А. Лужецкій*.

– «Семій разъ искраве вертає сонце,
Якъ мня святая стула связала,
А вже надѣя въ моє ѡконце
Свѣтити устала!

Сама я стою, бы береза въ лузѣ;
Листъ ми обтрясли бурнії вѣтровки...
Якъ же на слабѣй удержу галузи
Чтыры ягѡдойки?!

О! дѣти мои – луче радости...
Потѣхо моя – цвѣте мѡй красный!
О дѣти мои – пѡдпоро старости...
Жалю несчастный!

Где васъ притулить безъ листья хабина?
Чимъ пріодѣю?.. ни сестры, ни брата –
Що бѣдна скажу, 'сли котра дѣтина
Закличе Тата!..

Кто вамъ до цноты укаже дорогу,
Божого страху буде учить?
Кто вамъ ѡдъ слога дасть пересторогу?..
Бѣдніи дѣти!

Плиньте слезойки быстрыми струями,
Въ моря далекіи давайте знати,
Якъ за своими плаче сиротами
Страпленная мати.

Спишь ты въ колысцѣ, хробачку малейкій?!
Не чуєшь туги! – красна леліє...
Объ такъ цѣлое... Ахъ смутку тяжейкій!
Исусе, Маріє!». –

Темно ся зробило, якъ темной ночи –
Остатніи слова гдѣ домавляла,
Склонила головъ... замкнула очѣ –
И на землю упала!..

II.

Не плыли слезойки, где плынути мали,
Въ край чужій до глубокого моря;
Що тѣлько ѡдбили, въ Перемышли стали,
Где храмъ Предтечи, якъ свѣтлая зоря;
Тамъ Ангелъ Божій слезойки сбирає,
Бѣднѣй вдовицѣ потіху 'зсылає...
Вдовиця бѣдная ѡдданье взяла,
И зновъ заплакала. —

— «Не плачъ, любя мати;
Зъ мѣста дали знати,
Що Тато нашъ жиє;
Осушить слезойки
Бѣдной сиротойки,
И нужду покрыє». —

— «Не плачу я, доню,
Но перлойки роню.
Корону свѣтлую
Владыки Милости,
Въ память вѣчную
Щирои вдячности,
Надъ всѣ ювелиты
Пріоздобити!».

* Красне се творенье написано пригѣдно для певной вдовицѣ по священникови съ дрѣбными дѣтьми лишенной. — Питомности рѣзгорѣчья Перемышльскаго захованни неѡдмѣнно, якъ самъ пѣвецъ написалъ.

Знайомство поета-священника з композитором-священником, стало поштовхом до написання музики до титульного вірша *Плач вдовиці*, солоспів цей був надрукований як додаток до згаданої збірки (див. факсимільне відтворення), щоправда

без прізвища композитора¹²². По смерті владики Івана Снігурського Лужецький написав і видав у Перемишлі 1847 р. епіцедіон *Надгробний вінець в пам'ять Йоанну Снігурському*, тоді також був опублікований в його перекладі на українську мову епіцедіон *Слеза посвященна пам'яті Єго Превосх. Йоанна Снігурського*, якого польською мовою написав приятель Лужецького Теофіл Кміцикевич з Ветлина. 1856 р. у віденському журналі «Отечественный сборник повісток, сказок, історических воспоминаній, господарских і інших общепользних вістей» опублікував вірші *Вдовиця і Первий святий вечір у вдовиці*. Найпопулярнішим віршем А. Лужецького вважається *Річниця (В Перемишлі на Підзамчу зозуленька кує, 1863)*, відомий також під титулом *Гріб у волнях*, написання якого пов'язують із загибеллю сина¹²³. Іван Франко, характеризуючи творчість А. Лужецького, підкреслив його вклад в ініціювання Вдовичо-сирітського фонду для забезпечення вдів і сиріт по руських священниках¹²⁴.

Укінці, складена ще на початку 40-х років збірка віршів Антонія Лужецького виходить друком у Перемишлі 1853 року, виходить його накладом, що вказано на титульній сторінці: *Плачь Вдовицѣ. Сочиненіе и наклады Антоніа Лужецкогo. Въ Перемишли, Тупомъ руск. Собора Крылошанъ. У збірці знайшлося 10 віршів, здебільше фунерального характеру, в останньому з них – До Друга, поет відповідаючи другові зауважує – Сизий орел не бує, / Коль го тучі ся набили, / І крилонька споловіли, / Але сяде – тай думає. Збірку відкриває титульний вірш.*

¹²² Що автором міг бути саме Іван Лаврівський, див. мою рецензію на книжку Марії Загайкевич *Михайло Вербицький. Сторінки життя і творчості*, що з'явилася в 4 номері річника „Biuletyn Południowo-Wschodniego Instytutu Naukowego”. Перемишль 1998. С. 212-214.

¹²³ Див. статтю Михайла Шалати в Українській літературній енциклопедії. Київ 1995. Т. 3. С. 234.

¹²⁴ Іван Франко, *Нарис історії українсько-руської літератури*, У Львові, 1910. С. 155.

Інститут вдів і сиріт по священниках Перемиської єпархії (Institutū Viduarum et Orphanorum), заснував у 1840 році владики Іван Снігурський, його довголітнім головою був о. Тома Полянський, згодом єпископ перемиський, заступником – о. Теодор Лукашевський.

Плач вдовиці

Відки хоче най повине
Вітр з полудня, чи з півночі,
Когось мусне, когось мине,
А сироті всегда в очі.

I.

Що мали сили, звононьки завили,
Смутну вість дають: Панотця ховають!
В тяжкій недузі, в хореньких услужі
Закіньчив дні свої...

Чорна памрока світлицю покрила,
Де бездушне тіло спочивало,
Тужно собака в воротах завила,
Аж сердцесь краяло.

Глуха тишина свій прапор розпяла,
Сонце за мраки сховало ся ясне,
Погребна лямпа, що тільки блистала,
То бухне..., то гасне...

Вже ся вказало і знамя святоє,
Сумно вітрове хоругвами грають,
А ту озвалось слово печальное:
Уже ся зближають!

Честні отцове священного чина
З горем во сердцу, і з рошеним оком,
І люд вірненький, церковна старшина,
Ідуть крок за кроком...

Вдова Ірина в нещастній годині
Білійша стіни у ногах стояла,
Як мати Рахиль у Рама пустині
Тяженько плакала:

Семий раз ярке круг почало сонце,
Як мя святая церковця звінчала,
А вже надія во моє віконце,
Світити устала!

Самая стою, мов береза в лузі,
Лист ми обтрясли буйнії вітроньки,
Як же на слабій одержу галузі
Чтири ягодоньки!

О діти мої – скарбнице радости,
Потіхо моя – цвітонько мій красний,
О діти мої – підпоро старости...
Жалю нещастний!

Де вас притулю без листя хабина,
Чим приодію? Ні сестри, ні брата,
Що бідна скажу, сли котра дітина
Закличе тата!

Кто вам до цноти покаже дорогу,
Божого страха буде вас учить?
Кто вам від злого дасть пересторогу?
Біднії ви діти!

В зараню житя, в веснянім цвіті,
На вашу нужду і горестей море
Маю-ж я мати нещасна глядіти?
О горе-ж мі горе!

Снилам я снилам – помнути тяженько,
О вашім щастю, надієв ся пасла,
Зірничко моя, чом-же так скоренько
Для менесь загасла!...

Плиніть слезоньки бистрими струями,
В моря далекі, і давайте знати,
Як з дрібненькими плаче сиротами
Непотішна мати.

Спиш ти в колисці хробачку маленький,
Не чуєш туги незлобна леліє,
Оби так всегда... ах смутку тяженький,
Ісусе... Маріє!

Темно зробилось, мов темненької ночі,
Послідні слова, коли домавляла,
Склонила голов, а замкнувши очі,
На землю упала.

II.

Не плили слезоньки там, де плисти мали,
Во край чужий до глибока моря,
Що тільки відбили, в Перемишлі стали,
Де єсть храм Предтечі пресвітлая зоря;
Тамто Ангел Божий слезоньки збирає¹²⁵,
І бідній вдовиці потіху зсилає,
Милое вдовиця віданіє повзяла,
І знов заплакала.

III.

Доня – Не плач, люба мати,
З міста дали знати,
Що тато наш жиє;
Осушить слезоньки,
Бідной сиротоньки
І нужду покриє.

Мати – Не плачу я, доню,
Но перлоньки роню,
Корону світлую
Владики Милости
Во пам'ять вічну,

¹²⁵ Мова про владика Івана Снігурського, що ініціював створення допомогово фонду для вдів по священниках.

Найширшой вдячности
Над всі ювеліти
Приоздобити.

Компонуючи музику до цього вірша, Лаврівський вибрав найсуттєвіші його фрагменти, ці, що найкраще віддають розпуку дочки і дружини по смерті батька і чоловіка, й свою композицію поділив на чотири голосові партії: нараторів – перша і друга; дочки – третя, і матері – четверта (див. факсимільне відтворення):

1 голос

Що мали сили, звононьки завили смутну вість дають: Панотца ховають! в тяжкій недузї, в хореньких услужі закінчив дні свої.

2 голос

Не плили слезоньки там, де плисти мали во краї чужії до глибока моря, що тільки відбили, в Перемишлі стали, де є храм Предтечі, пресвітлая зоря; там то Ангел Божий слезоньки збирає, і бідній вдовиці потіху зсилає; милоє вдовиця відане повзяла і знов заплакала.

3 голос, донька

Не плач, люба мати з міста дали знати, що тато наш жиє, що тато наш жиє; осушить слезоньки бідной сиротоньки і нужду покриє, і нужду покриє.

4 голос, мати

Не плачу я, доню, но перлоньки роню, корону світлую Владики милости, корону світлую Владики милости во память вічную найширшой вдячности над всі ювеліти приоздобити, над всі ювеліти приоздобити.

На початку 30-х років XX століття, в Галичині з'являється група молодих кваліфікованих музикологів, яка свої наукові зацікавлення спрямовує на ґрунтовне вивчення історії української музики в Галичині початку і середини XIX століття, т.зв. «перемиської школи», зокрема її головних предстваників – Михайла Вербицького та Івана Лаврівського. Були це Зиновій Лисько, Борис Кудрик і Василь Витвицький.

У 1931 році випускник Карлового університету в Празі Зиновій Лисько (1895-1969) починає працю над досліджен-

ням *Піоніри музичного мистецтва в Галичині*, яку закінчив у 1934. Монографію присвячено біографіям і творчості Михайла Вербицького та Івана Лаврівського, на жаль, за життя автору вдалося надрукувати тільки розділ про І. Лаврівського¹²⁶, повністю рукопис цієї праці опублікував львівський музикознавець Володимир Сивохіп аж у 1994 р.¹²⁷

Розповідаючи про ранню творчість Лаврівського, Лисько досить детально розглядає церковну хорову творчість композитора, називає декілька світських пісень написанх для чоловічого хору, і згадує тільки про одну сольну пісню: *Маємо з цього часу й один його друкований твір: «Лѣрвакъ зъ надѣ Сяна, изданъ Семинаристами Перемыскими въ ползу Дому Народного», Перемишль 1852, 8°, стор. 6+X+110. Є це збірник поезій, а при ньому і пісня Лаврівського «Любо спливає», солоспів із супроводом фортепіано*¹²⁸. Втім у списку творів Лаврівського З. Лисько називає вже три солоспіви, серед яких і пісню *Любо спливає*, а про автора її слів – був ним Константин Антоній з-над Солокії – пише як про невідомого¹²⁹. Натомість у питанні авторства пісні *Плач вдовиці*, Лисько згідний з Б. Кудриком, який категорично вважає за такого М. Вербицького. *Одиноким може бути тут лише argumentum a silentio: хто ж, крім Вербицького, міг би бути в тому часі автором цієї пісні?*¹³⁰ Це тим більш дивно, бо сам признає, що переїхавши до Перемишля після смерті дружини у 1850 році, почав Лаврівський виявляти сильнішу творчу продукцію. *Можливо на його композиторське пробудження мали вплив також інші причини, напр. та, що в цей час якраз покинув Перемишль Вербицький, і таким чином уступився могутній суперник; Лаврівський був тепер єдиним українським композитором, отже музичні кола змушували його до праці*¹³¹. На-

¹²⁶ Зинівій Л и с ь к о, *Іван Лаврівський*. «Українська Музика», Львів-Стрий 1938, ч. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7-8.

¹²⁷ Зинівій Л и с ь к о, *Піонери музичного мистецтва в Галичині*. Опрацювання рукопису, упорядкування, вступна стаття Володимир С и в о х і п а. Львів – Нью-Йорк: Видавництво М. П. Коць, 1994.

¹²⁸ Там само. С. 105.

¹²⁹ Там само. С. 121.

¹³⁰ Там само. С. 86.

¹³¹ Там само. С. 104.

гадаю, що збірка віршів Антонія Лужецького *Плач вдовиці*, ви-йшла друком у Перемишлі в 1853 році.

Суголосна темі вірша Лужецького й спричинена смертю дружини життєва травма Лаврівського, вочевидь спонукала композитора написати музику до цієї поезії. Пишучи про творчий характер Лаврівського, Лисько цитує зауваги Віктора Матюка – першого біографа Івана Лаврівського: *В рік по шлюбі вмерла йому дружина при нещасливих родах. Туга і жаль за милою жінкою відбилися в його композиціях*¹³². Цю констатацію Лисько підсилює наступною цитатою зі спогадів учня Лаврівського, композитора о. Порфирія Бажанського: *Лаврівський був у молодості милий, тихий, щирий. Аж нещаслива страта дружини так сильно на нього вплинула і так пригнобила, що уникав людей, попадав у глибоку задумливість, а в товаристві почував себе самотнім, немов виключеним від світу; туга й сльози стояли на черзі. Тому його мелодії та гармонії понурі, важкі й вибуялі. У них він сам себе докладно змалював*¹³³.

Іван Лаврівський народився 10 вересня 1823 р. в селі Лопінка, лиського деканату, в сім'ї місцевого пароха Андрія¹³⁴. Гімназію і духовну семінарію закінчив у Перемишлі під опікою батькового брата крилошанина Івана Лаврівського. Ще як гімназійний учень, співав у катедральному хорі, в якому від диригентів Алоїза Нанке і Вікентія Серсавія отримав перші музичні знання. У 1848 р. після закінчення семінарії І. Лаврівський одружився з Теофілою Раставецькою і у 1849 р. був висвячений. Того ж року став адміністратором парафії в селі Лопушниця, на місці померлого тестя о. Івана Раставецького. Через рік померла його дружина і Лаврівський повернувся до Перемишля на посаду префекта духовної семінарії, а з 1852 р. її духівника. У творчому житті о. Лаврівського був це дуже плідний час, komponував музику для перемиського катедрального хору, був теж його диригентом¹³⁵.

¹³² Там само.

¹³³ Там само. С. 106.

¹³⁴ D. Blazejowskyj, *Historical Šematism of the Eparchy of Peremyśl including the Apostolic Administration of Lemkivščyna (1828-1939)*. Львів, 1995. С. 735.

¹³⁵ Зиновій Лисько, *Піонери музичного мистецтва в Галичині*. Львів – Нью-Йорк 1994. С. 104-105.

У 1854 р. виїхав на парафію до Кракова, там переклав і видав друком два томи історії руської Церкви¹³⁶, написав також статтю до віденського «Вістника для русинів Австрійської держави» про діяльність перемиського Дяко-вчительського інституту. Крім хороших композицій, що складають основний масив його творчості, в другій половині 60-х рр. Лаврівський написав кілька оперет для львівського театру «Руська Бесіда», першого професійного театру в Галичині. У 1866 р. переїхав до Холма на посаду пароха, згодом був іменований холмським крилошанином, навчав також у місцевій гімназії. В холмський період написав кілька великих церковних композицій для хору, які згодом були видані в Москві¹³⁷. Помер о. Іван Лаврівський у Холмі 25 травня 1873 р.

Пісенну творчість о. Івана Лаврівського досліджував Василь Витвицький (1905-1999). У 1932 році в Університеті Ягеллонському в Кракові захистив він докторську дисертацію *Ruska pieśń solowa w II połowie XIX w. w Galicji*, опубліковану мною в українському перекладі Любомира Лехника¹³⁸. На час написання дисертації, Витвицький був викладачем у перемиській філії Музичного інституту ім. Миколи Лисенка, а після захисту став її директором. В окремому розділі докторської праці, аналізуються дві сольні пісні Лаврівського – *Бувай здорова*, на слова невідомого автора, і *Думка*, на

¹³⁶ J. Ławrowski, *Ks. Franciszka Gusty z włoskiego na polskie tłumaczona historia Kościoła ruskiego*. Kraków 1857. Т. I; 1858. Т. II. Італійський рукопис цієї праці зберігається в єпархіяльному архіві у Перемишлі.

¹³⁷ Борис Кудрик, *Огляд історії української церковної музики*. Львів 1995. [Друге видання]. С. 94-100.

¹³⁸ Василь Витвицький, *Старогалицька сольна пісня XIX століття*. Вступ та упорядкування Володимир Пилипович. [= Перемиська бібліотека, т. VI]. Перемишль 2004.

слова Константина Антонія з-над Солокії. У порівнянні з піснею *Бувай здорова*, Витвицький високо оцінив музичні якості *Думки*: *Тут бачимо більшу свободу формальної будови, зокрема вжиття чотири-, п'яти- й шеститактних речень. Фортепіанний вступ складається також з різних під оглядом мотивного матеріалу двотактів. [...] Акомпанемент у порівнянні з «Бувай здорова» багатший; бачимо тут вжиття різної фактури*¹³⁹. Витвицький підкреслив, що велике значення для становлення Лаврівського як композитора мало його знайомство та близькі взаємини з вчителем і керівником хору перемиської латинської катедри Францом Лоренцом, у якого навчався теоретичних предметів, гри на фортепіано й диригентури.

Пісню Івана Лаврівського *Плач вдовиці* на слова Антонія Лужецького Витвицький, подібно як Зиновій Лисько, зарахував до композиторського доробку Михайла Вербицького¹⁴⁰. Цю чотиричастинну композицію музикознавець розглядає як чотири окремі твори: *Пісні «Плачу вдовиці» справляють враження роботи на замовлення, що частково є зрозумілим, бо ця поезія такого роду, що не могла б дати композиторові натхнення для написання до неї музики. [...] Всі пісні використовують подібні мелодичні звороти або ж ритмічні фігури. Гармонія бідна і втомлива*¹⁴¹. Ця критична оцінка якби підтверджує нашу впевненість, що пісня *Плач вдовиці* це твір початкуючого композитора, яким у 1853 році залишався Іван Лаврівський, бо ж на той час у Вербицького був уже чималий творчий доробок.

Цього ж 1932 року свою докторську дисертацію захистив також Борис Кудрик (1897-1952), визначний дослідник української музики в Галичині. Працю *Historia muzyki ukraińskiej w Galicji w epoce 1829-1873 (od założenia chóru katedry gr.kat. w Przemyślu do śmierci J. Ławrowskiego)* захищену у Львівському університеті, опублікував я з проф. Юрієм Ясіновським у Перемишлі¹⁴².

¹³⁹ Там само. С. 48-49.

¹⁴⁰ Там само. С. 43-45.

¹⁴¹ Там само. С. 44.

¹⁴² Borys Kudryk, *Dzieje ukraińskiej muzyki w Galicji w latach 1829-1873*. Do druku przygotowali wstępem i przypisami opatrzyli Jurij Jasnowski i Włodzimierz Pilipowicz. Południowo-Wschodni Instytut Naukowy w Przemyślu. Przemyśl 2001.

Кудрик, подібно як Витвицький, у композиторському доробку Івана Лаврівського називає тільки дві пісні – *Бувай здорова й Любо спливає* (Думка), названу так дослідником від слів інципиту¹⁴³. Аналізуючи Думку, Кудрик зауважує, що *Strona melodyczna tej pieśni nie zdradza zbyt wyraźnych wpływów ukraińskiej muzyki ludowej. Oprócz tego daje się zauważyć wyżej już zaznaczona, skłonność kompozytora do melizmatyki. Harmonika, podobnie jak w wielu chórach świeckich naszego kompozytora, niekoniecznie poprawna.[...] Ciężką i niezgrabną jest partia fortepianowa, w której kompozytor próbuje stosować niektóre efekty pianistyczne, nie znając należycie ducha instrumentu*¹⁴⁴. Пісню *Плач вдовиці*, Кудрик, подібно як Лисько та Витвицький, зараховує до доробку Михайла Вербицького і розглядає її як чотири окремі твори¹⁴⁵. Аналізуючи їх в контексті інших пісень Вербицького, музикознавець підкреслює, що *Pieśni te ciekawe są ze względu na formę. Na pierwszej z nich opartych jest 12 zwrotek, każda zaś z trzech ostatnich zwrotek, trzynasta, czternasta i piętnasta, jest osobną pieśnią. Forma ta jest podyktowana tekstem, gdyż pierwszych dwanaście zwrotek poematu „Płacz wdowyci” posiada jednakową budowę metryczną, trzy ostatnie zaś odmienną*¹⁴⁶.

В сучасному українському музикознавстві не знаходимо праць про солоспіву Івана Лаврівського, натомість його літургійній творчості окремий розділ своєї докорської дисертації присвятила Мирослава Новакович¹⁴⁷.

¹⁴³ Там само. С. 99.

¹⁴⁴ Там само. С. 100.

¹⁴⁵ Там само. С. 44.

¹⁴⁶ Там само. С. 58.

¹⁴⁷ Див: Мирослава Новакович, *Літургійна творчість Івана Лаврівського в контексті секуляризації життя Галичини середини XIX століття // Галицька музика габсбурзької доби (1772-1918) в контексті явища національної ідентичності*. С. 188-197. Режим доступу: http://odma.edu.ua/upload/files/Disertatsiya_Novakovich_M_1.O..pdf.

„M-pasfer makar akv a viagamu
 „Nempur c-are bee manyre...
 „Dygyur sfer akv a lumamu
 „M-pur to abhnt nure egr...

ДѢРВАКЪ

зѣ надѣ

С Я Н А,

изданъ

Семинаристами Перемыскими

въ пользу

ДОМУ НАРОДНОГО.

ВЪ ПЕРЕМЫШЛИ,

въ Книгопечатни соборной русской Капитулы.

1 8 5 2.

СТИХОТВОРЕНІЯ

Константина Антоія

зъ надъ Солокія.

ДУМКА.

Любо сплывае — сномъ золотенькимъ
Жизни солодая хвиля,
Чи то въ содругѣвъ кружѣ радненькѣмъ
Легко крыльцемъ май мотыля

Гадочка кожда зъ сердца взлѣтае,
Чи на единѣ — все мило —
Днина до днины тужнось всмѣхае,
И въ пѣсню небо-сь впѣляло!

Ахъ! яже сумно свѣтъ весь пустѣе
Въ доли горчавой — подстономъ
Зъ щастя грехѣту скучно скулѣе
Дума глухенькимъ розкономъ ,
Скануе вѣкомъ жизнь за слезою ,
Грѣбъ но въ розпуцѣ цѣлуе ,
Думо печали , все я съ тобою !
И рѣдъ мой въ тобѣ ся любуе !!

Душк Музыка Т. А.

Кларнет

Larghetto

Рояль

Музыкальная партитура с русскими текстами:

являю... в...
 что... в...
 и...
 а...
 ду...

Музыкальная партитура с русскими текстами:

ду...
 ду...

Р. 1646

ПЛАЧЪ ВДОВИЦЪ.

Сочиненіе и наклады

АНТОНІА ЛУЖЕЦКОГО.

ВЪ ПЕРЕМЫШЛИ,

Типоизъ руск. Собора Крылошанъ.

1853.

Плачь вдовицы.

Оги хоче най повнше

Вѣтръ съ полудня, чи зъ полночи,

Когось мусне, когось аине,

А сиротъ всегда въ очи.

I.

Шо мали силы, звоночки завыли,
Смутну вѣсть дають: Панъ-Отца ховають!
Въ тяжкой недузѣ, въ хорѣнькихъ услузѣ
Закѣчиль дни свои....

Чорна памрока свѣтлицю покрыла,
Де бездушное тѣло спочивало,
Тужно собака въ воротахъ завыла,
Ажъ сердцесь криво.

1*

Глуха тишина своѣй прапорѣ розпяла,
Сонце за мраки съховало си яснѣ,
Погребна лампа, що толькѣ блистала,
То бухне... то гасне....

Вже си вказало и знамя святовъ,
Сумно вѣтровѣ хоругвами грають,
А ту озвалось слово печальное:
Уже ся сближаютъ!

Честнѣ отцове священного чина
Съ горемъ во сердцу, и съ рошенымъ окомъ,
И людѣ вѣрнѣйшій, церковна старшина,
Идутъ крокъ за крокомъ...

Вдова Ирина въ несчастнѣй годинѣ
Бѣлѣйша стѣны у ногахъ стояла,
Якъ мати Рахиль у Рама пустынѣ
Тяжелько плакала:

„Семый разъ яркѣ кругъ почало солнце,
„Якъ мя святая Церковця съвѣчала,
„А вже надѣя во мое вѣконцѣ,
„Свѣтити устала!

„Самая стою, мовъ береза въ лузѣ,
„Листъ ми обтрясли буйныи вѣтровки,
„Якъ же на слабѣй одержу галузѣ
„Чтыри ягодошки!

„О дѣти мои — скарбнице радости,
„Потѣхо моя — цвѣтошко мѣй красный,
„О дѣти мои — подиоро старости..
„Жалю несчастный!

„Де васъ притулю безъ листа хабина,
„Чимъ пріодѣю? ни сестры, ни брата,
„Що бѣдна скажу, сли котра дѣтина
„Закличе Тата!..

„Кто вамъ до цюты покаже дорогу,
„Божого страха буде васъ учить?
„Кто вамъ ѳтъ злого дастъ пересторогу?

Бѣдныи вы дѣти!

„Въ зараню житя, въ веснянѳмъ цвѣтѣ,
„На вашу нужду и горестей море,
„Маюжъ я мати нещастна глѣдѣти?

О горежъ ми горе!

„Снимаю я снимаю — помнуги тяженько,
„О вашѳмъ щастю, надѣвѣ ся пасла,
„Зѳрничко моя, чомже такъ скоренько

Для менесь загасла!..

„Пмынѣть слезоньки быстрыи струями,
„Въ моря далеки, и давайте знати,
„Якъ съ дробнењкими плаче сиротами

Непотѣшна мати.

„Спишь ты въ колысѣ хробачку маленькій,
„Не чуешь туги незлобна леліе,
„Обы такъ всегда... ахъ смутку тяженькій,
Исусе... Маріе!”

Темно зробилось, мовъ темнењкон ночи,
Послѣдни слова, коли домавляла,
Склонила головъ, а замкнувши очи,
На землю упала.

III.

Не плыи слезоньки тамъ, де плыти мали,
Во краи чужїи до глубока моря,
Що тѳлько ѳтбили, въ Перемышли стали,
Де єсть храмъ Предтечи пресвѣтлая зоря;
Тамъто Ангелъ Божїй слезоньки собирає,
И бѣдной вдовицѣ потѣху зсилає,
Милое вдовиця вѣдає повзяла,
И звовъ заплакала.

III.

Доня. — Не плачь любя мати,
Зъ мѣста дали знати,
Що Тато нашъ жіє;
Осушить слезоњки,
Бѣдной сиротоњки
И нужду покрѣе.”

Мати. — „Не плачу я доню,
Но перлоњки роню,
Корону свѣтлую
Владыки Милости
Во Память вѣчную,
Найциршой вѣчности
Надъ всѣ ювеліты

Пріоздобити.”

Andante lamento.

I.
Голосъ.

Фортепано.

Що ма-ли си - лы звоноњки за - вы - ли смѣ-ну вѣсти

Andantino.

2.
Голосъ.

Фортепиано.

Не намыли слезоньки, тамъ дѣ плыти ма-лико краи чѣ - жи - и
до глѣбока моря, цю только отъбрани, къ Перемышан стали, дѣ е храи

**

doice.

Предтеуи, прескятала зора; тамъ то Ангелъ Бо - жиі слезоньки с'ви-
ра - є, и вѣднои вѣдо - ки - цѣ потъ - хѣ з'си-

ЛА - Є; МН-ЛО-Є КДО - ВН - ЦА ВЪДАНЬЄ ПО ВЗА - ЛА

И ЗНОВЪ ЗАПЛА - КА - ЛА.

Донька. *Andante grazioso.* cre - scen - do.

3.
Голосъ.

Не плачулюка мати зъмѣста длан зна-ти цю Тато нашъ

Фортепiano. *p*

жи - є, цю Та-то нашъ жи - є; о-сущить сеззонки вѣднои си-

ротоньки и нүждүпокри - є, и нүждүпокри - є.

4. *Малы. Andantino.*

Голосъ.

Не плачуа доню, но пердоньки ро-ню, коронү сь - таю

Фортепиано.

Владьки ми - лости, ко - ро - нү сь - таю-ю Владьки ми - лости

ко памать вѣунү-ю найширшой вѣауности надъ всь юке - ли - ты

при - оздо - би - ти, на дѣ всѣ юве - ли - ты при - оз - до - би - ти.

The image shows a musical score for three staves. The top staff is a vocal line in G major (one sharp) with a melody. The middle staff is a piano accompaniment with chords. The bottom staff is a bass line. The lyrics are in Russian: "при - оздо - би - ти, на дѣ всѣ юве - ли - ты при - оз - до - би - ти." Below the staves is a decorative horizontal line with a central ornament.

Епідемія холери в Перемишлі 1831 року в листуванні, документах і спогадах сучасників

Інформації про епідемію холери в Перемишлі й у Львові та спроби протидіяти її наслідкам, знаходимо в цінному листуванні митрополита Михаїла Левицького, адресованому єпископу Іванові Снігурському, яке зберігалося в архіві Перемиської капітули і після війни було перевезене до Бібліотеки народо-вої у Варшаві. Його опублікував д-р Василь Щурат у Львові 1924 р. Сьогодні можемо тільки жаліти, що не збереглося листування владики Снігурського до митрополита М. Левицького, бо мали б ми широку картину подій, які нас цікавлять у тій публікації. Зібрані тут тексти і представлені у них справи, напрочуд вдало кореспондують з проблемами наших днів – пандемією спричиненою ковідом 19.

У листі від 10 січня 1831 р. митрополит Левицький інформує владику Снігурського про перші прояви захворювань на холеру в Галичині і про настрої жителів Львова:

Publiczność tuteysza zatrwożona jest niepomału niebezpieczeństwem choroby zwanej cholera morbus. Podług wiadomości, jakie tu dotąd nadeszły, miała ta choroba z Satanowa, tuż przy granicy galicyjskiej leżacego miasteczka rossyjskiego, zjawić się w Kołohorówce i Wolicy, tudzież w Husiatynie, mieyscach niedaleko Satanowa, ale już w granicy Galicyi położonych. Mniemają jednak, że to zjawisko nie jest prawdziwą cholera, lecz inną chorobą z podobnemi do cholery symptomami połączoną. Day Boże, aby tak było. Tym czasem Rząd powydawał już i ciągle wydaje rozporządzenia, jak zapobiec tey zarazie i jak postępować trzeba, gdyby gdzie aktualnie pokazała się. Nabożeństwo dla uproszenia, aby Bóg od tey klęski kray zachować raczył, w moiey archikatedrze zaczęło się w sam dzień uroczystości Bożego Narodzenia i pokąd niebezpieczeństwo nie ustanie, co niedzieli i co święta odprawiać

się będzie. Toż samo po wszystkich parafialnych Cerkwiach i po klasztorach w diecezyi zarządzo¹⁴⁸.

В архіві перемиської катедральної парафії, який зараз зберігається в Державному архіві в Перемишлі, знаходяться розпорядження консисторії, адресовані до катедрального пароха о. Петра Назаревича¹⁴⁹. Деякі з них стосуються справ епідемії та її наслідків. Ці, написані латинською мовою, для публікації спеціально набрав і переклав українською викладач УКУ у Львові пан Ростислав Паранько. Першим таким документом є розпорядження підписане владикою Снігурським і підтверджене референтом куріяльними о. Ігнатієм Кубаєвичем¹⁵⁰.

[Перемишль, 5 січня 1831 р.]

/с. 200/

Z Konsystorza ob. gr. kat. Przemyckiego
№ 15
Przewielebnemu Imć. X.
Nazarewiczowi
Kanonikowi Gremialnemu
Examinat[orowi]: Diecezjalnemu
i Proboszczowi Katedral[nemu]. ob. gr. kat.

Ex off[icio]¹⁵¹ w miejscu pilno

¹⁴⁸ Листи митрополита М. Левицького до єпископа Ів. Снігурського й офіційальні документи їх спільної діяльності. (1813-1847). Зібрав Др. Василь Щура т. [=Український Архив, т. XII]. У Львові 1924. С. 48.

¹⁴⁹ Петро Назаревич, рік нар. невідомий, після висвячення парох в Малковичах. 13 травня 1814 р. владику М. Левицький іменував його парохом катедральним в Перемишлі. З 1816 канонік греміальний, референт курії. Помер 1837 р. в Перемишлі.

¹⁵⁰ Archiwum Państwowe w Przemyślu. Zespół 148: Parafia Greckokatolicka w Przemyślu. Sygnatura 56/148/0/5/105. *Письма консисторські до Назаревича*. С. 198-200.

¹⁵¹ Офіційно (лат.).

N.15.

Ponieważ niedościgłym Wyrokom Wszechmocnego podobało się iuz i granice Galicyi, niszczącą życie ludzkie Cholera morbus¹⁵² nawiedzić, a doswiadczenia ludzi i Rządów srodki, naprzeciw złemu temu, słabą i wątlą są obroną; tedy iedynie pełna wiary i ufności modlitwa do Boga zaselana, zatrwożone umysły pocieszy, i z tamtąd iedynie pomocy i ratunku błagać i spodziewać się należy.

Z tey wychodząc zasady naygorętszem pałamy życzeniem, by w celu odwrócenia złego takowego, w okręgu Diecezyi Naszey, publiczne Nabożeństwa odprawiane były.

Gdy tym końcem potrzebne zarządzenia w Diecezyi Naszey stanowiemy; zalecamy oraz Przewielebnemu J. X. Kanonikowi, co następuje:

1ª Zaraz dnia iutrzeyszego to iest: 25ª Decembra według naszego Kalendarza w czasie nabożeństwa, lud Parafii tuteyszey, ma bydź o ninieyszem życzeniu Naszem uwiadomiony, i stosowną umysłu nietrwożącą, lecz nadzieię i ufność w Bogu wzbudzaiącą mową, do modłów zachęcamy;

2ª Dnia następującego, to iest: 26. Decembra 1830. V. S. w uroczystość Preswiatyia Bohorodycy, nabożeństwo takowe początek swój weźmie, a to w ten sposób:¹⁵³

a) Wysłani do przyłączonych Parafiów Kapłani, do zebranego z Krzyżem i Chorągwiemi ludu stosownie przemówią i takowy na godzinę dziesiątą przed południem przy pieniu pieśni nabożnych do Naszey Cerkwi Katedralney zaprowadzą;

b) Po zgromadzeniu ludu będzie odprawiana przypadająca służba z dołączeniem służby: Во время губительства, в престатїи напрасныа смерти; potem nastąpi Mołeben, a na końcu Duchowieństwo z ludem zmówi: pięć razy Otcze nasz, tyleż Bohorodyce

¹⁵² Хвороба холера (лат.).

¹⁵³ Далі викреслено «Во время губительства, в престатїи напрасныа смерти».

Diwo i raz Wiruju; poczem lud zostawiwszy Krzyż i Chorągwie do domów bez Processyi się oddali –

c) Po południu Lud na nowo bez processyi na Nieszpory się zgromadzi, po kórych Supplikacya, a potem Pacierze iako rano odprawiane będą /c. 199/ i lud bez Processyi odeydzie.

3° Takie same nabożeństwo i tymże samym porządkiem ma się odprawiać przez dwa dni następujące, to iest: 27. i 28. Decembra 1830. lud na takowe bez Processyi schodzić się będzie, aż dnia 28. Decembra po Nieszporach zo Processyą, którey Kapłan przewodniczyć powinien, do swoich Cerkwiów powróci.

4° Modły wyż opisane w późnieysze dnie Niedzielne i świąteczne z tą różnicą mają bydź do Niebios zesłane, że lud bez processyi zgromadzić się powinien: to zaś ma trwać tak długo, dokąd Cholera moribus odwrócona niezostanie, lub inne Zarządzenie nienastąpi.

Przewielebny J. X. Kanonik ninieysze rozporządzenie Nasze do wiadomości podręcznego Duchowieństwa podać nieomieszka i ściśle wykonać usiłuje.

Dań w Przemyśle dnia 5° Stycznia 1831.
Jan Biskup mp

Kubaiewicz¹⁵⁴

Таким чином, єпископ Іван Снігурський також втілював у життя перші заходи для освоєння епідеміїної ситуації та підготування вірян до гідного змирення з небезпекою. Приводом була не тільки епідемія, але також перспектива голоду на провесні 1831 року, тому у зверенні до пароха катедрального, владики дозволив полегшення Великого посту¹⁵⁵.

¹⁵⁴ Ігнатій Кубаєвич, нар. 1794 р., висвячений 1818, з 1828 р. референт єпархіяльної курії в Перемишлі, у 1845-1846 рр. проф. Духовної семінарії. Помер 1 січня 1846 р. в Перемишлі.

¹⁵⁵ APP. Zespół 148: Parafia Greckokatolicka w Przemyśle. Sygnatura 56/148/0/5/105. *Письма консисторські до Назаревіча*. С. 237-238.

[Перемишль, 1 березня 1831 р.]

/с. 238/

Ab ordinariatu gr[aeco] cath[olico] Premisliensi

№20

Perillustri r[everendissi]mo d[omi]no

Nazarewicz

canonico gremiali ex[a]m[ina]tori dioecetano paracho cathedrali

r[itus] g[raeci] consignan[dum].

Ex off[ici]o.

In loco.

/с. 237/

Praesent[a]t[um] [duodecim]a Mar[tii] [1]831

№20

Habito respectu adiunctorum temporis et in specie notoria inter populum fidelem anno currenti su[m]ma egestatio et defectus frumenti occasione i[m]minentis ieiunii quadragesimalis pro notitia et directione curatorum dioeceseos nostrae sequentia significamus.

1° Tam clerici quam laici in prima et ultima hebdomade quadragesimae tum diebus Lunae, Mercurii et Veneris intermediarum hebdomadarum, a carnibus omnino abstinere in conscientia obligatur. Iam vero

2° pro reliquis diebus quadragesimae i[m]minentis in casu necessitatis, dispensationem in Domino impertimur, ut clericis et laicis du[m]modo aliis piis operibus et oratione misericordiam Dei implorent, quibuscumque cibis, exceptis supra ad [primu]m specificatis diebus, vesci liceat.

Premisliae die [quin]ta Martii [1]831.

Ioannes ep[iscopu]s.

Pro directione Nazarewicz.

Переклад:

/с. 238/

Від Перемиського греко-католицького ординаріату
№20

До вручення пресвітлому велебнішому панотцеві
Назаревичу, греміальному канонікові,
дієцезальному екзаменаторові, катедральному парохів грець-
кого обряду.
Офіційно.
На місці.

/с. 237/

Вручено 12 березня 1831 року.

№20

Беручи до уваги обставини, а зокрема цьогорічну сумноз-
вісну нужду та нестачу збіжжя у вірного народу, з приводу Ве-
ликого посту, що надходить, доводимо до відома та виконання
парохів нашої дієцезії.

1^а І клірики, і миряни у перший та останній тиждень Ве-
ликого посту, а також по понеділках, середах та п'ятницях
проміжних тижнів зобов'язуються сумлінням цілковито утри-
муватися від м'яса.

2^а В інші дні Великого посту, що надходить, на випадок по-
треби уділяємо в Господі послаблення, щоб клірикам та миря-
нам – за умови, що благатимуть про Боже милосердя іншими
благочестивими ділами та молитвою, – було дозволено харчу-
ватися будь-якою їжею, за винятком зазначених вище, у пунк-
ті першому, днів.

Перемишль, 5 березня 1831 року.
Йоан єпископ.

До виконання. Назаревич.

У листі від 28 травня 1831 року, митрополит зауважує, що *O cholerae we Lwowie tyle tylko mówią, że żydzi tylko i ubodzy nią są dotknięci, i między tymi choremi sami nawet lekarze nie są pewni, czy cholera, czy inna jaka choroba zachodzi*¹⁵⁶. Як знаємо, ці очікування митр. Левицького виявились неоправданими й епідемія забирала жертви не тільки серед євреїв і вбогих, але й з-посеред греко-католицького священства. У листі від 16 вересня 1831 р. митрополит із сумом констатує реалія того часу: *Począwszy od pierwszego Stycznia r. b. do dnia dzisiejszego w tu-teyszej dyecezyi już 78 kapłanów z tego świata zeszło, z pomiędzy tych 38 przez cholera*¹⁵⁷. Отже людські втрати були значні, зокрема серед кліру обох єпархій.

24 червня, з приводу холери вмирає канонік о. Іван Могилянський, особа великих заслуг для культурного і національного відродження галицьких українців. Владика доручає о. Назаревичу справу повідомлення державних інституцій про смерть Могилянського¹⁵⁸.

[Перемишль, 27 червня 1831 р.]

/с. 211/

A consistorio gr[aeco] cath[olico] Premisliensi
№ 1181
Perillustri r[evere]ndissimo do[mi]no
Nazarewicz
canonico gremiali, parrocho cathedrali.
Ex off[ici]o.
In loco.

/с. 210/

¹⁵⁶ Листи митрополита М. Левицького до єпископа Ів. Снігурського. С. 54.

¹⁵⁷ Там само. С. 59.

¹⁵⁸ APP. Zespół 148: Parafia Greckokatolicka w Przemyślu. Sygnatura 56/148/0/5/105. *Письма консисторські до Назаревича*. С. 210-211.

Praesent[um] [secunda] Iulii [1]891
hora [septim]a pomeridiana per Hryni-
asiewicz curs[um] iuniorem

№ 1181

Ut notitiam super obitu p[ro]p[ri]e m[em]oriae Ioannis equitis de Mo-
gilnicki custodis capituli consiliarii consistorii, superioris schola-
rum dioecesanarum inspectoris et dioecesani examinitoris, in
conformitate praescriptorum praeter c[on]suetudinem r[egium] cameraria-
le et circulare officia, etiam excelso c[on]suetudinem r[egio] foro nobilium
Leopoliensi exhibeat, per illustri r[es]p[ect]andissimo canonico et pa-
rocho cathedrali ordinamus.

Premislae die [vigesima septi]ma Iunii [1]891.
Ioannes ep[iscopu]s.

Переклад:

/с. 211/

[Від Перемиської греко-католицької консисторії

№ 1181

Пресвітлому велебнішому панотцеві

Назаревичу

геміальному канонікові,

пароху катедральному грецького обряду

суворо офіційно під розписку на місці]

/с. 210/

Вручив другого липня 1891 року о
сьомій годині пополудні Гриняевич,
молодший поштар.

№ 1181

Даємо розпорядження пресвітлому велебнішому каноніко-
ві та катедральному парохіві, щоб згідно із приписами спові-

стив, крім цісарсько-королівської камеральної та циркулярної служб, також високий Львівський цісарсько-королівський шляхетський суд про кончину благочестивої пам'яті Йоана, лицаря Могильницького, кустоша капітули, радника консисторії, вищого інспектора дієцезальних шкіл та дієцезального екзаменатора.

Перемишль, 27 червня 1831 року.
Йоан єпископ.

На вістку про смерть каноніка Івана Могильницького, митрополит Левицький відгукнувся листом від 27 червня:

Z żalem i boleścią wyczytałem w liście Ill-mi ac Rev-mi D-mi z dnia 24 b. m. doniesienie o zejściu z tego świata ś.p. Jx. kustosza Mogilnickiego. Strata tego męża nie tylko dla Przemyśkiej dyecezyi, lecz w ogóle dla całego naszego obrządku jest nieodżałowana¹⁵⁹.

З початком липня 1831 р. єпископ Іван Снігурський захворів холерою, у листі-відповіді від 27 липня до нього, митрополит Михаїл Левицький не приховував своєї радості з видужання адресата:

Z ubolewaniem wyczytałem z wyrazów do 16 m. c. że Jw. Pan Dobrodziej chorowałeś, pocieszyło mnie zaś to, że do tey słabości nie przyłączyła się grasująca tymi czasy niemoc i że Jw. Pan Dobrodziej wyszedłeś z niebezpieczeństwa. Życzę z serca, aby Bóg pozwolił jak najrychlejszego powrotu do zupełnego zdrowia¹⁶⁰.

У серпні стан здоров'я єп. Снігурського покращав, і на цю вістку митрополит відповів листом від 9 серпня – *Wiadomość z szacowney odezwy de 30 m. el. powzięta, że Ill-mus ac Rev-mus D-mus do lepszego zdrowia przychodzisz, jest dla mnie pocieszająca*¹⁶¹.

¹⁵⁹ Листи митрополита М. Левицького до єпископа Ів. Снігурського. С. 55.

¹⁶⁰ Там само. С. 56.

¹⁶¹ Там само. С. 58.

Під час хвороби владики Снігурського, адміністраційні обов'язки перебрав о. Юрій Стрельбицький¹⁶². Нижче публікується підписане ним розпорядження про Службу во время губителства, в престатїи напрасных смерти та порядок літургійних служінь¹⁶³.

[Перемишль, 14 липня 1831 р.]

/с. 243/

A consistorio gr[aeco] cath[olico] Premisliensi
№ 1290
Perillustri r[evere]ndissimo do[mi]no
Nazarewicz
canonico gremiali, parrocho cathedrali rit[us] gr[aeci] consignandum.
Ex off[ici]o.
In loco.

/с. 243/

[Від Перемиської греко-католицької консисторії.
№ 1290
До вручення пресвітлому велебнішому панотцеві
Назаревичу,
греміальному канонікові,
катедральному парохіві.
Офіційно.
На місці.]

/с. 241/

¹⁶² Юрій Стрельбицький, народ. 1769 р. З 1816 канонік греміальний, архидиякон капітули і радник консисторії. Помер 25 лютого 1832 р. в Перемишлі.

¹⁶³ Archiwum Państwowe w Przemyślu. Zespół 148: Parafia Greckokatolicka w Przemyślu. Sygnatura 56/148/0/5/105. *Письма консисторські до Назаревича*. С. 241-243.

Praesent[um] [decima sex]ta Iulii
[1]831 hora octava pomeridiana per
Hryniasiewicz seniolem cursorem.

[Вручив 16 липня 1831 року о вось-
мій годині пополудні Гриняевич,
старший поштар.]

№ 1290

Naywyższą iest wolą i życzeniem Nayiaśnieyszego Monarchi, ażeby przy okoliczności, gdzie niszcząca zaraza cholera morbus, która z Rossyi i Polsszcy od niejakięgo czasu do tak wielu okolic wdarłszy się, już się po większey części Galicyi a nawet i na Węgrach rozszerzyła, całe Duchowieństwo końcem odwrócenia i uwolnienia od tego niszczącego złęgo, nie tylko codziennie przy Mszy S. także Służbę bożą w Mszale zawartą pro evitanda mortalitate vel tempore pestilentiae¹⁶⁴ dołączyło, ale także iżby po spiewaney lub czytaney Mszy S. tudzież podczas popołudniowego Nabożeństwa w języku ludu Modlitwa o uwolnienie i odwrócenie tey pustoszącej zarazy publicznie iak to wczasie powszechnych klęsk zwykło bywać, odmawiana była.

W skutku tego Naywyższego życzenia Nayiaśnieyszego Monarchi, nam wysokim Reskryptem Jo. Książęcia Gubernatora Galicyi pod dniem 11^m t. m. i r. do l: 5593 oznaymionęgo, wzywamy i na sumieniu obowiązujemy całe Duchowieństwo tak świeckie iako i zakonne Diecezyi Naszey, ażeby temu Naywyższemu życzeniu naszego Naylaskawszego Monarchi tem bardziey odpowiedzieć i zadosyć uczynić starało się, ile że ten obowiązek Modlenia się i wstawiania się do Boga Zastępów za ludem w ięgo potrzebach i uciskach, iest nieodzownie z powołaniem każdego kapłana połączony.

Gdy tym końcem potrzebne zarządzenie w Diecezyi naszey stanowimy, ponawiając rozporządzenie już poprzedniczo pod dniem 5^m Stycznia r. b. do l: 15 wydane, co się dotyczy Nabożeństwa w tym

¹⁶⁴ за відвернення мору та пошесті (лат.)

zamiarze w tuteyszey katedrze naszey prawić się maiącego, zalecamy co następuje:

1. każdy kapłan przy każdej Mszy S. dołączy службу во время губительства, в престатїи напрасныа смерти, iuż zaś ieden z kapłanów, który będzie bądź to w dnie powszednie bądź to w dnie niedzielne i świąteczne spiewaną Mszę S. z dołączeniem także dopiero rzeczoney służbi во время губительства... prawić, ma po ukończeniu teyże, z ludem w głos wyrozumiale 5 razy Otcze nasz, 5 razy Bohorodyce Diwo i raz Wiruju w jedyna ho Boha odmówić, tudzież

2. w czasie przepisanego popołudniowego Nabożeństwa w Niedziele i Święta ma być także odspiewany Mołeben z dołożeniem /c. 242/ Modlitwy w Trebniku znayduiącey się: Mołytwa czytoma po Mołebni, во время губительства и напрасныа смерти po której odmówi kapłan z ludem wyżej oznaczone pacierzy, a popołudniowe Nabożeństwo zwyczajnymi Supplikacyami zakończy.

3. Powyższym sposobem ma być odprawionem Nabożeństwo tak długo, dopóki zaraza cholera morbus nie ustanie, lub inne zarządzenie nienastąpi.

Nayprzewielebniejszy Jx. Kanonik i paroch Katedralny zawiadomi niezwłocznie otem zarządzeniu podręczne duchowieństwo do dusz starownictwa przy Katedralney Cerkwi należące, tudzież presbyterow na praktyce zostaiących, lub zinnego iakowego powodu w Cerkwi Katedralney Mszą S. prawiących, i nad ściśłem wykonaniem tegoż czuwać będzie. O czem się też Nayprzewielebniejsza Kapituła z tą wprost pod dzisiejszym dniem zawiadamia –

w Przemyślu dnia 14° Lipca [1]831.

Strzelbicki

Iudex¹⁶⁵ (?)

Sielecki¹⁶⁶

¹⁶⁵ Суддя (лат.).

¹⁶⁶ Іван Сілецький, нар. 1782 р., висвячений 1809. З 1819 р. канонік греміальний, архидиякон капітули у 1832-1834 рр. З 1834 р. архипресвітер. З 1819 р. референт єпархіяльний. Після смерті єп. Снігурського у 1847-1848 рр. апостольський адміністратор Перемиської єпархії. Помер 1854 р. в Перемишлі.

Листом від 27 липня 1831 р. митрополит інформує владика Снігурського про хід справ з виданням прохальної молитви до Бога про зупинення епідемії – Во время холери чтемаа¹⁶⁷.

Dziś podałem do krajowego Prezydyum modlitwę w języku ludowi naszemu zrozumiałym ułożoną na uproszenie, aby Bóg cholęę odwrócić raczył, i remonstrowałem, aby pozwolono potrzebną ilość egzemplarzy na koszt kassy konsystorskiej wydrukować y do wszystkich kapłanów w dyecezyi porozsyłać. Jeżelibyś Ill-mus ac Rev-mus D-nus życzył sobie i w tamtejszey dyecezyi tę samą modlitwę zalecić, to potrzebna ilość exemplanzy mogłaby razem tu bydzь wydrukowana, proszę iednak niezwłocznie mię o tem uwiadomić¹⁶⁸.

На полях цього листа рукою владика Снігурського дописано: *Dnia 30^e Lipca r. b. obstalowałem 2000 exemplanzy modlitwy*. Про розповсюдження цього видання серед священиків та їхній обов'язок навчити молитву вірян, інформує о. Петра Назаревича в заступстві владика о. Юрій Стрельбицький¹⁶⁹.

[Перемишль, 16 серпня 1831 р.]

/с. 216/

A consistorio gr: cath: Premisliensi
№ 1412
Perillustri rev[erend]issimo do[mi]no
Nazarewicz
canonico gremiali,
parocho cathedrali r. g.

¹⁶⁷ Повний заголовок: *Молитва во время холери, чтемаа по за амвонной молитвъ во оуслишаніе людей. Святѣшимъ Тайнамъ на трапезѣ ко народному поклоненію поставленныхъ сущимъ*. Въ Лвѣгороді, тѣпомъ Інститута Ставропѣганскаго двѣла [1831]. 3 с. непагіновані.

¹⁶⁸ *Листи митрополита М. Левицького до епископа Ів. Снігурського*. С. 56.

¹⁶⁹ APP. Zespół 148: Parafia Greckokatolicka w Przemyślu. Sygnatura 56/148/0/5/105. *Письма консисторскі до Назаревича*. С. 215-216.

consignandum
in stricte off[ici]o
in loco

[Від Перемиської греко-католицької консисторії
№ 1412

Пресвітлому велебнішому панотцеві
Назаревичу
греміальному канонікові,
пароху катедральному грецького обряду
суворо офіційно під розписку на місці]

/с. 215/

№ 1412

Dodatkowo do rozporządzeń Naszych z dni 5° Stycznia, 14 Lipca i 4 Sierpnia r. b. do liczb 15. 1290 i 1370 zapadłych, dołącza się Przewielebnemu JX Kanonikowi 20. egzemplarzy drukowaney Modlitwy Во время холери чтемаа z zaleceniem, by

1° Takowa po Mszy S. spiewaney i po Nieszporach z ludem Na-bożeństwu przytomnym, pobożnie i skruszonem sercem odmawiana, a zapobiegając zgubie teyże po mszałach wkleiona została;

2. Przewielebny JX. Kanonik sam i przez podręcznych współpracowników starał się parafian swoich czytać nieumiejących rzeczoney modlitwy na pamięć nauczyć i odmawianie teyże po wszystkie dnie przy rannych i wieczornych pacierzach polecać –

w Przemyślu dnia 16° Sierpnia [1]831.

Strzelbicki

Surogat

Kubaiewicz

Після епідемії, осінню 1831 р. владики Снігурський сповіщає пароха катедрального о. Назаревича про те, що 19 листопада в катедральному соборі відбудеться служба за померлими

від холери, а 26 служба в подяку Господеві за звільнення від цієї хвороби¹⁷⁰.

[Перемишль, 13 листопада 1831 р.]

/с. 220/

A consistorio gr[aeco] cath[olico] Premisliensi
№ 1932
Perillustri r[evere]ndiss[i]mo d[omi]no
Nazarewicz
canonico gremiali parrocho cathedrali consignan[dum].
Ex off[icio].
In loco.

/с. 219/

№ 1932

Placuit omnipotenti et iusto Deo civitatem nostram anno curren-
ti morbo cholera visitare, sed misericordia et paterno amore Ipsius
adpraesens ab hacce plaga liberati sumus. Dum durante hoc morbo
multi ritus nostri fideles eodem defuncti sunt, ducimus salutare pro
animabus eorundem in ecclesia nostra cathedrali die [nona decim]
a m[ensis] c[urrentis] hora [non]a matutina officium defunctorum
celebrare; iam autem pro liberatione ab hocce terribili morbo die
[vigesima] a m[ensis] c[urrentis] hora matutina decima Omnipotenti
grati animi sensa manifestare.

Quae perillustri ac reverendissimo canonico et parrocho cathe-
drali pro sua et subordinati cleri notitia eo addito significantur,
quod desuper fideles parochiae huiatis edocendi veniant.

Datum Premisliae sie [quint]a Novembris 1831.
Ioannes ep[isco]pus

Praes[entatum] [tercia decim]a [Novem]br[is] [1]831
Pro effectuatione
Nazarewicz

¹⁷⁰ APP. Zespół 148: Parafia Greckokatolicka w Przemyślu. Sygnatura 56/148/0/5/105. *Письма консисторські до Назаревіча*. С. 219-220.

Переклад:

/с. 220/

Від Перемиської греко-католицької консисторії.

№ 1932

До вручення пресвітлому велебнішому панотцеві

Назаревичу, греміальному канонікові,

катедральному парохіві.

Офіційно.

На місці.

/с. 219/

№ 1932

Всемогутньому та справедливому Богові було завгодно поточного року послати на наше місто чуму; але завдяки Його милосердю та отчій любові тепер нас звільнено від цієї пошесті. Оскільки під час цієї хвороби від неї померло багато вірних нашого обряду, ми вирішили, що спасенним для їхніх душ буде відправити в нашій катедральній церкві 19 числа поточного місяця о дев'ятій годині ранку службу за померлих; а за звільнення від цієї жахливої хвороби виявити подяку Всемогутньому 26 числа поточного місяця о десятій годині ранку.

Сповіщаємо про це пресвітлому та велебнішому канонікові й катедральному парохіві та підпорядкованому йому клірові з тим, щоб і вірних тутешньої парафії було про це повідомлено.

Йоан єпископ.

Вручено 13 листопада 1831 року.

До виконання.

Назаревич

Останнім розпорядженням, зміст якого стосується справ епідемії, є звернення владика Івана Снігурського, в якому він

наполягає на дотриманні державних розпоряджень щодо протиепідеміїних заходів¹⁷¹.

[Перемишль, 29 грудня 1831 р.]

/с. 235/

A consistorio gr: cath: Premisl[iensi]

№ 2334

Perillustri rev[erend]issimo do[mi]no

Nazarewicz

canonico gremiali,

exam[ina]tori dioecetano et

parocho cathedrali

consignandum

ex off[ici]o

in loco

[Від Перемиської греко-католицької консисторії

№ 2334

Пресвітлому велебнішому панотцеві

Назаревичу

греміальному канонікові,

епархіальному ревізору і

пароху катедральному

під офіційну розписку на місці]

/с. 234/

№ 2334

Wskutek zapadłego pod dniem 24^m b: m: do l: 80369. od wyso-
kich C. K. Rządów Krajowych rozporządzenia, zaleca się Prze-
wielebnemu Jmc. x: Kanonikowi, w celu zapobieżenia szerzeniu
się Cholera morbus: by przez siebie lub podręcznych Duchownych

¹⁷¹ APP. Zespół 148: Parafia Greckokatolicka w Przemyślu. Sygnatura 56/148/0/5/105. *Письма консисторські до Назаревича*. С. 234-235.

postrzeżony każdy podeyrzany wypadek natychmiast mieyscowey Zwierzchności doniosł, i lud swoiey staranności duchowny powierzony do scisłego zachowania przepisów, iakowe w celu zapobieżenia złemu takowemu iuz wyszły, lub na przyszłość od Zwierzchności postanowione będą, iuz to zobowiązku utrzymania zycia własnego, iuz zobowiązku sumienia, gdyż zaniedbanie przepisanych środków, na inne ludzi niezliczone złe skutki przynieść by mogło, stosowną naukę w Cerkwi upomniał –

w Przemyślu dnia 29^{go} Grudnia [1831].

Jan Biskup mp

Kubaiewicz

6-го березня 1832 р. митрополит Левицький передає владі ці Снігурському вияви співчуття зі смертю співробітника о. Юрія Стрельбицького.

Z zaśle wyczytałem w szanowney odezwie Ill-mi ac Rev-mi D-ni de 3. m. c. wiadomość o zeyściu z tego świata Jx. Strzelbickiego. Nie tak łatwo da się pewnie założyć strata iego, równie jak nieboszczyk Jx. Mogilnicki, zwłaszcza, że gdyby nawet na zdolnych nie brakowało, wezwani do urzędów kapitulnych i konsystorskich z diecezyi czasu nie mało i instrukcji potrzebować będą, nim się do interesów ułożą¹⁷².

Ось, що інші перемишляни писали про епідемію холери в Перемишлі.

Отець Антоній Добрянський у першій історичній монографії міста Перемишля, питанню пошесті холери в 1831 році присвятив невеликий абзац, назвавши в ньому прізвища її жертв – крилошанина Івана Могиляницького і професора гімназії Кржіжа:

Р. 1831. холера, дōставшаяся зъ Азіи через Россію до Галичины, и въ Перемышли много людей похитала. Межи

¹⁷² Листи митрополита М. Левицького до єпископа Ів. Снігурського. С. 62.

еи жертвами былъ заслуженный и всѣма почетаемый учитель Физики при тутошнѣй лицей, Кржижъ и крылошанинъ Іоаннъ Могилицкій, мужъ ученый, Русинъ ревный, членъ Собора крылошановъ народно дѣятельный¹⁷³.

Професор Кржіж залишився у пам'яті перемишлян як перший рецензент мистецьких здобутків катедрального хору під керівництвом Алоїза Нанке, що був заснований у 1829 році з доручення владики Івана Снігурського. Допис проф. Кржіжа *Церковний спів у перемиській греко-католицькій катедрі в Галичині*, надрукував того ж епідемічного 1831 року віденський журнал „*Neue theologische Zeitschrift*„¹⁷⁴.

Цінним свідченням про пошесть в Перемишлі 1831 року є фрагмент із першої біографії владики Івана Снігурського, написаної о. Йосифом Лозинським і виданої ним у Львові 1851 року:

Коли въ р. 1831 недуга холера по першій разъ ся въ Перемышли появила, и жителей мѣста такимъ страхомъ набавила, же кто ено мѡгъ зъ Перемышля утѣкавъ, що и никоторія зъ Клиру катедрального дѣлали, Вѡнъ безъ боязни остався на своимъ мѣсци, наганяючи дуже тихъ Священниковъ, що въ хвиляхъ посвященя такъ слабого духася оказали, а додаючи вѣдваги тимъ, которіи ся посполу съ нимъ на своихъ полишали мѣсцяхъ¹⁷⁵.

¹⁷³ Антоній Добрянскій, *Вѣдомѡсть историческая о мѣстѣ Перемышли и окрузѣ тогоже имени*. Перемышлянинъ на рѡкъ 1852. Въ Перемышли. Тѣпомъ русск. Собора Крылошанъ. С. 48-49.

¹⁷⁴ Prof. Krziz, *Der Kirchengesang im griechisch-katholischen Dome zu Przemyśl in Galizien*. „*Neue theologische Zeitschrift*„ herausg. von Joseph Pletz. II Ban. № VI. Wien 1831. С. 163. Факсиміле і український переклад статті див.: *Який хосѣн з критики? Полеміка галичан на сторінках німецької преси 1843-1846 рр.* Зібрав і до друку підготував Володимир Пилипovich. Передмову написав Міхаель Мозер. З німецької переклав Олег Конкевич. З латинської переклав Ростислав Паранько. [=Видавничча серія: «На Владичому»]. Перемишль: «DOMI», 2018. С. 261-271.

¹⁷⁵ Іосифъ Лозинскій, *Житѣе Іоанна Снѣгурского Владыки Перемыского, Самбѡрского и Сяноцкого*. Во Львовѣ 1851. С. 32.

Лозинський, очевидець цих подій, не назвав прізвищ тих представників катедрального кліру, хто покинув владику, мабуть з уваги на те, що дехто з них був в живих, зорема о. Йосиф Левицький – капелан єпископа Снігурського. Аж у 1876 році в своїй автобіографії так опише цю ситуацію:

12-го липня того ж года [1831 – В. П.], когда-м уже діаконат прияв, вибухла в Перемишли холера, 20 липця став-єм пресвитером і відбив-єм цілий час практики пресвітерской під час свиріпств бившой холери. В часі той страшної і еще не бившой недуги, утікали з города многії люде, а межі іншими крил[ошанин] І. Лавровскій і Йосиф Левицкій, капеллян єп. Снігурского, і я заступив довжність капелляна у реченого владики¹⁷⁶.

Спогади про пошесть холери в Перемишлі, а зокрема про нележку долю владики Снігурського у той час, залишив теж о. Іван Хризостом Сінкевич:

Когда епископ Снігурскій заболів на холеру, капеллян его, о. Йосиф Левицкій, оставив его і сам убіг на гру Знесіне под Перемишлем. За тот поступок бив Левицкій удален на вікарія при катедрі [...]. Не до річи буде тут примітити, що Снігурський, з 1818 года епископ, так бив добродітельний, що заболівши на холеру не імів дома на крайцара; капеллян утек – а когда послав до склепу, в котром всегда куповав, по зістивні припаси, то продавец не хотів єму дати на кредит¹⁷⁷.

¹⁷⁶ Йосиф Лозинський, *Автобіографія. Дух і ревність. Владика Снігурський та інші перемишляни*. Упорядник Володимир Пилипович. [=Перемиська бібліотека, т. II]. Перемишль – Львів 2002. С. 184.

¹⁷⁷ Іван Хризостом Сінкевич, *Начало нотного пінія в Галицкой Руси (Воспоминання старого священника)*. «Бесіда» 1888, ч. 1-6, передруковано у збірнику *Дух і ревність. Владика Снігурський та інші перемишляни*. Упорядник Володимир Пилипович. [=Перемиська бібліотека, т. II]. Перемишль – Львів 2002. С. 226.

Сінкевич згадує теж про смерть від пошесті Григорія Чижевича, на той час аліумна перемиської Духовної семінарії і відомого в Перемишлі соліста катедрального хору¹⁷⁸.

Пам'ять перемишлян про епідемію холери та її жертви тривала в Перемишлі довгі роки, аж до другої половини ХІХ ст. Прикладом, у 1845 р. ремісничий цех м'ясників запрошував вірян обох християнських конфесій на молебен до цвинатної каплиці, щоб просити Господа й за тих, *którzy okropną śmiercią w czasie cholery z tego świata zeszlі*¹⁷⁹.

Окрему розвідку, присвячену епідемії холери 1831 року, написав о. Михайло Зубрицький (1856-1919), парох Мшанця, історик і етнограф, дійсний член Наукового товариства імені Шевченка. Матеріали до написання статті *Урядові заходи против холери в 1831 р.*, що була опублікована 1909 року в Записках НТШ, знайшов він в архіві Жукотинського деканату Перемиської єпархії. Про спалах епідемії, її наслідки і способи протидії пише так:

Холеру в 1831 р. назвали і ще тепер [1909 року – В. П.] називають першою, бо сеї слабости до того року в Галичині не знали. Вона прийшла до нашого краю з Росії і Польщі і поробила у нас особливо в липни і серпни великі спустошення. [...] Кілько умерло людей в Галичині на сю холеру, се годі сказати, бо мабуть в сім часі не збирали статистичних дат. [...] Для здержання холери австрійський уряд видавав від часу до часу розпорядження, які через консистори подавав також до відомо духовенству, щоб воно оголошувало їх своїм парохіянам¹⁸⁰.

У статті о. Зубрицький переповідає зміст опублікованих вище документів перемиської консисторії, ілюструючи їх прикладами тодішніх способів протидії захворюванням, напр.,

¹⁷⁸ Там само.

¹⁷⁹ APP. Zespół 148: Parafia Greckokatolicka w Przemyślu. Sygnatura 56/148/0/5/105. *Ogłoszenia parafialne*. С. 12.

¹⁸⁰ Михайло Зубрицький, *Урядові заходи против холери в 1831 р.* // Записки наукового товариства імені Шевченка. Львів 1908. Том LXXXI. Кн. I. С. 127-128.

згідно з розпорядженням перемиської консисторії, *Хорим і zostавленим в контумації* [в карантині – В. П.] мали давати сьвященики загальне розрішенє в деякім віддаленю, а причастє подавати на довгій металевій або деревяній ложці. По причастю наказано металеву ложку вмити хльораном вапна, а деревяну спалити. Кождий сьвященик мав постарати собі відповідну скількість ложок, мабуть деревяних¹⁸¹. І так як в наш час, 190 років тому кордон Галичини контролювала армія, її жителів зобов'язував санітарний режим а в деяких місцевостях навіть локдаун.

¹⁸¹ Там само. С. 130.

МОСКОВСКОЕ УЧЕБНОЕ ЗАВЕДЕНІЕ

МОЛИТВА ВО ВРЕМЯ ХОЛЕРЫ.

СНѢДАНІА ПО ЗАЛМВОННОЙ МОСИТВѢ
ВО ОУСАНІИШНІЕ ЛЮДЕИ.
Отъишши Тѣмъ на толпѣхъ ко народному лѣзю-
нѣю поставленныя сирѣмъ.

№ 122 975

Внемогущій предвѣщій Бжѣ! не-
хотѣи смѣрти грѣшника, но да
швертѣи и жѣкъ кбдѣтъ, и ныз-
поглавѣи на спасѣніе наше еди-
нороднаго Сына Твоего, иже намъ
и заповѣда: Просѣте, и даѣтся
вамъ; ищѣте и шверѣщѣте; тол-
цѣте, и шверзѣте вамъ: къ Те-
бѣ оубо припадаѣмъ сокровѣнныи
сѣрдцѣмъ, и со слѣзѣми молимъ

133315

Тя: Не вни́ди къ сѣдѣ съ нѣмы,
но мѣлостикно ѿврати ѿ насѣ
пращѣднѣй Твоѣй гнѣвъ, и ѡутоли
смертоноснѣю ѣзкѣ ко времени сіа
родѣ челоуѣчскѣй безгѣдно ѣкш
мѣчимъ погѣщающѣю. Оумилосер-
дѣся надѣ нѣмы Гди, оумилосер-
дѣся надѣ нѣми, и спаси люди
тѣкоѣ, да здравѣ сѣще живѣтъ по
зѣповѣдениѣ Твоимѣ, и просла-
вѣютъ Имя Твое свѣтѣе. Застѣ-
пи и сохрани ѿ тѣажѣ гѣбитѣл-
нѣа ѣзкы Хрѣтоулюбѣаго Имперѣ-
тора нашегѣ ФРАНЦЕШКА, кѣсъ
Цѣрскѣй Домѣ егѣѣ, и кѣсъ гради,
кѣси и Ѡбластѣ дѣржаки егѣѣ. По-
милѣй и погѣти болѣзньбующѣхъ
ѿ тѣажѣ ѣзкы, козѣкигни ѣхъ
ѿ Ѡдра нѣмощи, и дѣждѣ ѣмѣ
зѣракиѣ дѣшѣвноѣ и тѣѣѣвноѣ. Дѣшѣ
тѣ свѣхъ ѣжѣ ѿ тѣажѣ болѣзнь

въ правобѣрїи и надѣждѣ коскре-
щенїа оуже престакишася, оупокѡй
со скатыми Твоими идѣже нѣст
колѣзнь, ны печаль, ны воз-
дыханїе, но жизнь безконечная.

Молитвами Пресвятыа Бѣны и
прїсно-Дѣвы Марїи, заступленїемъ
честныхъ безплотныхъ силъ, и
Аггелъ Хранытелїи, Милостїю же
и щедрѡтами едннороднаго Сы-
на Твоего, Гда нашего Іиса Христа,
емѡже подокантъ всяка слава,
честъ и поклоненїе со вѣчными
свѣтъ Сщїемъ и со прїтѣмъ и кл-
гїемъ и жикотворящимъ егѡ

Дхѡмъ, нынѣ и прїснѡ

и во вѣки вѣковъ

Аминь.

Поимъ Сѡи нашъ: Бѣ Дѣво: Подъ твою милостъ: Р.
Тажъ молитвенно пѣмъ: Сѡи Бѣи: и проудъ.

СВЯТЫЙ
КА ПРСП
122975

Въ Львівгородѣ
Тіпома́ І́нститута́ Стари́нни́хъ
кни́гъ. А́вдѣя.
1831.

Перемиські некрологи-афіші (клепсидри) ХІХ – початку ХХ століття

Клепсидри, тобто друковані афіші, якими повідомляється про смерть людини, відомі в Галичині з початку ХІХ століття й прийшли тут з Австрії, де їх називають *Parte*. Приміщається їх на дверях хати померлого, а також у церквах й у відповідних громадських місцях. Аркуш друкованої клепсидри, на загаль, обведений є чорною рамкою, над текстом некролога приміщається зображення хреста або іншого траурного символу (могила, вінець тощо), а сам текст друкують оздобним шрифтом й чорною фарбою.

Клепсидра цікавить нас як прояв культури пам'яті модерного часу, як фунеральний жанр мистецтва й літератури ХІХ-ХХ століть. Галичанин Микола Колянковський, автор виданого на еміграції poradника з писання листів, помістив у ньому опис змісту некролога (клепсидри)¹⁸² та його зразок¹⁸³.

Клепсидра, або жалобне повідомлення

Коли хтось умирає, найближча рідня та товариства, де значним членом був померлий, публікують жалобні повідомлення, так звані клепсидри.

На клепсидрі треба подати такі дані: ім'я й прізвище померлого, дату народження, місце народження, всі титули й відзначення, дату й місце смерті, реченець похорону й цвинтар, де буде поховане тіло. Є також звичай подавати рід смерті, що його окреслюють здебільше двома відмінами: помер

¹⁸² М. Колянковський, *Клепсидра, або жалобне повідомлення // Як писати листи? Короткий poradник*. Париж: Видання Першої Української Друкарні у Франції, 1955. С. 40.

¹⁸³ Там само. С. 40-41.

по коротких терпіннях, або – помер по довгих важких терпіннях; практикуючі християни подають також, що покійний прийняв св. Тайни.

У сучасних українських літературознавчих словниках та енциклопедіях не подибуємо статті про клеписдру як таку, тобто афішу, а тільки про некролог, який визначається як газетна стаття чи замітка з приводу смерті людини, і яка містить інформацію про її життя та діяльність¹⁸⁴. Дослідники називають кілька жанрових видів некролога, зокрема кондоленційний та роковинний, і саме такі знаходимо в добірці клеписдр, що були надруковані в Перемишлі. Зберігаються вони в Державному архіві у Перемишлі у фонді № 397 (Afisze, plakaty i druki ulotne z terenu Przemyśla) й в оцифрованій формі виставлені на вебсайті архіву, звідки ми їх тут передруковуємо. Найдавніший некролог-афіша – із 1847 року, присвячений єпископу Іванові Снігурському, найновіший – із 1932 року і присвячений Юліянові Романчуку, голові Товариства «Просвіта». Усіх клеписдр є 29, чотири з них присвячені львівським митрополитам: Григорію Яхимовичу (два різні примірники), Спиридону Литвиновичу та Юліянові Куїловському; п'ятьом перемиським владикам: Іванові Снігурському, Томі Полянському, Іванові Ступницькому, Юліянові Пелешу та Константинові Чеховичу; 11-ти відомим священникам Перемиської єпархії: Іванові Лаврівському (до 15-ліття смерті), Айталеві Вітошинському, Юрію Галецькому, Венедиктові Літинському, Филимонові Подолинському, Іванові Стрийському (два різні примірники), Миронові М. Галущинському, ЧСВВ, Миронові Подолинському, Карлові Волошинському, Іванові Могильницькому (до 100-ліття смерті), Олександрові Зубрицькому; 8-ми мирянам: Вацлаву Ганці, чеському вченому і громадському діячу, Михайлові Осьмаку, членові Братства св. Миколая в Перемишлі, Григорію Цеглинському, директору української гімназії в Перемиш-

¹⁸⁴ Див.: *Літературний словник-довідник*. Київ: Видавничий центр Академія, 1997. С. 501-502; *Літературознавча енциклопедія. У двох томах*. Том 2 (М-Я). Автор-укладач Ковалів Ю. І. Київ: Видавничий Центр «Академія», 2007. С. 112.

лі, письменнику і громадському діячу, Софронові Матвіясу, директору Учительської семінарії в Перемишлі, вбитому українськими націоналістами в Перемишлі, Симонові Петлюрі, Голові Директорії Української Народної Республіки, вбитому єврейським націоналістом в Парижі (до першої річниці смерті), покійним членам Товариства «Українська Бесіда» в Перемишлі (до 60-ліття заснування Товариства), Євгенії Ляхович, дружині Василя Ляховича, вчителя в Дівочому інституті в Перемишлі, Юліянові Романчуку.

Некрологи-афіші друкувалися в перемиських друкарнях, здебільше в друкарні греко-католицької Капітули (руського собору)¹⁸⁵ – 15 прим. (1847-1932 рр.), в друкарні А. Левая – три (усі з 1896 р.)¹⁸⁶, – Миколи Джулинського – два (1896-1900 рр.), – Йосифа Стифія – п'ять (1912-1930 рр., адреса – Ринок 18), – Кнолера і Сина – два (1929-1932 рр.). Назви друкарні не подано на клепсидрах Г. Цеглинського (здається надрукована у Відні) та С. Петлюри. З кінця XIX століття на деяких некрологах друкуються назви і адреси двох перемиських похоронних підприємств: *Перворядне Заведенє похоронне Вл. Ступницького, Перемишль, Ринок ч. 23*, та *Заклад похоронний «Конкордія» Івана Смика (сини), Перемишль – Ринок 16*. На клепсидрі єп. К. Чеховича (помер у 1915 р.) подано, що на її друкування дозвіл дала російська окупаційна влада: *Къ печати разрѣшено Начальникомъ Уѣзда*.

Як я вже згадав, важливим графічним елементом клепсидри є уміщений над текстом некролога хрест. На клепсидрі владики Снігурського з 1847 року, видніє гравюра однораменного хреста, але з 1860 року по 1890 на усіх опублікованих тут клепсидрах надруковано трираменний хрест, що можна розглядати як наслідок т.зв. обрядового руху частини греко-католицького священства в Галичині, яке наголошувало на потребі

¹⁸⁵ Про історію цієї друкарні див.: Anna Siciak, *Działalność Drukarni Biskupiej i Drukarni Kapituły Greckokatolickiej w XIX wieku* // «Перемиські Архиепархіяльні Відомості», ч. 17, 2015. С. 103-121.

¹⁸⁶ У клепсидрах митр. С. Литвиновича і єп. Т. Полянського поруч гражданського шрифту вжито й тадиційну кирилицю, а в клепсидрі о. Ю. Галецького, для написання його прізвища – латинську літеру G.

повернутися до візантійської традиції. З кінцем 90-х років на клепсидах знов приміщають однораменний хрест, яким маніфестується ідея українського католицизму. На двох роковинних клепсидах поминальних богослужень за душі покійних членів Товариства «Українська Бесіда» в Перемишлі (1929 р.) та з нагоди 100-ліття смерті о. Івана Могильницького (1931 р.), над текстом некрологів уміщено зображення труни в оточенні свічок.

Крім різних зображень хрестів, певна еволюція відбулася й з мовою некрологів, і так некролог владики Снігурського (помер у 1847 році) написаний польською мовою, некрологи 60-80-х років пишуться галицько-українською етимологічним правописом з численними русизмами, як хочби назвою цвинтаря – *кладбище* (клепсидри о. А. Вітошинського, М. Осьмака, єп. І. Ступницького), з кінця 80-х некрологи здебільше пишуться українською фонетичним правописом¹⁸⁷ а поховання відбуваються на *цвинтарі* (клепсидри Г. Цеглинського та о. М. Галушинського), у некрологах з 30-х років ХХ століття – на *кладовищі* (клепсидри С. Матвіяса та Є. Ляхович). Маємо теж приклад тримовного некролога Вацлава Ганки, складеного українською, польською та чеською мовами. Щодо місця поховань осіб, які згадуться в некрологах, то тлінні останки єп. Снігурського, згідно з волею владики, поховано на неіснуючому сьогодні міському цвинтарі при вул. Конарського (*Cmentarz powszechny*), всіх пізніше померлих, з 60-х років ХІХ століття, поховано на новому міському цвинтарі при вул. Словацького¹⁸⁸.

¹⁸⁷ Цікавим прикладом мовних тенденцій в Перемишлі поч. ХХ ст. є два некрологи о. Івана Стрийського: написаний фонетичним правописом від Товариства «Руська Щадниця», та етимологічним – від Капітули.

¹⁸⁸ Про історію міських цвинтарів в Перемишлі й українських поховань див.: Богдан Білий, *Поховання греко-католицьких ієрархів, священників, монахів, монахинь і церковних прислужників на Головному цвинтарі в Перемишлі*. «Перемиські Архиепархіальні Відомості» 2017, ч. 22.

Клеспидри

[Над текстом некоролога гра-
вюра однораменного хреста
посеред зелені, під текстом че-
реп і дві схрещені кістки]

Jego Ekscellencya
Jaśnie Wielmożny Ksiądz
Jan Snigurski

Biskup obr. gr. kat. Przemyski,
Samborski i Sanocki, Jego C. K.
Apostolskiej Mości rzeczywisty
tajny Radca, ś. Teologii Doktor,
przeżywszy lat 63., opatrzony
śś. Sakramentami przeniósł się
dnia 24. Września r. b. o trzy

kwadranse na szóstą po południu do wieczności.

Eksportacja do Cerkwi katedralnej tutejszej nastąpi dnia 27.
Września r. b. o godzinie 4. po południu, a dnia 28. Września r. b.
o godzinie 8. z rana odprawi się nabożeństwo żałobne, po którym
zwłoki odprawione zostaną na Cmentarz powszechny¹⁸⁹.

Kapituła tutejsza obr. gr. kat. po zgonie swego najgodniejszego
Pasterza w głębokim żalu pogrążona, zaprasza pobożnych
chrześcijan na ten Akt pogrzebowy.

Przemysł dnia 24. Września 1847.

Requiescat in pace!
Pro perpetua Memoria
*Lukaszewski mp*¹⁹⁰

¹⁸⁹ Мова йде про неіснуючий нині цвинтар при вулиці Конарського, закритий у другій половині XIX ст.

¹⁹⁰ *Нехай спочиває у мирі! На вічну пам'ять. Лукашевський власною рукою (лат.).*

[Над текстом некролога трира-
мений хрест]

Поминальне Богослуженіє
за упокой души бл. п.
Вячеслава Ганки,

Бібліотекара і блюсти-
теля зібранія монет при
король. чешскомъ музеѣ,

выслуженного архиваря тогожъ музея, переводчика словянъ-
ского въ король. музеѣ, доцента чешского, руского, польского
и старословенского языковъ и литературъ въ ц. к. пражскомъ
университетѣ, бывшего суплента-професора чешского языка
и литературы въ томже университетѣ, почетного члена Имп.
россійскихъ университетовъ харковского и бывшего вилен-
ского, тоже Имп. россійского общества исторіи и древностей
рускихъ въ Москвѣ, исторического корутанского¹⁹¹ общества
въ Целовцѣ¹⁹² и Имп. рос. публ. бібліотеки въ С. Петербурзѣ,
дѣйствительного члена король. чешского общества наукъ и
дѣятельного члена король. чешского музея, члена музейного
зібранія для языка и словесности чешской, тоже и зібранія
археологического, дописовательного члена Имп. рос. акаде-
міи наукъ и Имп. географического общества въ Россіи, тоже
ученого общества при ц. к. краковскимъ университетѣ, вар-
шавского общества пріятелей наукъ, шлезвико-гольштинского
общества исторіи и древностей поморянскихъ, шлезкого обще-
ства отечественного образования, король. общества древностей
сѣвернихъ въ Копенгагъ, наукового общества въ Сторелицѣ¹⁹³,
и дружества югословенской исторіи и древностей въ Загребѣ,
товарищества исторіи и древностей въ Меклембургу, Имп. об-
щества исторіи и древностей въ Одессѣ и проч. командора

¹⁹¹ Корутани, історична назва словенців.

¹⁹² Целовац, словенська назва міста Клагенфурт в Австрії, культурний
центр словенської меншини.

¹⁹³ Згорельц, сербо-лужицька назва міста Герліц в Саксонії, польська час-
тина міста називається Згожелец.

Имп. російскаго ордена св. Анны, и рыцаря Имп. росс. ордина св. Владимира, владѣтеля большой золотой медалѣ за науки и знанія.

помершого дня 30. Грудня въ Празѣ 1860, отправится въ церкви каѳедральной св. Іоанна Крестителя въ Четверѣ дня 9. (21) Феврарія с. г. о 10. годинѣ передѣ полуднемъ, на которое то Богослуженіе Русини града Перемышля всѣхъ православныхъ христіянъ запрашають.

Перемышль дня 7. (19.) Феврарія 1861.

Dnia 21. b. m. odprawi się żałobne nabożeństwo w tutejszej ruskiej katedralnej cerkwi za duszę

św. p.

Wacława Hanki,

bibliotekarza przy czeskim muzeum i sławnego słowiańskiego literata, zmarłego w Pradze dnia 30. Grudnia 1860, na które to żałobne nabożeństwo Rusini miasta Przemyśla wszystkich wiernych chrześcijan najuprzejmiej zapraszają.

Przemyśl, 19. Lutego 1861.

Dne 21. t. m. o hodine 10 ráno v zdejšim ruským hrámu Páne katedrálním žalobné služby bží za dne 30. Prosynce 1860 v Praze zemželeho slovútného

Václava Hanky,

bibliotekáže králčeského Muzeum držane budou, ku kterým službám všichni věžící od Russínův města Přemyslu se zwou.

V Přemyslu dne 19. Unora 1861.

Печатано въ Перемышли, 1861

[Над текстом некролога трираменный хрест, внизу надруковано гравюру, на якій жінка і дитина клячучи плачуть над могилою]

За упокой души бл. п.
Joanna Лавровского,
бывшого крылошанина прала-
тата перемышльского собора,

Д^{ра} св. богословія и любомудрія, профессора богочестія на фильзофическомъ отдѣлѣ всеучилища львовского, профессора богословія догматического, душпастврства и управителя сѣменища въ Львовѣ, профессора ученія бѣблѣйнаго на заведенію богословскомъ въ Перемышли, почетного члена общества ученихъ въ Краковѣ, основателя книгохранилища и иждивенія достоинства схолиарха при соборномъ крылосѣ въ Перемышли, мужа отличающагося ученостію и пожертвовавшаго за благо народа руского всю жизнь свою,

рожденного 1773 въ Терцѣ, усопшого въ Перемышли 1846 года дня 14. Червня

отправится въ престольной церкви въ Перемышли въ Пятницу 17. Февруаріа (1. Марта) с. г. поминальное богослуженіе, на которое почитателей покойника и побожныхъ христіанъ запрашаеся.

Перемышль дня 15. (27.) Февруаріа 1861.

Dnia 1. Marca t. r. o 9. godzinie rano odprawi się w cerkwi katedralnej ruskiej żałobne nabożeństwo za duszę ś. p.

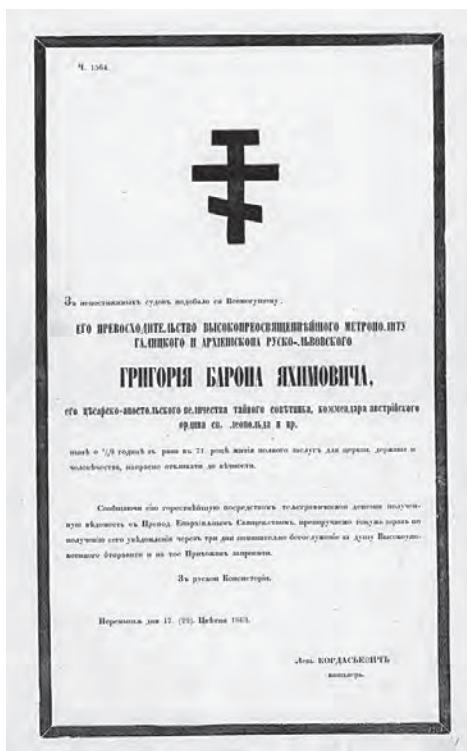
Jana Ławrowskiego

Pralata kapituły ruskiej,

zmarłego w Przemyśle roku 1846, na które to nabożeństwo wiernych chrześcijan zaprasza się.

Przemyśl dnia 27. Lutego 1861.

Печатано въ Перемышли, 1861.

[Над текстом некролога три-
раменный хрест]

Ч. 1564

Зъ непостижимихъ судовъ
подобало ся Всемогущему,
Его Превосходительство
Высокопреосвященнѣйшого
Метрополиту Галицкого
и Архіепископа Руско-Львов-
ского

**Григорія Барона
Яхимовича,**

его цѣсарско-апостольского
величества тайного совѣтника,
коммендара австрійского ор-
дина св. Леопольда и пр.

нынѣ о $\frac{1}{2}$ 9 годинѣ зъ рана
въ 71. роцѣ житія полного

заслугъ для церкви, державы и человѣчества, напрасно откли-
кати до вѣчности.

Сообщаючи сію горестнѣйшую посредствомъ телье-
графической депеши полученную вѣдомость съ Препод.
Епархіяльнымъ Священствомъ, препоручаемо томуужъ заразъ
по полученію сего увѣдомленія черезъ три дни поминательне
богослуженіе за душу Высокоупокоенного ѳтправить и на тое
Прихожанъ запросити.

Зъ рускои Консисторіи.

Перемышль дня 17. (29). Цвѣтня 1863.

Левъ Кордасевичъ
канцлеръ.

[Над текстом некролога трира-
менный хрест]

Поминальное богослужение
за упокой души бл. п.
Его Превосходительства
Кирь
Григорія Барона
Яхимовича
Митрополита Галицкой Руси.

Померлого въ Львовѣ дня 17. (28) Цвѣтня 1863. отправится
въ кафедральной церкви св. Иоанна Крестителя въ Перемышли
дня 19. Цвѣтня (1. Мая) о 9½ годинѣ рано, на котрое духо-
венство Перемышльского намѣстничества православныхъ
христіанъ запрашае.

Перемышль дня 15. (9) Цвѣтня 1866.

Печатано въ Перемышли, 1866

[Над текстом некролога трира-
менный хрест]

Высокопреподобный
Аіваль Вѣтошинскій,
прлатъ-архидіаконъ и
деканъ перемыского собо-
ра крылошанъ, совѣтникъ
и референтъ консисторіи,
владыческій ѡпорученникъ
при гимнасіи перемыской,
испытиватель епархіальный, предсѣдатель суда супружеского,
бывшій управитель сѣменища, и проч.

принявши св. Тайны, упокоился по тяжелой долговременной
недузѣ дня 11. Вересня 1863, переживши 71 рокъ вѣку, а въ 48
року священническаго званія своего.

Тѣло покойника спровадится въ неделю дня 13. т. м. по 4. изъ полудня до церкви каедральной, а зъ ѳси въ понедѣлокъ дня 14. с. м. по богослуженію зѳстане около полудня отпровождать на кладбище, на который то обрядъ похоронный запрашае соборъ крылошанъ съ родиною осироченною правовѣрныхъ христіанъ.

Перемышль 11. Вересня 1863.

Печатано в Перемышли, 1863.

[Над текстом некролога трира-
менный хрест]

По непостижимымъ
судамъ Всевышнего упокойль
ся

Его Превосходитель-
ство, Высокопреосвященный
Митрополітъ
Галицкій, Архіепіскопъ
Львовскій и Епіскопъ
Каменца Подольского
Сврідонъ

Литвиновичъ
его цѣсарско-апостольского
величества тайный
совѣтникъ, доктор св. Бого-
словія, и пр. и пр.
по долний и тяжкой
болѣзни вчера зъ полудня
въ 59 роцѣ житъя полно-
го дѣятельности для церкви,
державы и народа.

Сію для галицко-русского Священства и Народа печальнѣйшу вѣсть сообщаячи Преподобному Епархіальному Священству, препоручаемъ томузъ заразъ по полученію сего увѣдомленія черезъ три дни Поминальне Богослуженіе за упо-

кой души Преставившогося отправляти, и на тое Прихожанъ запросити.

Отъ Епископсой рускои Консисторіи.

Перемышль дня 24. Мая (5. Червця) 1869.

Въ заступленію Высоко Преосвященного Архієпископа —
Адміністратора Апостольского

Антоній Юзычинскій
кустось.

Венедикть Лѣтинскій.

Печатано у А. Левая въ Перемышли.

[Над текстом некролога трира-
менный хрест, під текстом че-
реп і дві схрещені кістки]

Высокопреподобный отецъ
Георгій Галецкій
Собора Клироса
каѳедрального руского
перемыского діѣствительный
клирошанинъ, и церкви
каѳедральной парохъ, еп.

консисторіи совѣтникъ н референтъ, и проч.

переживши отъ рождества лѣтъ 79. а въ священствѣ тру-
дившись лѣтъ 54, по короткомъ недузѣ снабденъ святымъ
Напутіємъ упокоился о Господѣ дня 14. мѣсяця Вересня 1869
года н. ст.

Похоронъ тѣла его совершится въ Четверъ дня 16. м. Верес-
ня 1860 [!] и начнется о год. 8. передъ полуднемъ перенесеньемъ
тѣла въ Соборну церковь, на которе Соборъ Клироса и жалост-
на родина Покойника всѣхъ богоговѣйныхъ и почитателей
тогожъ запрашають.

Печатано у А. Левая въ Перемышли.

[Над текстом некролога трира-
менный хрест]

Михаиль Осмакъ
Рицарь Ордена Св. Силь-
вестра. Членъ и касіеръ
Братства Св. О. Николая
при здѣшной каѳедральной
церкви

Упокоилъ ся въ Бозѣ снадѣлень С. С. Тайнами дня 11го Черв-
ця 1880 въ 81 году жизни, похоронѣ отбудется дня 13 Червця о
4 часѣ по полудни изъ цив. шпиталя перенесеніемъ мощей усо-
пшого до здѣшної каѳедральной церкви, а по отправленомъ
похоронѣ на кладбище. На который обрядъ Братство св. О. Ни-
колая вѣрныхъ запрашаетъ.

Зъ печатнѣ руского Собора Клироса въ Перемышли.

[Над текстом некролога три-
раменный хрест]

Преосвященный и
Всесвѣтлѣйшій
Кирь Іоанъ Сатурнусъ
Ступницкій
Епархіи соединенныхъ
Перемышкой, Самборской
и Сяноцкой Епископъ

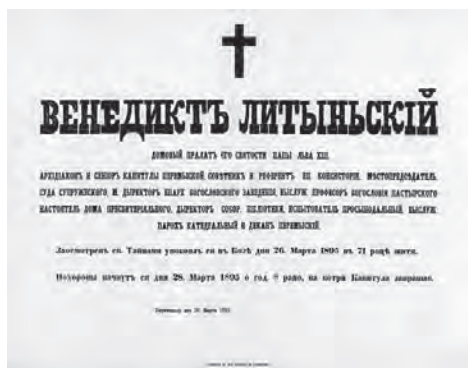
Придворный Прелатъ и Пристоятель Юрона Его Святости
Папы Римского Графъ римскій, Членъ Общества римскихъ
Адвокатовъ св. Петра, Командоръ Ордера желѣзной короны,
Членъ Сойма Королевствъ Галиціи и Володимиріи съ Великимъ
Княжествомъ Краковскимъ, Членъ ц. к. комисіи архіол. въ
Вѣдни, Директоръ Богословского Заведенія, и пр. и пр.

Упокоилъ ся по долгой болѣзни дня 22. Студня 1890 г.

Перенесеніе мощей изъ дому до церкви катедральной послѣдуе дня 25 о год. 3. пополудны – а по отслуженію богослуженій похоронныхъ котри зачнутъ ся о 8 год. Рано дня 26 послѣдуе перенесеніе тлѣнныхъ останковъ на кладбище. На той сумный обрядъ запрашае опечалена родина, кровныхъ, знакомыхъ и всѣхъ вѣрныхъ Христіанъ.

Перемышль, дня 24. Студня 1890.

Перемышль. Зъ печатнѣ руского Собора Крилоса

[Над текстом некролога одно-
раменный хрест]

Венедиктъ Литыньскій
Домовой Пралатъ Его Свя-
тости Папы Льва XIII.

Архідіаконъ и сеніоръ
Капитулы перемыской,
совѣтникъ и референтъ

еп. Консистеріи, мѣстопредсѣдатель суда супружеского, м. дыректоръ епврх. богословскаго заведенія, выслуж. професоръ богословія пастырскаго настоятель дома пресвитеріальнаго, директоръ собор. бібліотеки, испытователь просынодальный, выслуж. парохъ катедральный и деканъ перемыскій.

Заосмотренъ св. Тайнами упокоилъ ся въ Бозѣ дня 26. Марта 1895 въ 71 роцѣ житя.

Похороны начнутъ ся дня 28. Марта 1895 о год. 8 рано, на котри Капитула запрашае.

Перемышль дня 26. Марта 1895.

Drukiem gr. kat. kapituły w Przemyślu.

[Над текстом некролога трира-
менний хрест]

Дня 23. жовтня 1912.,
о 2. годині пополудни, по
довгій і тяжкій недужі серця
упокоївся в 59. році життя наш
дорогий муж і батько
Григорій Цеглинський
директор гімназії і посол до
парляменту.

Подаючи сю сумну вість усім його приятелям і знайомим
повідомляємо, що тіло покійного буде перевезене з дому жало-
би (XIII. Seppégasse 9) на Північний Дворець у Відни д. 25. с.
м. на 3. годину пополудни.

Похорон відбудеться в Перемишли в неділю д. 27. с. на Го-
родський цвинтар.

Відень, 24. жовтня 1912.

Софія Цеглинська,
жінка.

Микола Цеглинський,
Евгенія Цеглинська,
діти.

[Над текстом некролога
одноаменний хрест]

Др^ь Юліянъ Пелешъ
Епископъ Перемышкій,
Самборській и Сяноцкій,
Грабя римській и пристоятель
Трона Єго Святости
Папы Льва XIII, Докторъ
св. Богословія, Членъ

Сойма Королествъ Галиції и Володимирії съ великимъ
Княжествомъ Краківскимъ и прч. и прч.

Заосмотренъ св. Тайнами упокоилъ ся 22. Цвѣтня т. р. въ 53 р. житя.

Експортація тѣла до церкви ѡтбуде ся дня 26. Цвѣтня о 5 годинѣ по полудни, похороны же саміи начнутъ ся дня 27. Цвѣтня о 7 годинѣ рано.

Опечалена Капитула запрашає вѣрныхъ на похороны.

Перемышль, дна 23. Цвѣтня 1896.

Перворядне заведенье похоронне Ф. Ступницкого и А. Шатковского въ Перемышли. Друкарня С. Ф. Піонткевича державецъ Н. Джулыньскій.

[Над текстом некролога
однораменный хрест]

За упокой душѣ бл. п.
Преосвященного и
Всесвѣтлѣйшого
Митрополита Галицкой Руси
Юліяна Сась Куиловского
вѣдправится
въ пятницу дня 18. Мая с.
р. о год. 8 рано въ тутешной

катедральной Церкви торжественне
поминальне Богослужене
на котре побожныхъ христіанъ запрашає ся.

Перемышль, дня 16. Мая 1900.

Зъ печатнѣ Н. Джулыньского.

[Над текстом некролога
трираменний хрест]

о. Филимон Подолинский парох в Лазах і Декан Ярославский

Совітник Еп. Консисто-
рії, відпоручник до ц. к. Ради
шкіл. окружної в Ярославю;
Ординариятский комісар для

шкіл середних в Ярославю, член Ради повітової Ярославської,
і прч. прч.

упокоїв ся в Бозі в Карльсбаді¹⁹⁴ д. 24. вересня 1912 в 65. році
житя.

В непотішенім смутку полишені жена і діти запрашають
сродників, знайомих і вірних християн на похорон, котрий від-
будеться дня 1^о Жовтня т. (?) вівторок¹⁹⁵ в гр. кат. Церкви в Ла-
зах о 8 год. рано.

Перемишль, дня 26. вересня 1912.

З друкарні Йосифа Стифіюго в Перемишли.

[Над текстом некролога трира-
менний хрест]

Виділ і Дирекция Рускої Щадниці в Перемишли повідомляють про смерть свого Предсідателя О. Івана Стрийского

Пралата і Схоліяра гр. кат.
перемискої Капітули, Домо-
вого Пралата Єго Святости Папи Римского, Предсідателя тов.
взаїмн. кредиту „Віра” в Перемишли, Предсідателя тов. „На-

¹⁹⁴ Карлсбад, німецька назва курортного міста Карлове Вари в Чехії.

¹⁹⁵ Дата вписана відруки.

родний Дім” в Перемишли, члена многих українських товариств і проч.

Перенесенє тлінних останків відбуде ся в неділю дня 31. мая 1914. о годині 5. пополудни з желізничого двірця в Перемишли до гр. кат. катедральної церкви – а сумний похоронний обряд зачне ся в понеділок дня 1-го червня 1914 о 8. рано, на який Руска Щадниця в Перемишли запрошує отсим уклінно усіх членів.

Дирекция Р. Щ. в П.

Перемишль, дня 29. мая 1914.

Друкарня гр. кат. Капітули в Перемишли.

[Над текстом некролога
трираменний хрест]

Всесв. и Впр.

О. Іоанъ Стрыйскій

Пралать Схоліархъ гр.
кат. Капітулы Перемыскои,
Пралать Домовый Єго Святос-
ти Папы Римского, Совѣтникъ
и Референтъ Еписк. Кон-
систеріи, Просинодальный

Испытователь, Совѣтникъ суда супружного и суда церковного, Ординаріятскій вѣдпоручникъ до ц. к. Рады шкѣльн. окружной въ Перемышли и Орд. Комисаръ шкѣльный, родженый въ р. 1844, рукоположеный в р. 1869. Упокойсь ся въ Бозѣ заосмотреный св. Тайнами по довготривалой тяжкой недужѣ дня 29. мая 1914. въ купелевѣмъ мѣсци въ Івоничи¹⁹⁶.

Перенесенє тлѣнныхъ останкѣвъ покѣйного зъ двѣрця колѣевого в Перемышли до гр. кат. Катедры вѣдбуде ся въ Недѣлю дня 31. мая о 5½ год. по полуд. Похоронні Богослуженя начнутъ ся въ понедѣлокъ дня 1. червня 1914. о год. 8. рано на котрій запрошує всѣхъ побожныхъ Христіанъ Капітула.

¹⁹⁶ Івоніч, курортна місцевість в Підкарпатському воєводстві.

Вѣчная Ему память!

Перемышль, дня 30. мая 1914.

Зъ печатнѣ гр. кат. Капитулы въ Перемышли.

[Над текстом некролога
трираменный хрест]

Его Преосвященство
Архіерей
Кирь

Константинъ Чеховичъ

Божю милостію и св.

Апостольского Престола Римского благословеніемъ гр. кат.
Епископъ Перемышльскій, Самборскій и Сяноцкій,

Пралать домовый и Ассистентъ Папского Престола,
Графъ Римскій, Рицаръ великого Креста ордена св. Гроба
въ Іерусалимѣ, Рицаръ ордена желѣзной короны II. клясы.
Членъ Палаты Вельможъ Австр. Рады Державной, Членъ Со-
йма Королѣвствъ Галичины и Володимиріи зъ великимъ
Княжествомъ Краковскимъ,

упокойвъ ся въ Бозѣ, заосмотреный св. Тайнами въ 68 роцѣ
благочестивого и трудящего житя въ Перемышли дня 15. (28.)
цвѣтна 1915 р.

Вѣчная Ему память!

Вынесенє тѣла зъ палаты Епископскои до гр. кат. храму
катедрального послѣдує въ пятницу дня 17. (30) цвѣтна о 6.
годинѣ вечеромъ; чинъ похоронный начне ся въ субботу дня 18
цвѣтна (1. мая н.ст.) о 7. годинѣ рано.

Опечалена Капитула запрашає Всч. Духовенство и
побожныхъ христіянъ на обряды похороннѣ и просить о св.
Молитвы.

Перемышль, дня 15. (28.) цвѣтна 1915 р.

Закладъ похоронны В. Ступницького въ Перемышли – Ринокъ 23. Къ печати разрѣшено Начальникомъ Уѣзда. Изъ печатнѣ І. Стифіого въ Перемышли.

[Над текстом некролога
однораменний хрест]

О. Марко Михайло
Галущинський
Протоігумен Чина св.
Василія Вел.,

уроджений 17. жовтня
1880., по довгих і тяжких тер-

пінях, заосмотрений св. Тайнами, заснув в Бозі 9. грудня 1918.
о год. 10. рано, в 22^{-гім} році монашого житя а 14^{-гім} сьвященства.

Похоронні богослуження відбудуть ся в слідуємій поряд-
ку: дня 9. грудня о год. 7. вечером панахида в монастирі на
Засяню; дня 10. грудня о год. 7. рано сьпівана Служба Божа
в каплиці оо. Василіян, а о годині 2. сполудня перенесенє тіла
з монастиря оо. Василіян до катедральної церкви; о год. 4.
утрення похоронна в катедрі; дня 11. грудня від год. 5³⁰ рано
будуть відправляти ся в катедральнім головнім престолі за-
упокійні тихі Служби Божі, а о год. 8. Архієрейська сьпівана
Служба Божа, по якій буде проповідь; о годині 11. перед полу-
днем похорон з катедри на цвинтар.

Засмучені оо. Василіяни запрошують отсим на ту послідну
християнську прислугу для Покійного всіх вірних католиків.

Перемишль, дня 9. грудня 1918.

Заклад похоронний „Конкордія” Івана Смика (сини), Пере-
мишль – Ринок 16. З друкарні Йосифа Стифіого в Перемышли.

[Над текстом некролога одно-
раменний хрест]

О. Мірон Подолинський

Архидіакон гр. кат. Кате-
дральної Капітули, Мітрат-
Протонар Апост., Світник
і Референт Еписк. Консисто-
рії, і Просинодальний ісито-
ватель,

Світник подружого суду, Предсідник управ. Комісії
вдов. сирот. Інститута і україн. Інститута для дівчат, б. довго-
літний член Ради міста Перемишля і член многих українських
товариств,

літ 72 життя а 48 священства, заосмотрений Сьв. Тайнами упо-
коїв ся в Бозі в пятницу 23. мая 1919.

Перенесенє тлінних останків відбуде ся в неділю дня 25.
мая 1919 о годині 6. пополудни з дому жалоби до гр. кат. Кате-
дральної церкви а обряд похоронний зачне ся в понеділок дня
26-го мая 1919 о 7. годині рано.

Архієрейська Служба Божа відправить ся о 10. годині пе-
редполуднем.

Душу Покійного поручає побожним молитвам, і всіх вірних
запрошує на сей сумний обряд

Гр. кат. Катедр. Капітула.

Перемишль, 23. мая 1919.

З печатні гр. кат. Капітули в Перемишлі.

[Над текстом некролога
трираменний хрест]

Учительський Збір
II. державної учительської Семинарії в Перемишлі
повідомляє
про нечаїну смерть Свого
Директора,

бл. п. **Софрона Матвіяса**
яка наступила дня 30. серпня 1924 р. о 4 год. по полудни.

Похорон відбудеться в понеділок дня 1. вересня с. р. о 4-тій годині по полудни з дому печали при вул. Владиче 18. на місцеве кладовище, на які отсим запрошує.

Перемишль, дня 30. серпня 1924 р.

Перворядне Заведенє похоронне Вл. Ступницького, Перемишль, Ринок ч. 23. З друкарні Йосифа Стифіого в Перемишли.

[Над текстом некролога
однораменний хрест]

О. Карло Волошинський
Мітрат Архіпресбітер
гр. кат. Катедральної
Капітули, Протонотар
Апост., Совітник і Референт
Еписк. Консисторії

і Просинодальний іспитователь, Совітник супружого суду, літ
79 житя а 52 священства,
заосмотрений Сьв. Тайнами упокоїв ся в Бозі 21. листопада 1924.

Перенесенє тлінних останків відбуде ся в понеділок дня 24. листопада 1924 о годині 5. пополудни з дому жалоби до гр. кат. Катедральної церкви а обряд похоронний зачне ся ві вторник дня 25. листопада 1924 о 7 годині рано.

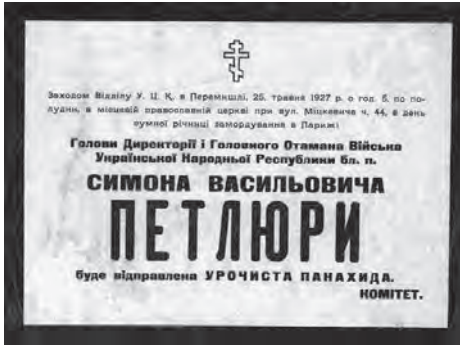
Архієрейська Служба Божа відправить ся о 10. годині передполуднем.

Душу Покійного поручає побожним молитвам, і всіх Вірних запрошує на сей сумний обряд

Гр. кат. Катедр. Капітула.

Перемишль, 22 листопада 1924.

З печатні гр. кат. Капітули в Перемишлі.

[Над текстом некролога
трираменний хрест]

Заходом Відділу У. Ц. К. в Перемишлі, 25. травня 1927 п. о год. 5. по полудни, в місцевій православній церкві при вул. Міцкевича ч. 44, в день сумної річниці замордування в Парижі

Голови Директорії і Головного Отамана Війська Української Народньої Республіки бл. п.

Симона Васильовича

Петлюри

буде відправлена Урочиста Панахида.

Комітет.

[Над текстом некролога
зображення труни в оточенні
свічок]

Архієрейське поминальне
Богослуження
за душі б. Членів
**Т-ва „Українська Бесіда”
в Перемишлі**

відправиться з нагоди
шістдесятої річниці існування того Товариства, в гр.-кат.
Катедрі в дні 30. листопада 1929 року
о год. 7-й рано.

Всіх членів Товариства і ціле Громадянство проситься отсим о численну участь

Виділ.

З друкарні Колера і Сина в Перемишлі.

[Над текстом некролога
однораменний хрест]

З Радомських
Евгенія Ляхович
дружина професора гімназії
померла дня 26. вересня
1930 р. о годині 9.30 рано,
переживши 36 літ.

В глибокій горю полишений муж з донькою і родина запрошують кривних, знайомих та побожних христіян на похоронний обряд, який відбудеться в неділю дня 28. вересня ц. р. о год. 3-тій попол. з цвинтарної каплиці на міське кладовище.

Перемишль, дня 27. вересня 1930.

Перворядний Заклад похоронний „Concordia” І. Смика (Спадкоємці) в Перемишлі, Ринок 16 З друкарні Й. Стифіого в Перемишлі, Ринок 18

[Над текстом некролога
зображення труни в оточенні
свічок]

В сотні роковини смерті
бл. п.
о. Івана Могильницького
колишнього Пралата-Кустоса і Схоліяرخа

Перемиської гр. кат. Катедр. Капітули, Радника Еп. Консistorії, Нижанківського Декана і Пароха Дроздович, Організатора церковного життя, Батька українського шкільництва, Пробудителя українського життя, Ревного душпастиря і опікуна молоді і пр.,

відправиться за Його душу дня 24-го червня 1931 р. о год. 8-ій рано, в катедр. храмі в Перемишлі,

Поминальне Богослуження,
на яке запрошує всіх вірних
Перемиська гр. кат. Катедр. Капітула.

Перемишль, дня 19. червня 1931.

[Над текстом некролога
однораменний хрест]

о. Александер ВІНЯВА
Зубрицький
Архідіякон гр. кат.
Катедральної Капітули,
Радник і Референт Еписк.
Консисторії і Просинодальний
Іспитовник

літ 79 життя, 55 священства і 32 крилошанства,
заосмотрений Найсв. Тайнами, упокоївся в Бозі вівторок дня
29. березня 1932 р.

Перенесення тлінних останків відбудеться в четвер дня 31
березня 1932 р. о годині 5. пополудні з дому жалоби пл. Чаць-
кого ч. 6 до гр. кат. Катедральної Церкви а похоронний обряд
зачнеться в п'ятницю дня 1. квітня 1932 р. о 7-ій годині рано.

Архієрейська Служба Божа відправиться в п'ятницю дня 1.
квітня 1932 р. о 10. годині перед полуднем.

Душу Покійного поручає побожним молитвам, і всіх Ві-
рних запрошує на сей сумний обряд

Гр. кат. Катедр. Капітула.

Перемишль, 30. березня 1932.

З друкарні гр. кат. Капітули. – Похоронне заведення Ф. Ступ-
ницького в Перемишлі.

Заходом Українських
Товариств в Перемишлі
і Впреп. Духовенства
відправиться в неділю, дня
22. травня 1932 о год. 12.
в полуд. в Катедральній
Церкви
Панахида

за упокой душі бл. п.

Проф. Юліяна Романчука

Піонера українського національного відродження в Галичині,
Співосновника, Почесного Члена і б. Голови Т-ва „Просвіта”.

Після Панахиди відбудеться в салі Народного Дому

Жалібна Академія

на звеличення пам'яті Покійного.

Програма:

1. Реферат голови філії проф. В. Зубрицького: „Ю. Романчук – як освітник”.

2. Леонтович: „Смерть”, – „Козака несуть” – хор чит. „Просвіти” Перемишль – середмістя.

3. Реферат посла Др. В. Загайкевича: „Ю. Романчук – як політик”.

4. Лисенко: Кантата „На вічну пам'ять” – хор Т-ва „Боян”.

Дірігенти: Мр. Юрій Вахнянин і Мр. Олександр Чубинський.

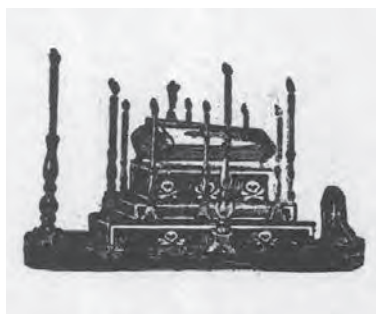
Вступ на салю за добровільними датками.

З друкарні Кнолера і Сина в Перемишлі.

Ілюстрації на клепсидах

Єп. Іванові Снігурському

о. Іванові Лаврівському

Членам Товариства
«Українська Бесіда»

о. Іванові Могилянському

Євгенії Ляхович

Показчик імен, цитованих праць і географічних назв

- Абрамик, Іван 99, 100
А. В., переписувач Акафістника 12
Австрія 187, 192, 206
Айталеви́ч, Іван (псевдонім Івана Вітошинського) 70
Акафістник о. Івана Мохнацького 12
Акафістник із села Шалаші 36, 38
Алексевич, Спиридон 100
Бажанський, Порфирій о. 140
Балик, Борис Іван о. 10, 13, 15, 20
 Рукописи Перемиської греко-католицької капітули в Народовій бібліотеці у Варшаві 10, 13, 15, 20
Баранчичі (суч. назва Баранівці) 91
Барчук, Мар'яна 130
Беднаржова, Тетяна 93
Федір Стешко український вчений-педагог, музиколог-теоретик 93
Берестяни, село 90
«Бесіда» 100, 180
Білий, Богдан 190
 Поховання греко-католицьких ієрархів, священиків, монахів, монахинь і церковних прислужників на Головному цвинтарі в Перемишлі 190
«Богословія» 10, 13, 15, 20
Богдановіч, Іпполіт 102
Борисенко, Богдан 69
Борислав 14
Бортнянський, Дмитро 99, 100
Боянівська, Марта 15
 Marginalia w kodeksach rękopiśmiennych z XVI-XVII w. z dawnej greckokatolickiej kapituły przemyskiej (obecnie w zbiorach Biblioteki Narodowej w Warszawie) 15
Брно 94, 96
Вагилевич, Іван 40
 Grammatyka Języka Matoruskiego w Galicji 40
Валява, село 89, 90, 97, 100
Варшава 9, 10, 13, 15, 19, 34, 35, 36, 53, 76, 93, 98, 99, 161
Вахнянин, Анатоль 122
 Спомини з життя (Посмертне виданє) 122
Вахнянин, Клим 122
Вахнянин, Юрій 213
Вербицький, Владислав 99
Вербицький, Михайло 71, 99, 100, 122, 138, 139, 142, 143
 Лідертафель – пісні для чоловічих квартетів (Млини, 1863-1869 рр.) 71
 О пінію музикальном 100
 Пісні для чоловічих квартетів 71
Величко, Яків о. 40
Вербиця, село 84
Ветлин, село 134
Винницький, Інокентій єп. 16

- КатихиΣιΣ* або наука христіанская вкоротцѣ з розныхъ авторовъ збрана в дієцезієй Премыской... оголошеная 16
- Наука* або способъ диспонування ся на смерть, кождому хрѣстіанину 16
- Витвицький, Василь 138, 141, 142, 143
- Старогалицька сольна пісня XIX століття* 141
- Ruska pieśń solowa w II połowie XIX w. w Galicji* 141
- Відень 40, 84, 90, 91, 94, 130, 131, 179, 189, 200, 202
- Вінклер, Антон 94
- Вѣнокъ русинамъ на обжинки* 40, 130, 131
- Вірко, село 78
- «Вістник для русинів Австрійської держави» 141
- Вітошинський, Айтал о. 188, 190, 196
- Вітошинський, Іван 70
- Козак і охотник* 70, 74
- Вітошинці, село 9, 11
- Возняк, Михайло 10
- Матеріяли до історії української пісні і вірші. Тексти й замітки* 10
- Волошинський, Карло о. 188, 209
- Вуйчик, Ярослав 71, 95
- «Галичанин» 79
- Галичина 39, 82, 91, 93, 94, 97, 102, 103, 138, 141, 142, 161, 163, 171, 181, 182, 187, 189, 200, 202, 206, 213
- Галушинський, Мирон о. 188, 190, 207
- Ганка, Вацлав 188, 190, 192, 193
- Гелитович, Антоній 100
- Гетьманщина 19
- Гинилевич, Григорій 99, 100
- Гнатюк, Володимир 10
- Хоценський співанник Левицьких* 10
- Гнатюк, Оля 11
- Барокові духовні пісні з рукописних співаників XVIII ст. Лемківщини* 11
- Голинська-Баранова, Тетяна 35, 37, 38, 39, 40, 41
- Ukraińskie nazwy miesięcy na tle ogólnosłowiańskim* 35, 37, 38, 39, 41
- Головацький, Іван 131
- Головацький, Яків 40, 41
- Граб, село 11
- Гринясевиц 168, 171
- Грицак, Євген 127
- Вибрані українознавчі праці* 127
- Перший альманах перемиських богословів* 127
- Грушова, село 92
- Гута, село 124
- Гушалевиц, Іван 71
- Мир вам браття* 71, 72
- Стихотворенія* 71
- Галецький, Юрій о. 188, 189, 198
- Герліц 192
- Гете, Вольфганг 92, 102
- Ерлькенігъ Гетого переведенъ на мало Русскій азикъ и названъ Богинею* 92, 102
- Дажд ми Слово Слове Бжѣ тепер с креста зняти* 19, 20
- Державін, Гавриїл 102
- Джулинський, Микола 189, 203
- Дідицький, Богдан 79
- Дністер 129
- Добрянський, Антоній о. 39, 40, 178

- Вѣдомость историческая о мѣстѣ Перемишля и окрестъ тогоже имени* 179
- Дрезден 94
- Дрогобицький район 130
- Дрогобич 14, 92
- Дроздовичі, село 211
- Епіграма св. Івану Хрестителю 14
- Епіграма св. Миколаю 14
- Ерліхи 8
- Желехівський, Євген 125, 126
- Малоруско-німецький словар* 125, 126
- Желехівський, Юстин 70, 122
- О. Тома Полянський, біографічний очерк, составленный его школьником товарищем* 122
- Проциха* 70
- Жеруха, Петро 95
- Жукотинський деканат 181
- Журавський, Мацей 8
- Заброварний, Степан 129
- Загайкевич, Володимир 213
- Загайкевич, Марія 134
- Михайло Вербицький. Сторінки життя і творчості* 134
- Загреб 192
- Засяння, квартал Перемишля 207
- Захер 130
- Звъздарскіи вѣдомости у нашихъ сельскихъ людей* 40
- Згорельц 192
- Згожелец 192
- «Зоря Галицка» 126
- Знесіння, гора 180
- Зубрицький, В. 213
- Зубрицький, Михайло о. 181
- Урядові заходи против холери в 1831 р.* 181
- Зубрицький, Олександр о. 188, 212
- Іван з Букової (псевдонім Івана Вітошинського) 74
- Іван Хреститель св. 13
- Івано-Франківськ 130
- Івоніч 205
- Ілля, пресвітер товарнянський 19, 20
- Ільницький, Микола 128, 129
- Альманах «Лірвак з-над Сяна» – відлуння «Русалки Дністрової»* 129
- Кальниця, село 12
- Карабович, Тадей 7
- Карамзін, Ніколай 39, 40
- Історія російської держави* 39
- Карлове Вари 204
- Карлсбад 204
- Качмар, Марія 98, 99
- Кашлей, Анджей 10, 13, 15, 20, 35, 53
- Inwentarz rękopisów Biblioteki Kapituły Greckokatolickiej w Przemyślu* 10, 13, 15, 20, 35, 53
- Rękopisy cerkiewnosłowiańskie w Polsce. Katalog* 10
- Київ 134, 188
- Клагенфурт 192
- Кміцикевич, Теофіл 134
- Кнолер 189, 210, 213
- Кобзар*, музичний збірник 123
- Кобильниця Руська, село 130
- Ковалів, Юрій 188
- Літературознавча енциклопедія. У двох томах* 188
- Колянковський, Микола 187
- Як писати листи? Короткий poradnik* 187

Команецький, Грегор о. 35, 53, 54
Соборникъ дванадесяти мѣм
 53, 54
 Конкевич, Олег 96, 179
 Константин Антоній з-над Солокії
 122, 123, 126, 127, 128, 129, 139,
 142
Глянь но, глянь 123
Думка 123, 124
Стихотворенія Константина Анто-
нія зъ надъ Солокіи 123
 Копенгага 192
 Кордасевич, Іван 99
 Кордасевич, Лев о. 195
 Корениця, село 34
 Котляревський, Іван 69, 70, 72, 74
Наталка Полтавка 69
Москаль чарівник 69
 Кохановський, Ян 93
До здоров'я (Возслѣдованье зъ Коха-
новского) 93
 Коцебу фон, Август 70, 74
 Краків 7, 10, 35, 103, 130, 141, 194
 Кржіж проф. 95, 96, 178, 179
Церковний спів у перемиській гре-
ко-католицькій катедрі в Гали-
чині 179
Der Kirchengesang im griechisch-
katholischen Dome zu Przemyśl in
Galizien 96, 179
 Крикун, Микола 101
Кто не хвалит кто не славит Ржсѣ
тва Прчсѣ той 19
 Кубаєвич, Ігнатій о. 162, 164, 174, 178
 Кудрик, Борис 96, 138, 139, 141, 142,
 143
Огляд історії української церковної
музики 96, 141

Dzieje ukraińskiej muzyki w Galicji
w latach 1829-1873 96
Historia muzyki ukraińskiej
w Galicji w epoce 1829-1873
(od założenia chóru katedry
gr.kat. w Przemyślu do śmierci J.
Ławrowskiego) 142
 Куїловський, Юліян митрополит
 188, 203
 Кульчицька, Олена 8
Перемисьль вночі 8
 Лаврівський, Андрій о. 140
 Лаврівський, Іван крилошанин 91,
 140, 180, 188, 194, 214
 Лаврівський, Іван о. 122, 123, 128,
 130, 134, 138, 139, 140, 141, 142,
 143
Бувай здорова 141, 142, 143
Глянь но, глянь 123
До Соловія 123
Думка (Любо спливає) 123, 139,
 141, 142, 143
Думка (Ген, ген далеко) 124
Красна зоря 122
Осінь 122
Плач вдовиці 142
Річка 122
Сумно марно по долині 122
З пѣсни народніи 128
Чом річенько домашная 122
Ks. Franciszka Gusty z włoskiego
na polskie tłumaczona historia
Kościola ruskiego 141
 Лази, село 84, 204
 Лакота, Григорій єпископ 94, 97
Зібрані історичні праці 97
Перший директор престольного хору
в Перемислі 94, 97

Лев XIII папа 201, 202

Левый, А. 189, 198, 199

Левицкий, Венедикт о. 130

Левицкий, Иван о. 91

Левицкий, Иван Омелянович 78, 93, 94

Галицко-русская библиография XIX-го столѣтія... (1801-1886). Томъ I 93

Левицкий, Йосиф о. 7, 39, 50, 89, 91, 92, 93, 97, 98, 99, 101, 102, 103, 126, 127, 128

Борьбра со смокомъ (Романчикъ) и Порука (Балляда) 92

Грамматика языка руссого въ Галиціи 93

Дещо о словесности галицко-рускій 126

До здоровля (Возслѣдованье зъ Кохановского) 93

Доля галицко-руссого языка 93

Елегія на Цментари сельскѡмъ 93

Ерлькенігъ Гетого переведенъ на мало Русскій азикъ и названъ Богинею 92

Звѡнъ Шільлера зъ Нѣмецкого на азикъ Галицко-Русскій переведенъ 92

Исторія введенія музыкального пѣнтя въ Перемышли 98, 99

Оказаніе Высокаго почтенія Его Превосвященству Господину Гѡѣну Іванну Снигурскому 89, 97, 98, 102

Оказанье Искреннѣйшихъ Желаньей, Его Преосвященству Господину, Господину Іоанну Снигурскому. 1825 года 92

Приручный словарь славено-польскій или собраніе неудобъ разумѣльныхъ вѡбрѣтающихся, въ книгахъ церковныхъ на языкъ польскій толкованныхъ 103

Слеза надъ Слезою надгробноју зъ причины смерти М. Гарасевича 92

Слеза посвященна памяти Его Превосходительства Преосвященного Кврѣ Іоанна Снѣгурского 92

Степы Акерману 92

Стихъ Во Честь Его Преосвященству Кврѣ Василію Поповичу 92

Стихъ во честь Его Преосвященства Кврѣ Григоріа Яхимовича 92

Стихъ во честь Его Преосвященства Кврѣ Григоріа Яхимовича. Gedicht zu Ehren des Hochwürdigsten Hochzuverehrenden Herrn Herrn Gregor Jachimowicz 92

Стихъ во честь Михаилу Лѣвицкому 92

Стихъ Посвященъ Памяти Его Высокопреподобія Благороднаго Іоанна Могильницкаго 92

Шіллера: Нурокъ або водолазъ (Балляда), Хѡдъ до залѣзнои гуты (Балляда) и Рукавичка (Казка) 93

Grammatik der ruthenischen oder kleinrussischen Sprache 39, 50, 93

- Listy tyczące się piśmiennictwa ruskiego w Galicyi* 93
- Russinische Literatur in Gallizien* 93
- Левицький, Іван попович 10
- Левицький, Михайло попович 10
- Левицький, Михаїл митрополит 91, 161, 162, 167, 169, 178, 180
- Лежахів, село 34, 35
- Лемківщина 11
- Леонтович, Микола 213
- Леонтович, Павло 123, 124, 129
- Ген, ген далеко* 124
- Заспівай ми, соловію* 123
- Леонтович, Теодор (Богдан) 71, 76, 127, 128, 129
- До честної редакції «Зорі Галицької»!* 128
- Колька слівъ о формахъ нашого языка и о писованъ* 128
- Мир вам браття* 76
- Лесів, Марія 8
- Лесів, Михайло 8, 127
- Лехник, Любомир 141
- Лисенко, Микола 213
- Лисько, Зиновій 97, 123, 138, 139, 140, 142, 143
- Іван Лаврівський* 139
- Піонери музичного мистецтва в Галичині* 97, 123, 139, 140
- Лисяк, Костянтин 123
- Литвинович, Спиридон митрополит 188, 189, 197
- Лѣрвакъ зъ надъ Сяна*, альманах 8, 123, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 139
- Ліський деканат 53, 140
- Літературний словник-довідник* 188
- Літинський, Венедикт о. 188, 198, 201
- Літиня, село 130
- Літургія св. Йоана Золотоустого 15, 95
- Ліщава Горішня 53
- Лозинський, Іван о. 78
- Лозинська, Кристина 78
- Лозинський, Йосиф о. 78, 89, 91, 179, 180
- Автобіографія* 180
- Житъє Іоанна Снѣгурского Владыки Перемыского, Самбѣрского и Сяноцкого* 89, 91, 179
- Лопінка, село 140
- Лопушниця, село 140
- Лоренц, Франц 142
- Лужецька, Кристина 78
- Лужецький, Антоній о. 78, 80, 122, 130, 131, 134, 140, 142
- Вдовиця* 134
- Голос вдовиці до згаслого друга* 131
- Гріб у волнях* 79
- До Лина* 130
- До Друга* 134
- Житъопис* 78
- Надгробний вінець в пам'ять Йоанну Снігурскому* 134
- Первий святий вечір у вдовиці* 134
- Пѣсня на Честъ Его Величества Милостивѣйшого Государя Фердинада Первого Кесаря Австрiи, Короля Галиччины и пр. пр. (Segen Oesterreich's Hohen Sohne)* 131
- Плач вдовиці* 80, 130, 131, 133, 134, 135, 140, 142

- Проба стихотворчого заводу в малорускомъ язичѣ* 130
- Річниця (В Перемишлі на Підзамчу зозуленька кує)* 79, 80, 134
- Слеза посвященна памяти Єго Превосх. Йоанна Снігурского* 134
- Do Sani* 78, 79
- Лужецький, Євстахій о. 78, 130
- Лужецький, Іван 79
- Лукашевський, Теодор о. 134, 191
- Лучаківський, Константин 79
- Читанка руска для нисших клас середних шкіл* 79
- Львів 8, 10, 11, 37, 40, 70, 71, 78, 79, 86, 89, 91, 93, 96, 97, 99, 100, 101, 102, 103, 122, 123, 125, 126, 128, 129, 130, 139, 140, 141, 161, 162, 167, 173, 179, 180, 194, 196
- Ляйпціг 93
- Ляхович, Василь 189
- Ляхович, Євгенія (дівоче Радомська) 189, 190, 211, 214
- Мазепа, Іван 19
- Мала Росія 19
- Малковичі, село 162
- Малнів, село 15
- Матвіяс, Софрон 189, 190, 209
- Матюк, Віктор о. 140
- Матюки, родина 124
- Медика, село 130
- Меклембург 192
- Мельник, Марко 97
- Менцінський, Омелян 122
- Миколай св. 13
- Міллер барон 94
- Міцкевич, Адам 93
- Степы Акерману* 93
- Могильницький, Іван о. 167, 168, 169, 178, 179, 188, 190, 211, 214
- Мозер, Міхаель 7, 96, 101, 102, 103, 179
- Йосиф Левицький як борець за культуру «руської» (української) мови* 101
- Слов'янська ідея в середовищі галицьких русинів (українців) перемиської єпархії (1830-1848/49 rr.)* 7, 103
- Українські діалектні матеріали в галицьких джерелах першої половини XIX століття* 102
- Deutsche Klassik auf Galizisch-Ruthenisch – Schillers „Bürgschaft“ in Josyf Levyc'kyjs Übersetzung aus dem Jahr 1841* 101
- Panegyrika für griechisch-katholische Bischöfe und die galizisch-ukrainische Erneuerung – Josyf Levyc'kyjs „Стихъ во честь Jego Преосвященству Куръ Іоанну Снѣгурскому“ von 1837* 101
- Przemyśl as a center of Ukrainian language-building (1815-1918)* 103
- Молитва во время холери* 173
- Молитослов или молитвенник* 19
- Москва 141, 192
- Мохнацький, Іван о. 12
- Мшанець, село 181
- Надсяння 7, 9, 10, 11, 34, 71, 78, 91
- Наєнко, Галина 37
- Астрономічна термінологія у староукраїнських пам'ятках першої половини XVII століття* 37

- Назаревич, Петро о. 162, 165, 166, 167, 168, 170, 173, 174, 175, 176, 177
Письма консисторські до Назаревича 162, 164, 167, 170, 173, 175, 177
- Нанке, Алоїз 89, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 140, 179
Літургія 95
Ораторія 94
- К тобі із града прутекаєм* 95, 97, 98, 99, 100, 101
- Наумов, Александер 10, 13, 15, 20
Rękopisy cerkiewnosłowiańskie w Polsce. Katalog 10, 13, 15, 20
- Наумович, Іван 70
Гриц Мазниця або муж заманений 70
- Не вѣмъ в сего челоуѣка* 20, 24
- Не спавъ же я цѣлу ноцъ, пісня* 9, 11
- Не сплю же я цѣлу ночь, пісня* 10
- Недільський, Софрон 125, 126
Малоруско-німецький словар 125, 126
- Нємцевич, Урсин 93
Елегія на Цментари сельскѡмъ 93
- Німеччина 8
- Новакович, Мирослава 95, 97, 98, 99, 143
- Галицька музика габсбурзької доби (1772-1918) в контексті явища національної ідентичності* 99, 143
- Літургійна творчість Івана Лаврівського в контексті секуляризації життя Галичини середини XIX століття* 143
- Чеські музиканти біля витоків перемиської композиторської школи* 97, 98
- Нью-Йорк 97, 123, 139, 140
- Огієнко, Іван 41
- Одеса 192
- Озаркевич, Іван 69
Komedyo-opera. Diwka na widdaniu, abo: Na myłowanie neta syłowanie 69, 72
Komedyoopera Zownier Czeriwnyk abo Szczo nepomoze Nauka – to pomoze Batih 69, 70, 74
- Око сердця моего к тобі вознуцаю* 15, 16
- Осика, Олексій 99
- Остріг 39
- Осьмак, Михайло 188, 190, 200
- «Отечественний сборник повісток, сказок, історических воспоминаний, господарских і інших общепользних вістей» 134
- Павлишин, Олег 69, 78, 80
- Паранько, Ростислав 8, 96, 162, 179
- Париж 187, 189, 210
- Пасічник, Володимир 95
- Паславський, Вікентій о. 84
- Паславський, Гавриїл о. 78, 82, 83, 84, 85, 86
Prospekt – Обявленіє 82, 83
- Паславський, Петро о. 84
- Пелеш, Юліян єп. 188, 202
- Перемиська єпархія 35, 91, 134, 172, 181
- Перемиський циркул 122
- «Перемиські Архиепархіяльні Відомості» 189, 190
- «Перемиські Єпархіяльні Відомості» 94, 97
- Перемиськ 7, 8, 9, 10, 12, 15, 16, 17, 35, 36, 39, 41, 69, 70, 71, 74, 78, 80,

- 82, 83, 84, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 102, 103, 122, 123, 126, 127, 128, 129, 134, 139, 140, 141, 142, 161, 162, 164, 165, 166, 167, 169, 170, 172, 173, 174, 175, 177, 178, 179, 180, 181, 188, 189, 190, 191, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213
- Перемишль і Перемиська земля протягом віків*, збірник 128, 129
- «Перемишлянин», календар-альманах 35, 36, 39, 40, 41, 98, 99, 130, 179
- Петлюра, Симон 189, 210
- Петрук, Олег 37
- Петрушевич, Антін о. 10, 36
Manuscripta et Documenta Bibliotheca et Archivi Revmi Capituli Cathedralis Ecclesiae Premisliensis r. g. c. 10, 15, 36
- Пилипович, Володимир 8, 15, 16, 69, 71, 78, 80, 96, 97, 98, 100, 122, 126, 127, 128, 141, 142, 179, 180
- Готель «Під провидінням». Репертуар українського театру в Перемишлі 1848-1849 рр.* 69, 70, 122
- Два «перемиські» рукописи о. Йосифа Левицького* 103
- Дві «перемиські» статті о. Йосифа Левицького* 103
- Дух і ревність. Владика Снігурський та інші перемишляни* 78, 100, 126, 128, 180
- Катихісис або бароковий душпастирський сад* 16
- КултУрнА територія* 7
- Лірвак з-над Сяну. Перемиські друки середини XIX століття* 80, 84
- Меторія перемишлян. Єпископ Іван Снігурський в літературі перемиського бідермаєру* 97
- Надсянський «ліс речей». Статті і матеріали* 7, 15
- Чин навідування хворих в Служебнику з Малнева (поч. XVIII ст.), та поради з етикету і молитви проти тучі в Требнику з Рушельчичів (друга половина XVII ст.)* 15
- Який хосен з критики? Полеміка галичан на сторінках німецької преси 1843-1846 рр.* 96, 179
- Пилипович, Денис 16
Катихісис або бароковий душпастирський сад 16
- Пинило, Василь о. 94
- Підгір'я, квартал Перемишля 122
- Підкарпатське воєводство 205
- Пінковський, Матей 99, 100
- Піонткевич, С. Ф. 203
- Пѣснь набожная* 10
- Пѣснь страстем Христовымъ* 10
- Подолінський, Мирон о. 12, 15, 19, 36, 188, 208
- Подолінський, Филімон о. 188, 204
- Поздоровленіє дванадцять члунковъ прсѣтои Дѣѣ* 19, 26
- Полянський, Тома єп. 134, 188, 189, 199
- Польща 53, 171, 181
- Пом'яник церкви св. Никити села Вітошинці 9, 10, 11, 15
- Поточна, Анна 71
- Прага 93, 138, 193

- Рава Руська 84, 124
 Радимський, Юзеф 8
Раду[и] ся Матко Б҃га предвѣки 19, 21
 Раставецька, Теофіла 122, 140
 Раставецький, Іван о. 140
 Раставецький, Йосиф 122
 Раставецький, Корнило 122
 Рим 10
 Римша, Андрій 39
 Річ Посполита 19
 Романчук, Юліян 79, 188, 189, 213
Читанка руска для нисших кляс середних шкiл 79
 Росія 171, 181, 192
Русалка Дністровая 93, 129
 Русин, Іван 10
 Саксонія 192
 Самбір 78, 90, 91
 Самбірський округ 90
 Самбірщина 19
 Санкт-Петербург 192
 Седляк, Людвік 94
 Середа, Остап 101
 Серсавій, Вікентій 94, 96, 140
 Сивохіп, Володимир 97, 139
 Сілецький, Іван о. 172
 Сінкевич, Іван Хризостом 100, 180, 181
Начало нотного пінія в Галицкой Руси (Воспоминанія старого священика) 100, 180
 Скло, село 92
 Скопів, село 78, 130, 131
 Служебник з додатками Требника з Малнева 15
 Смик, Іван 189, 207, 211
 Снігурський, Іван о. 90, 123, 134
 Снігурський, Іван єпископ 9, 82, 85, 86, 89, 90, 91, 92, 94, 95, 97, 100, 103, 134, 137, 161, 162, 164, 165, 166, 168, 169, 170, 172, 173, 174, 175, 176, 178, 179, 180, 188, 189, 190, 191, 214
 Советський Союз 8
 Солтикевич, Орест о. 19
 Стара Лінина (суч. назва Велика Лінина), село 78, 130
 Старосамбірський район 78, 130
 Стешко, Федір 93, 94
Чеські музиканти в українській церковній музиці (З історії галицько-української церковної музики) 93
Čeští hudebníci v ukrajinské církevní hudbě (z dějin haličsko-ukrajinské církevní hudby) 93, 94
 Стифій, Йосиф 189, 204, 207, 209, 211
 Стрельбицький, Юрій о. 170, 172, 173, 174, 178
 Стрий 124, 139
 Стрийський, Іван о. 188, 190, 204, 205
 Студинський, Кирило 86, 122, 130
Кореспонденція Якова Головацького в літах 1835-49 130
Матеріяли до історії культурного життя в Галичині в 1795-1857 рр. Замітки й тексти 86
 Ступницький, В. 189, 207, 209
 Ступницький, Іван єп. 188, 190, 200
 Ступницький, Ф. 203, 212
 Сян 78, 79, 129
 Терка, село 194
 Тернопіль 93
 Тершаковець, Михайло 130

- Галицько-руське літературне від-
родженє 130
- Матеріали й замітки до істо-
рії відродження Галицької Русі
в 1830 та 1840 рр. 130
- Тетюк, Т. 99
- Тимочків, Іван 9
- Тимочків, Павло 9
- Тимофій корчмар 14
- Типікон з Лежахова 35, 36, 39
- Товарна, село 19
- Тростянець, село 14
- Угнівський деканат 36
- Україна 93, 189
- Українська літературна енциклопе-
дія 134
- «Українська Музика» 97, 139
- Улюч, село 19
- Унів 16
- Українське небо 2. Студії над історі-
єю астрономії в Україні: збірник
наукових праць* 37
- Устиянович, Микола 70
- Верховинці Беськідів* 70
- Учительне євангеліє з Тростянця 14,
15
- Форостина, Євген 124
- Франко, Іван 134
- Нарис історії українсько-руської
літератури* 134
- Ходаневич, Іван 34
- Холм 141
- Холмська єпархія 36
- Хотинець, село 19
- Хоцень, село 10
- Цеглинська, Євгенія 202
- Цеглинська, Софія 202
- Цеглинський, Григорій 188, 189, 190,
202
- Цеглинський, Микола 202
- Целовац 192
- Чернівці 69
- Чехія 204
- Чехович, Константин єп. 188, 189,
206
- Чижевич, Григорій 99, 100, 181
- Чинь Полунощници повседневнои и
Акафістникъ* 19
- Чинь поспыщенія болныхъ при исходѣ
ѣши* 15
- Чубинський, Олександр 213
- Шалата, Михайло 134
- Шалаші, село 36, 38
- Шатковський, А. 203
- Шашкевич, Маркіян 126
- Шіллер, Фрідріх 92, 102
- Борьбра со смокомъ (Романчикъ)
и Порука (Балляда)* 92
- Звѣнь Шіллєра зъ Нѣмецкого
на азыкъ Галицько-Русскій
переведенъ* 92
- Шіллєра: Нурокъ або водолазъ
(Балляда), Хѣдъ до залѣзної
гуты (Балляда) и Рукавичка
(Казка)* 93
- Шуміліна, Ольга 101
- Щурат, Василь 161, 162
- Листи митрополита М. Левиць-
кого до єпископа Ів. Снігурського
й офіційальні документи їх спіль-
ної діяльності. (1813-1847)* 162,
167, 169, 173, 178
- Щутків, село 127

- Ювілейний альманах українських католицьких богословів Перемиської єпархії* 127
- Юзичинський, Антоній о. 198
- Яворів 14
- Яким'як, Томофій 19
- Ярослав 84, 204
- Ярославський деканат 19, 34
- Ясіновський, Юрій 69, 71, 95, 96, 98, 99, 100, 142
- Літургія* 95
- Церковний спів Галичини австрійської доби у критиці, персоналіях і нотних джерелах* 98, 99, 100
- Яхимович, Григорій митрополит 188, 195, 196
- Amoenitates vel lepores philologicae* (Festschrift for Waclaw Twardzik) 7, 103
- „Biuletyn Południowo-Wschodniego Instytutu Naukowego” 134
- Blazejowskyj, D. 130, 140
- Historical Šematism of the Eparchy of Peremyśl including the Apostolic Administration of Lemkivščyna (1828-1939)* 130, 140
- Bonn 101
- Confraternitas*. Ювілейний збірник на пошану Ярослава Ісаєвича 101
- Ginilewicz, ks. 85
- Hanasiewicz ks. 85
- Husiatyn 161
- Iter philologicum*. Festschrift für Helmut Keipert zum 65. Geburtstag 101
- «Jahrbücher für slawische Literatur, Kunst und Wissenschaft» 93
- Kołodhorówka 161
- Kozik, J. 130
- Ukraiński ruch narodowy w Galicji w latach 1830-1848* 130
- Laskowski, R. 7, 103
- Maulberg, Wolf 85
- Mazurkiewicz, R. 7, 103
- München 101
- Naumow, Ewa 10
- Rękopisy cerkiewnosłowiańskie w Polsce*. Katalog 10
- «Neue theologische Zeitschrift» 95, 179
- Podtergera, Irina 101
- „Rozmaitości” 130
- Satanów 161
- Schnittpunkt Slavistik. Ost und West im wissenschaftlichen Dialog*. Festgabe für Helmut Keipert zum 70. Geburtstag 101
- Siciak, Anna 189
- Działalność Drukarni Biskupiej i Drukarni Kapituły Greckokatolickiej w XIX wieku* 189
- „Slavia Orientalis” 15
- Stradomski, Jan 10
- Rękopisy cerkiewnosłowiańskie w Polsce*. Katalog 10
- Węgry 171
- Wolica 161
- Wrocław 35

ISBN 978-83-945415-1-4